

קול התאחדותינו

יו"ר ע"י התאחדות האגרים דחסידי סאטמאר

בנשיאות כ"ק פון רבינו הגה"ק שליט"א

בני ברק יצ"ו

והייתם לי סגולה מכל העמים

בשדה גדולה ורחבת ידיים עומד לו בעל הכית להשגיח ולראות איך פועליו עובדים מלאים מריץ בחפירות בורות שיחין שהתמשך מהנהרג הגדול לתוככי שדהו אשר בהם יוכלו המים להשקות את השדה ולהוציא פריו בעתו.

וכך מדי שנה בשנה האדם יורד לתוך שדהו ורואה כי כל הבארות אשר חפרו פועלים נסתמו מרוב הגשם שירדו בימות החורף, וכאשר ימי האביב הגיע שוב מתחיל הוא בעבודת החפירה כדי לתקן ולהסיר את כל המכשולות שעלול להפריע להמים לזרום לתוך השדה.

והיה ביום הנחילו את בניו לפני מותו גילה להם שבתוך הבורות המוליכות את המים לשדהו טמון אוצר גדול, הבנים לא הצליחו להוציא ממנו פרטים נוספים על מקומו המדויק של האוצר וכך הוא מת.

לאחר שתמו שבעת ימי האבלות החלו הבנים לחפור לאורך שקתות המים, אך לא מצאו מאומה, הם חפרו בור אחרי בור ולצערם כל חפירותיהם לא העלו דבר, לאחר שכל מאמציהם עלו בתוהו נתיאשו מלהמשיך בחפירה, וזרעו את השדה כשלבם מלא עגמת נפש על האוצר שלא נמצא.

והנה כאשר הגיע זמן הקציר הוברר להם שהשדה הצמיחה תבואה רבה ביותר וברכה גדולה נשלחה באסמיחם, והסיבה לכך הוא שע"י רוב החפירות שלהם בעת חיפושם אחר האוצר הובילו מים רבים מהנהר ומים אלו הרוו את האדמה ואת הצמחים, או אז הבינו את כוונת אביהם, שעצם החפירה היא האוצר שאליו התכוון אביהם בצוואתו.

והנמשל מובן שהקב"ה היה יכול לתת לנו במעמד הנבחר דינים וחוקים שיוסבירו לנו כיצד לחיות ולקיים מצוות ותו לא, אולם באהבתו אותנו לא הסתפק בכך אלא נתן לנו תורה עמוקה רחבה ונפלאה אשר בתוכה גנוז אוצר בלום שאנו מתענגים על לימודה ונהנים לחדש בה חידושי תורה רבים, ואם תחפשנה ככסף וכמטמונים תבקשנה אז תבין יראת ה' שעצם החיפוש והיגיעה בתורה היא האוצר הגדול שמעשרת את בעליה.

ובזה יובן מאמר ההגדה "אילו קרבנו לפני ה' סיני ולא נתן לנו את התורה דיינו" היינו שאילו קרבנו הקב"ה לפני ה' סיני ונתן לנו את הדינים בקצרה דיינו, אולם טובה כפולה ומכופלת עשה לנו השי"ת בתיתו לנו את תורתו תורת אמת, אשר נוכל לחפור בה ולראות פרי ברכה במעשי ידינו וזהו היכול הגדול היוצא לאור בעקבות עמלינו בלימוד התורה"ק, אשר לאוצר הזה התכוון הקב"ה באומרו והייתם לי סגולה מכל העמים, שהרי להם לא רצה הקב"ה ליתן אוצר זה אלא חוקים ומשפטים בלבד.

תוכן הענינים

- א. דקח טוגר.....
- ב. דבש הקרים - דקיסות תפריים.....
- ג. קדו"ש יא"פר ד"ז.....
- ד. בשפת צדיקים - דשן חכמים.....
- ה. פרפראות לחכמה - דורש טוגר.....
- ו. פנטקרת.....
- ז. שיעשועי תורה.....
- ח. לוח ההילולא.....
- ט. דבר בצע.....
- י. נועם שבת.....
- יא. דפנען ציון לא אשה.....
- יב. פשוטן פלכים.....
- יג. דברות קודש.....

לשמך בכל עת

מינה לא תזיץ

צו יעדע צייט א ישועה

להכנסת מודעות, מול טוב, הנצחת שם, לעי"נ, אפשר לפנות:

להר"ד אלטער אשר אנטשיל אילאוויטש הי"ו

052-7648437

כל הזכויות שמורות ©

כ"ט שבט אין סיגור

ספציעלע
פרייז ביז
דעם זונטאג

\$1299

טוט ללכת צושטעלן

א נסיעה

וואס פארט ארויס

מוצש"ק 12:30

קיין בערלין און פון דארט פארן מיט

א פרידוואטע פליגער קיין ראמעניע.

מען וועט אי"ה אויך האבן די געלעגנהייט
מתפלל זיין אין קערעסטיר און איזעל

מו'ועט אי"ה זיין צוריק דינסטאג
נאכמיטאג פרשת תרומה

וויגעמאלדן וועט אי"ה

**כ"ק מר
הגה"ק
מסאטמאר
של יט"א**

פראווענען דעם יארצייט פונעם הייליגע

קדושת יום טוב זיע"א

אין עיר האבות סיגוט, וואו עס וועלן

פארקומען עטליכע מעמזדים ברוב עם.

אזויזוי די איינציגסטע וועג מיטצוהאלטן
די געהויבענע יארצייט איז נאר דורכ'ן
ארויספארן מוצ'ש פרשת משפטים.

רופט שוין צו באשטעלן אייער נסיעה

718.215.1566

WWW.LALECHET.COM/SIGET

ללכת

ליקוטים יקרים, מפי סופרים וספרים, ע"ד מוסר וחסידות נאמרים

בראותו כי אחר נס קריעת ים סוף עוד היה כח לעמלק לבא להלחם, הבין אשר בהכרח לבא ולהתדבק במשה

וישמע יתרו וגו' את כל אשר עשה אלקים למשה ולישראל וגו'. ובפירש"י: וישמע יתרו, "מה שמועה שמע ובא, קריעת ים סוף ומלחמת עמלק". ולכאורה קשה, למה נקט דוקא שמועות אלו, ועוד, תיבת "ובא" היא אך למותר. ופירש הרב הקדוש נשיא אלקים רבינו צבי מזידיטשוב זצוק"ל בדרך רמז ומוסר, דלכאורה קשה, למה בא יתרו דרך מרחק למדבר ציה, לקבל פני משה, ואיכד זמן רב בזה, הלא מאחר שהשיג שה' הוא האלקים, היה יכול לעבדו בביתו כאשר עבד אברהם אבינו. והתירוץ על זה, מאחר ששמע נס קריעת ים סוף, שנתפרסם בכל העולם וראו כל אפסי ארץ את ישועת אלקינו, ואף על פי כן העיז פניו איש רשע, עמלק ימ"ש, ובא להלחם עם ישראל, מזה הבין יתרו שלא די במה שאדם יודע ושומע נפלאות הבורא ויושב בביתו, כי אעפ"כ יכול ליפול ברשת אפיקורסות, ואין בזה שום תקנה רק לנסוע אצל צדיק הדור לקבל פניו, וזה סגולה להנצל מזה, כאשר ידוע לכל המסתופפים בצל צדיקים, כמו שנאמר (בראשית לב, ל) 'כי ראיתי אלקים פנים אל פנים ותנצל נפשי' כו', וזהו הרמז: "מה שמועה שמע ובא" והלא היה יכול לישב בביתו ולעבוד את ה'. ומתריץ ואומר: ששמע הנס של "קריעת ים סוף", ואף על פי כן היתה "מלחמת עמלק", לכך נשאו לבו לנסוע אל צדיק הדור זה משה.

קרבן העני (ועי' ספח"ק 'מאור ושמש' פסוק זה)

ממחרת יו"פ, היה הצורך לזכך הממוץ לנדבת המשכן

ויהי ממחרת וישב משה לשפוט את העם וגו'. וברש"י ז"ל: "מוציא יום הכפורים היה". יש לפרש הטעם מדוע ישב למחרת יום הכיפורים לשפוט את העם, דהנה ביום הכפורים סולח הקב"ה על כל עונות עמו בית ישראל, דהיינו על עבירות שבין אדם למקום, אבל עבירות שבין אדם לחבירו אין יום הכיפורים מכפר, ולכך ישב משה לשפוט את העם כדי להוציא ולהציל העשוק. עוד י"ל, כי אז היה הציווי לנדבת המשכן, ו"אני ה' שונא גזל בעולו" (ישעי' סא, ה), ולכך ישב לשפוט לברר כל אחד את שלו, כדי שינדכו משלהם ולא משל אחרים.

תפארת יהונתן

דיבורי הצדיק מעוררין הנפש ליראה תשובה והודאה

ויספר משה לחתנו את כל אשר עשה ה' לפרעה ולמצרים וגו'. ויאמר יתרו ברוך ה' וגו', צריך להבין, הלא יתרו כבר ידע את כל אשר נעשה, כמו שפירש"י (בפסוק א) "מה שמועה שמע ובא קריעת ים סוף ומלחמת עמלק", ואם כן מה הוסיף לו משה

בסיפורו. אמנם מצינו במצות סיפור יציאת מצרים, שאמרו: "אפילו כולנו חכמים כולנו נבונים וכו'" מצוה עלינו לספר ביציאת מצרים, וגם זה צריך ביאור, למה יהא החכם מחוייב לספר לחבירו מה שגם הוא יודע, וז"ל קרי בי רב הוא. "רק הענין, שעל ידי הדיבור והסיפור שהצדיק מדבר, מעורר בזה את השומעים לתשובה ודבקות גדולה, כי החבל היוצא מפיו הקדוש מעורר נקודת יראה שמים שבלבם". הוא הדבר אשר ראינו כאן, כי אע"פ שיתרו כבר ידע כל הנפלאות מקודם, לא נתלהב לבו להודות לה' עד ששמע מפי משה בקדושה ובטהרה, ודיבורי קודש אלו עוררוהו ליתן שבח והודאה לה' ולומר: "ברוך ה' אשר הציל אתכם מיד מצרים".

זרע קודש

הבינו את המצוות 'השמעיות', ממש כמצוות 'שכליות'

וכל העם רואים את הקולות וגו'. וברש"י: "רואים את הנשמע, שאי אפשר לראות במקום אחר". נראה לרמז בכוונת רש"י ז"ל, דהנה איתא בספר חובת הלבבות פירוש על הקרא 'נעשה ונשמע', אשר 'נעשה' רומז על מצוות השכליות, דהוא גזילה ורציחה וכדומה, שגם השכל מחייב שאסור לעשות כן, ותיבת 'נשמע' רומז על מצוות השמעיות שאין השכל הפשוט יכול להשיג, כגון לבישת שעטנז ובשר בחלב וכדומה. וזהו כוונת רש"י ז"ל: "רואים את הנשמע" 'רואים' הוא לשון הבנה (כמש"פ רש"י בראשית יח, ב) כלומר, שכל כך נודעו אותו הדור, דוד דעה, בקבלת התורה עד שראו וחבינו בזך שכלם גם את המצוות השמעיות, מה "שאי אפשר לראות להבין במקום אחר", כלומר, מה שהדורות אחרים אינם יכולים להשיג ולהבין.

מעדני מלך

מכא אנכי ולא יהיה לך, נשרש כח מסי"נ בכל ישראל

כי לבעבור נסות אתכם בא האלקים, בזה שאמר הקב"ה בעצמו לישראל 'אנכי ולא יהיה לך', על ידי זה נרשם ונהקק בלב כל איש ישראל האמונה בו ית"ש, "עד שאפילו הקל שבקלים מוטרף נפשו על קידוש שמו יתברך. וזה לבעבור נסות שתעמדו בנסיון".

קדושת לוי

ההתגברות על חמדות עוה"ז, בכח החמדה לעשות רצונו

לא תחמוד. הן ידוע קושיית ה"אבן עזרא" "איך יהיה אדם שלא יחמוד" כו', ועי"ש תירוצו. וי"ל בהקדם אמרם ז"ל (אבות ב, ד): "בטל רצונך מפני רצונו", ונראה בכוונתם, שמפני שנקותה לרצון ה', יתבטלו כל הרצונות והחמדות שבעולם. "כי אף שיש חמדה לעניני עולם הזה" אך התשוקה צריך להיות באדם לקיים מאמרו ה', וזאת החמדה תגבור נגד כל החמדות שבעולם".

שפת אמת (תרל"ז)

לִאֲמֹץ יָדִים בְּכוֹחוֹת אֵיתָנִים
בְּתוֹרָה וְהַפִּילָה עֲפוּדֵי עוֹלָמִים
הַצְרִיכִים חֵזוֹק כָּל הַיָּמִים

תורה ותפילה

זהרורי אורה
מספרים הקדושים
בפרשה יפה נדרשים

תורה

מלאכי צבאות ידרון מוגדל עריבות מתיקות התורה
וכל העם רואים, ולכן דחקו א"ע ורגישו ג"כ את זאת

וכל העם רואים את הקולות וגו'. יש לפרש בזה על דרך ששמעתי משל מן אא"ז (אדוני אבי זקני הבעש"ט חק') וללה"ה שהיה אחד מנגן בכלי זמר יפה מאוד במתיקות ועריבות גדול ואותם שהם שומעים זה לא יכלו להתאפק מוגדל המתיקות והתענוג עד שהיו רוקדים כמעט עד לתקרה מחמת גודל התענוג והנעימות והמתיקות וכל מי שהיה קרוב יותר והיה מקרב עצמו לשמוע הכלי זמר היה לו ביותר תענוג והיה רוקד עד מאוד, ובתוך כך בא אחד חרש שאינו שומע כלל הקול של כלי זמר הערב רק ראה שאנשים רוקדים עד מאוד והם בעיניו כמשתגעים ואומר בלבו כי לשמחה מה זה עושה ובאמת אילו היה הוא חכם וידע וחבין שהוא מחמת גודל התענוג והנעימות קול של כלי זמר היה הוא גם כן רוקד שם והנמשל מובן, ויש לפרש בזה 'וכל העם רואים את הקולות' היינו שהשי"ת הופיע על כולם כאחד אור אלוהותו שהשינוי אחד כולם כשראו גדול השמחה כי מלאכי צבאות ידרון ידרון וכו' (שבת פ"ח) "חינו שהוא מחמת מתיקות ונעימות אור התורה הקדושה ודחקו עצמם לשמוע קול התורה" א"ע"פ שהיו קצת חרשים מכבר שלא היו שומעים את הקולות הכל נעשו פקחין ועיינין פקחין שהיו רואים החדה והשמחה הגדולה חבינו שהוא בודאי את הקולות היינו נעימות ועריבות הקול של תורה א"ע"פ שהם לא השינוי זה נעימות התורה חבינו על ידי השמחה שהוא בודאי מוגדל נעימות התורה ולכן דחקו עצמם לשמוע קול ממש אולי ישינו ויחינו נעימות אור התורה והמשכיל יבין.

דגל מחנה אפרים

תפילה

ביאור נשגב ע"פ הזה"ק, האריך פועל קדושת התפילה
בחתלהבות בבחי' פעולת הקרבן הקרב ע"ג המזבח ממש

והר סיני עשן כולו מפני אשר ירד ה' עליו באש ויעל עשנו בעשן הכבשן. צריך להבין איך שייך אצל השכינה הקדושה הענין עשן, וכי אש השכינה אש גשמי כו'. ונראה לרמז בזה דהנה אי' בזה"ק פרשת שמות (ח"ב כ.) פתח ואמר 'דודי לי ואני לי הרועה בשושנים', מי גרם לי שאני לדודי ודודי לי, מפני שהוא מנהיג עולמו בשושנים, מה שישן יש בו ריח והוא אדם מוצקין אותו והוא מתהפך ללבן ולעולם ריחו לא זו, כך הקב"ה מנהיג עולמו בדרך זה שאלמלא כן לא יתקיים העולם בשביל האדם החוטא, והחטא נקרא אדם כמה דאית אמר 'אם יהיו הטאנים כשנים בשלג ילבינו', מקריב קרבנו לאש שהוא אדם וזורק הדם סביב למזבח שהוא אדם, מדת הדין אדם מוצקין אותו ועולה העשן כולו לבן ואז האדם נהפך ללבן נהפך מדת הדין למדת הרחמים כו', וכתבו (יחזקאל מז, טו) 'להקריב לי חלב

ודם', כנגד זה אדם מקריב חלב ודמו ומתכפר לו, זה אדם וזה לבן מה השושן שהוא אדם והוא לבן איך מוצקין אותו לחזור כולו לבן אלא באש כך הקרבן איך מוצקין אותו לחזור כולו לבן אלא באש וכו', אמר רבי יוסי כשהיה בית המקדש קיים אדם מקריב קרבנו בענין זה ומתכפר לו עכשיו תפילתו של אדם מכפר לו במקום הקרבן כי האי גזרנא, עכ"ל.

ולחבק ענן זה כשוקרבן נקרב על גבי המזבח והעשן עולה כולו לבן יתכפר לחוטא האדמימות של החטא, הענין הוא כי ע"י שהאדם מתחרט על שעבר על רצון הבורא ברוך הוא ותבער בו אש התשובה כי קודם אש ומגדל תבערת יקוד אש התשובה אשר בויער בקרבנו אם היה אפשר לעשות בעצמו מה שעושין בקרבן ממש היה עושה, ומו שתבער בו אש התשובה כל כך מוגדל החמימות אשר בקרבנו נתגבר בתוכו כח האש ונתמעט דמו שהוא אדם שתשרפהו האש ונהפך ללבן, על כן אחר כך כשמוקריב הקרבן על גב המזבח ונקרב הדם שהוא אדם ונהפך ללבן באש והעשן עולה לבן עולה עם העשן האתערותא דילית עד כסא הכבוד, ועל כן היה שם דבר המעלה עשן, כדי שיעלה עד לשמים. וע"י שעם העשן שהוא לבן עולה הלבנות של אדם שנהפך מאדום ללבן ע"י אתערותא דילית, מעורר העשן האש שלמעלה ויורד על המזבח האש שלמעלה ותאכל את העולה כו', על ידי אתערותא דלתתא מתעורר אתערותא דלעילא, וירד אריה של אש על גבי המזבח. ועתה התפילה היא במקום קרבן, הנה אם האדם מתפלל בחתלהבות גדול ובתשוקה גדולה ורשפי שלכת י"ה תבער בו נתגברה בקרבנו כח האש ותשרוף את חלבו ודמו ונהפך האדום ללבן, והחלב היוצא מפיו נראה בחוש שהוא כמו עשן והכל הריח עולה עד כסא הכבוד, ובעשן הזה הוא כל המחשבות והידידות והאהבה של התפילה, והעשן הזה תעלה לריח ניחוח לפני ה' וע"י מעורר מים דכורין כמו המשל דלעיל כו'.

והנה כשאמר ישראל נעשה ונשמע אמרו בחתלהבות גדול ובתשוקה עזה ותבער בם רשפי שלכת י"ה כנ"ל ומגדל החמימות תשוקתם נתמעט דמם ונשרף ונתהפך האדמימות שלהם ללבן ומחבל פיהם נעשה עשן והעשן החורא היה כולו לבן מפני גודל חמימות האש אשר היה בויער בקרבם והעשן החורא עלה עד הכסא הכבוד והיה מעורר אתערותא דלעילא ונגלה עליהם הקב"ה וירד באש ליתן להם התורה. והיו 'דודי' מיני עשן כולו' פ"י שהם התיצבו בתחתית ההר וע"י שאמר נעשה ונשמע בתשוקה גדולה עד שתבער תשוקתם כלפיד אש, החבל פיהם עלה על הר סיני כעשן, 'מפני אשר ירד עליו ה' באש' פ"י קודם אשר ירד עליו ה' באש, וע"י אתערותא דלתתא היו מעוררין אתערותא דלעילא. והעלו עשן בחבל פיהם מוגדל חמימות תשוקתם שבקרבם ונתעורר ע"י חבל פיהם אתערותא דלעילא וירד הקב"ה באש משמי מרום ונתן להם התורה הקדושה.

מאור ושמש

דבש תמרים

פנינים יקרים, פקאך הפרוה שרים, רבותינו הקדושים עצי התמרים

נכלל כל התרייג מצות העשה והל"ת, ושמו תאמר איך אפשר לקיימן כולן בפועל המעשה עייב התחכם ואמר וידבר אלקים את כל הדברים האלה לאמר, כלומר שאם אי"א במעשה די באמירה בפה וברצון הלב, כמו שכתב הרמב"ן שמלת אמירה קאי על חפץ הלב ומחשבה, והקבי"ה מצרפה כאילו עשאה בפועל ממש.

(ייטב לב)

☆

אנכי הי אלקיך וגוי לא יהיה לך וגוי. נראה הכוונה דנועד שבכל ענין הקדושה אשר האדם רוצה לבא בתוכה ולדבק בה, צריך להכין מקודם מקום פנוי להחזקת הקדושה למחר לבו מכל שמץ ופגם ולסור מהדברים הרעים אשר בו כדי שלא יהיה זורע אל הקוצים, ועייב צריך להיות מקודם עובד בבחי' סור מרע שלא לעשות מכל הרעים המפסידים בעבודה הקי, ואח"כ יוכל לקיים ועשה טוב לעשות כמצוה מפי הקבי"ה בשלימות כראוי, והנה אחז"ל ישראל שעמדו על הר סיני פסקה וזמנתו, ונעשו אז קדושים וטהורים מכל שמץ פגם החטא, ועייב אמר הקבי"ה מקודם אנכי הי אלקיך, לרמוז שבמעמד הזה יכולים להיות מקודם ועשה טוב בקיום מ"ע המצוה.

(קדושת יו"ט)

☆

כה תאמר לבית יעקב ולבית ישראל. וברשיי כה תאמר כלשון הזה וכסדר הזה לבית יעקב אלו הנשים ותניד לבניי אלו הזכרים,

הנה אנכי בא אליך בעב הענן בעבור ישמע העם בדברי עמך וגם כך יאמינו לעולם. ויש לפרש שהשי"ת גילה למשה שני מעמים שהוא צריך לסרסור הגם שהוא מנלה שכינתו לעיני כולם, אי כי הם אינם כדאים לנבואה רק באמצעות משה, כי עפ"י מ"ש המפרשים שאם היו כל התרייג מצות מפי הקבי"ה בעצמו היה צריך ליתן השכר תיכף משום כל תלין, ואיתא בירושלמי שלמל הקבי"ה מתן שכרן של מצות כדי שיהיו עובדין אותו באמונה, ופי' ביפה מראה דאם היה השכר בעוה"ז היה שכר האמונה נעדרת דלא הוי אמונה כלל דאך יתכן אמונה במה שנראה בחוש, והו' אומרו הנה אנכי בא אלייך בעב הענן, אלך דייקא, והמעם הוא בעבור ישמע העם בדברי עמך, היינו מעם אי כי רק באמצעותך יוכלו לשמוע, וגם כך יאמינו לעולם, הוא מעם הכי כי אם יתן התורה על ידך לא יהיה השכר בעוה"ז דעיי' שלח ליכא כל תלין, אי"כ יהיו נשואים לעולם באמונה ואינה נעדרת מהם, משא"כ כשישמעו מפי עצמי תחיה האמונה נעדרת.

(ישמח משה)

☆

וידבר אלקים את כל הדברים האלה לאמר. וי"ל דבא לרמוז מ"ש המפרשים כי יש הרבה מצות שאינם באים לידי אדם כל ימי חייו, ואי"א לקיימן אלא עיי' לימוד, ומקבל עליו לעשותן היו בכלל מ"ש חייב לעשות מצוה ונאנס ולא עשאה מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה כי מחשבה טובה הקבי"ה מצרף למעשה, וידוע כי בכלל אנכי ולא יהיה לך

לקיטת תמרים

אמרות וסיפורים, מלוקט מספרים, על רבותי"ה קציחתתמרים

מצווין ועומדין להרבות בדברי תורה לבני ישראל בלא לחוש לכלום

ויאמר משה אל ה' לא יוכל העם לעלות אל הר סיני כי אתה העדתה בנו לאמר הגבל את ההר וקדשתו. שמעתי מאבי האנון מסעליש זצ"ל בעל הנפש יהונתן שהיה תלמיד מובהק מהגה"ק בעל ייטב לב מסינוט זי"ע, והיה שם בחג השבועות האחרון לימי חייו עלי אדמות, ואמר אז תורה על הפסוק "ויאמר משה אל ה' לא יוכל העם לעלות אל הר סיני כי אתה העדתה בנו לאמר הגבל את ההר וקדשתו, דהנה היו צדיקים שמייעטו באמירת דברי תורה ברבים, והיו גם כאלו שלא אמרו כלל, מחמת החשש שיבואו לידי התנשאות וגאות, אך הדרך ישכון אור של אבוח"ק שלא חששו לזה, והרבו באמירת דברי תורה ולא חששו שיגיע לידי התנשאות, משום שהקקו הידיעה בנפשם שהם כמו הר סיני, שאף שנתן עליו השי"ת את התורה לעם בני ישראל, מכל מקום לא נזהר יותר חשוב בעיני עצמו.

וזה ויאמר משה אל ה' לא יוכל העם לעלות, היינו שלא יגיעו לידי התנשאות וגאות, כי אל הר סיני, היינו שילמדו מן הר סיני שלא החשיב את עצמו לכלום אף שקבלו ונתנו התורה עליו, ולכן כי אתה העדתה בנו לאמר, היינו שיוכלים לומר דברי תורה ברבים בלא שום חשש, וסיים הגה"ק בעל ייטב לב זי"ע ואמר: "אני מצוה לבני ולנבדי שיאמרו וילמדו לבני ישראל תורה", וזה היה התורה האחרון שבישר צדק בקהל רב, לפי שהיה חלוש למאוד ל"ע ולא ערך עוד את שולחנו ברבים עד הסתלקותו ביום ו' אלול.

נפש יהונתן

ויתבאר ע"ד שכתב בשב שמעתתא לפרש אמרם ז"ל בת תחלה סימן יפה לבנים, עפ"י הזוהר שמכנה להיראה בשם בת, ולתורה בשם בן, ואמרו באבות כל שיראתו קודמת לחכמתו וכו', וזהו בת תחלה היינו היראה, סימן יפה לבנים היינו התורה דע"י היראה התורה מתקיימת ע"י, וזשי"ה כה תאמר בלשון הזה וכסדר הזה, היינו בזה הסדר דוקא קודם היראה ואח"כ החכמה, לבית יעקב אלו הנשים דבת רומז על היראה, ותגיד לבניי אלו הזכרים היינו אם יראתו קודמת יוכל להיות קיום להתורה, וז"ש אלו הזכרים היינו כינוי לתורה כנ"ל.

(עצי חיים)

☆

אתם ראייתם את אשר עשיתי למצרים וגו'. נראה לפי מה שהקשה בטו"ז למה תקנו ברכת שלא עשאנו גוי בלשון שלילה ולא דרך חיוב שעשאנו ישראל, וי"ל שרצו להורות בזה שלא יטעה האדם לתלות ח"ו חסרון בבריאת האדם על בריאת העכו"ם, כי באמת יש צורך אף בבריאת עכו"ם עי"ש, ולדרכו נלך ע"פ מה שהאריך בקדושת לוי כי מאתו לא תצא הרעות רק הכל טובות, וכל המכות היו טובה גדולה לפרעה ולמצרים, שעיינו

נתגדל ונתקדש
שמו יתברך
בעולם, אך
האומות הם ערלי
לב ואטומים
להבין התועלת
הזה עי"ש,
ולפי"ז מובן שלא
תקנו לומר
שעשאנו ישראל
כי אז היה
משמע שאין
צורך כלל
בבריאת העכו"ם
ובאמת יש צורך
בהם כנ"ל, ולכן
מברכין שלא
עשאנו גוי שנותן
הודיה עלך שהוא
לא נברא באופן
כזה, כי סו"ם
עיקר תכלית
הבריאה לקיים
תורה ומצוות,
וזשי"ה אתם
ראיתם

עשיתי למצרים, היינו המכות הגדולות ונפלאות אשר עשיתי למצרים, אשר עיינו יצא קידוש ה' גדול, ומשם ראיתם שיש צרך גדול אף בבריאת העכו"ם, אכן ועתה אם שמוע תשמעו בקולי והייתם לי סגולה מכל העמים, שעיינו קבלת התורה יוגדל מעלתכם מכלהעמים, ויכולו לברך שלא עשאנו גוי על שלא נבראו באופן כזה אף שיש בהם קצת צורך והשיבות בעולם.

(ברך משה)

☆

אשר שם האחד גרשם כי אמר גר הייתי בארץ נכריה ושם האחד אליעזר כי אלקי אבי בעזרי ויצילני מחרב פרעה. ונראה בהקדם מה שפ"י בישמח משה הכתוב הלא אם תטיב שאת, כי לפעמים היצר הרע מדיח את האדם מדרך הטובה בהראות לו שפלותו ופתיחותו, וכבר כתב בעקידה כי למען יגיע האדם אל שלמות המכוון, מחויב שתהא השקפתו אל החלק המעולה שבו ולא אל חלק הרע והפחות, וזשי"ה הלא אם תטיב שא"ת, דלשוב ישא את עצמו ויאמר הלא אני חלק אלוה ממעל ע"כ, ולכוונה זו אמרו חז"ל דע מאין באת, כלפי האבות הא"ך אתה נראה, ומה יוכנע לבכך לעבודת ה', אבל לעומת זה

צריך אתה להזהר שאי אתה בא לעבירה, שלא תבא לידי עביה על ידי ענוה פסולה, והנה שתי בחינות אלו היה במשה רבינו כי אמר גר הייתי בארץ נכריה, והיה נחשב בעיניו לכולם, אבל לעומת זה היה יודע כי אלהי אבי בעזרי שהשי"ת בעזרו לסייעו בעבודתו בזכות אבותיו חלק המעולה שבו, ועיינו ויצילנו מחרב פרעה הוא ענוה פסולה המעביר את האדם מדעת קונו ח"ו.

(כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א)

הגבול היה צריך להכריז 'עד פה תבא' כיון דהר סיני נעקר ולא הי' ניכר הגבול

והגבלת את העם סביב לאמר השמרו לכם עלות בהר וגווע בקצהו וגו'. ופרש"י ז"ל "לאמור", הגבול אומר להם השמרו מלעלות מכאן והלאה, ואתה תזהירם על כך". ודייק רביה"ק (בעל דברי יואל זללה"ה), מצינו לקח רש"י הק דרשה זו והנס הזה שהגבול היה אומר, דבר שלא נזכר בדברי חכמינו ז"ל.

ופירש רבינו, הדנה רש"י ז"ל פירש לעיל מינה באותו הפסוק, "והגבלת, קבע להם תחומין לסימן שלא יקברו מן הגבול והלאה", ואמרו חז"ל שהקב"ה כפה עליהם הר כגיגית, והר סיני נתלש ממקומו והיה עומד באויר כגיגית על ראשי בני ישראל, וכיון דהר סיני נתלש ממקומו, שוב לא היה ניכר הגבול אשר הוגבל על ידי משה רבינו שלא יקברו מן הגבול והלאה, כי הלא לא ניכר היה הגבול שהוגבל מקודם, ולא יוכלו בני ישראל לדעת עד היכן מותר להתקרב, אם כן על כרחך היו צריכין לנס זה, שהגבול עצמו היה אומר להם 'השמרו מעלות מכאן והלאה'. והוא חידוש נפלא.

וכאשר אמרתי את דבר החידוש הזה לרב ות"ח אחד, ענה הרב הג"ל, דעד עכשיו רגיל היה להבין את דברי רש"י בדרך משל, לא שהגבול היה מדבר, אלא שהגבול היה מגלה להם שעד המקום ההוא אפשר להתקרב ולא יותר, ולא שהגבול היה מדבר, ולפלא היה בעיניו שרבינו למד את דברי רש"י כפשוטם. ואמרתי את דברי הרב הג"ל לרבינו, ואמר לי רבינו, כי הדיוק הזה, דהיינו איך הוציא רש"י ז"ל נס שלא נזכר בחז"ל, שהגבול היה מדבר, חקירה זו כבר נמצאה בספרי אחד הקדמונים. וראיתי בספר 'צידה לדרך' פירושים על התורה ועל רש"י, (מהגר' ישכר בער בר' ישראל לייזר פרנס איילנבורג), שנדפס בפראג עוד בשנת שפ"ג, וז"ל שם: נשאלתי למה לא כתבה התורה בפירוש נס גדול כזה, כשם שכתבה התורה הנס של "ויפתח ה' את פי האתון", ותרץ שם תירוץ הגון לפי סגנונו. עכ"פ חזינו דגם הגדולים מהדורות הקודמים הבינו את דברי רש"י כפשוטן, והגבול היה מדבר, אלא שנדחקו לתרץ מדוע לא נכתב הנס הזה בפירוש.

בוצינא קדישא (ח"א, דף תכ"ט)

קדו"ש יאמר לו

פנינים לחקר דברי יואל ז"ע חספר "קדושת יואל" אשר על פירוש הדפוס

במסר לנו בתש"ח ע"י מערכת "ליקוטי אורח"

שפרשת אחרי מות היא של יום הכיפורים, זו ציוס נאמרה. נמצא דפרשת יום הכיפורים לא נאמרה עד ראש חודש ניסן בשנה השנית שאז הוקם המשכן (שמות מ יז). ואם כן לא קשה האריך אכלו באותו יום הכיפורים, כיון שבאותה שעה עדיין לא נאטוו להתענות ציוס הכיפורים, ממילא היתה אכילתם זהיתר.

דרשה ליל ב' משפטים תשי"ד בחינת בית הכנסת דקהל עדת יראים

ויחי במחלת וישב משה לשפוט את העם
ויעמוד העם על משה מן הבקר עד הערב (י"א יג). פירש"י אפשר לומר כן, אלא כל דין דין אמת לאמיתו אפילו שעה אחת, מעלה עליו הכתוב כאילו עוסק בתורה כל היום. ויש להבין דלפי זה מהו שנאמר להלן (פסוק יד) מדוע אחת יושב לצדך וכל העם נצב עליך מן הבוקר עד הערב, וכי גם כזה נאמר כי שנים שצאו לטעון טענתם דין תורה, יחשב אל הדין כאילו התמשך עסק זו לכל היום כולו, הא אדרבה מהיות טוב היה שלא יצאו לדין תורה כלל רק יתפשרו ציניהם, וכמאמרם (אבות פ"ד מ"ו) המושך עצמו מן הדין (פירש הרע"ב, אומר לבעלי הדין שיתפשרו), פורק ממנו איבה (פירש הרע"ב, שהוצא מבית דין חייב, שוגא לדין, שאומר בלבו לא היפך בזכותי). ועל ידי שהיו מתפשרים ציניהם, היו מונעים שנאת חנם. ועוד יש להבין מה שנאמר להלן מדוע אחת יושב לצדך, דמיצת לצדך נראה כמיותר.

ואפשר לומר כי באמת לא היה יושב משה רבינו ודן את ישראל כל היום כולו, רק שעה אחת בלחוד דן את ישראל, אמנם שעה זו לא היתה בזמן קצועה ציוס, רק פעם בשעה זו ופעם בשעה אחרת, לפי שמשנה רבינו ע"ה היה לדיק יסוד עולם, וכל התנהגות העולמות העליונים והתחתונים התנהגו על ידו, והיה מוטריד ועסוק כל היום צענינים גבוהים העומדים ברומו של עולם, ומה גם שהיה הקצ"ה מדבר עמו פתאים מצלי שידע משה תחלה ממי יקרא אותו (רש"י במדבר יב ד), ומשום כן לא היה יכול לקצו

וישמע יתרו בהן מדין וגו' כי הוציא ה' את ישראל ממצרים (י"א א), ולהלן הוא אומר (פסוק י) ויאמר יתרו ברוך ה' אשר הציל אתכם מיד מצרים ומיד פרעה וגו'. ויש לדקדק בשינוי הלשונות דמתחלה נאמר לשון הוצאה, כי הוציא ה' את ישראל ממצרים, ואחר כך נאמר לשון הצלה, ברוך ה' אשר הציל אתכם, והלא בתורה הקדושה אין שום שינוים בחנם.

ויש לומר כי מתחלה כשיצאו ישראל ממצרים עדיין היה בקרבם המדות הרעות שנתדבקו בהם על ידי כוחות הטומאה בהיותם במצרים, ועל ידי מתן תורה זכו להתפשטות הגשמיות, ולהנצל מכוחות הטומאה ומכל המדות הרעות. ולזה דקדק הכתוב באומרו, וישמע יתרו וגו' כי הוציא ה' את ישראל ממצרים, כי מתחלה לא שמע יתרו אלא זה לבד שהוציא ה' את ישראל ממצרים, אבל לא שמע אם זכו גם כן להנצל מכוחות הטומאה שנתדבקו בהם במצרים, אבל אחר כך כשצא אל המדבר וראה מדריגתם של ישראל, אז הבחין כי בכח קבלת התורה זכו להנצל נמי מכל אלו, על כן אמר ברוך ה' אשר הציל אתכם מיד מצרים בהצלה גמורה.

ס"ג יתרו תשט"ו

ויחי במחלת וישב משה לשפוט את העם
(י"א יג). פירש"י מוצאי יום הכיפורים היה, ומהו ממחרת, למחרת רדתו מן ההר. והקשו בדעת זקנים לבעלי המוספות דאם כן משמע דבשעה שירד משה מן ההר, דהיינו ציוס הכיפורים, אז יצא לקראת חותנו, ובאותו שעה (פסוק יב) ויקח יתרו חותן משה עולה וצוחים וגו' ויצא אהרן וכל זקני ישראל לאכל לחם וגו', נמצא שאכלו אז ציוס הכיפורים, וקשה האריך אכלו, הלא כבר ניתנה התורה בעת ההוא, עיי"ש שנדחקו לתוך.

ונראה ליישב בפשיטות, כי אמרו חז"ל (גיטין ס). שמונה פרשיות נאמרו ציוס שהוקם צו המשכן, וחד מינייהו פרשת אחרי מות, ופירש"י דאף על פי

וגם בך יאמינו לעולם (יט ט). הנה כשאמר הקב"ה למשה רבינו דיצורים אלו, העמים צוה נמי הצטחה, כי בכל עת שיאמר אצ"ד לאנשי קהילתו, מלמד לתלמידיו, ואז ואם לבניהם, חינוך והדרכה בדברים הנריכים תיקון, שלא ילכו דצריהם לריק ולצטלה, כי בכל פעם שמדברים מועילים הדיבורים, ואף דלאו בכל עת רואים התוצאות תיכף ומיד, אבל צריכים לדעת כי בודאי הם מועילים. וכהא דאיתא בצבות דרבי נתן (פרק ו) מה היתה תחלתו של רבי עקיבא, אמרו ארבעים שנה היה ולא שנה כלום, פעם אחת היה עומד על פי הצאר, אמר מה חקק אבן זו, אמרו לו המים שמדיר נופלים עליה בכל יום, אמרו לו, עקיבא, אי אתה קורא (איוב יד יט) אבנים שחקו מים. והנה בודאי ירדו על האבן רבוא רצות טיפין מים עד שנעשה צו החקק, ואי אפשר לומר כי טיף האחרון גרם החקק, אלא כל הטיפין כולן שירדו על האבן עשו צעמן שום פעולה, עד שעל ידי כולם ביחד נעשה החקק צו. וכמו כן הוא צענין דיבור המועילים, כי בודאי כל דיבור ודיבור מועיל, אלא דלפעמים הם מועילים מיד על אחר, ולפעמים הם מועילים על לאחר זמן, לפעמים הם מועילים הרבה, ולפעמים הם מועילים הרבה יותר, אבל זהו ודאי שהם מועילים ואינם הולכים לריק.²

מפי הרה"ח ר' בנימין הערש בערקאוויטש ע"ה, מנהל בית דהל³

לעצמו זמן מיוחד אימתי ישב לדון את ישראל, רק כשהיה לו שעת הכושר או צא אליהם. אך צני ישראל הרי לא ראו להחמיק את השעה שבה ישב משה לדונם, לכן היו צריכים להמתין עליו במשך היום כולו, לפי שכל שעה היה מקום לחשוב אולי יצוא עתה לדון אותם, נמצא שבני ישראל עמדו שם כל היום, אף על פי שמהם צעצמו לא היה דן אותם רק שעה אחת בלחוד. וזהו שאמר יתרו אל משה, מדוע אתה יושב לבדך כל היום כולו, כי אינך דן אותם רק באיזה שעה בלתי מסוים ציום, ובשכיל כן כל העם נלכז עליך מן הצוקר עד הערב ממש, לפי שהם עומדים וממתנים עליך כל היום ממש כדאי שלא להחמיק את השעה.

יזמא דהי' לולא של מון הקדושת יום טוב וללה"ה כ"ט שבט תש"כ¹

ויסעו מרפידים ויבאו מדבר סיני ויהנו במדבר ויהן שם ישראל נגד ההר (יט ז). אפשר לומר בטעמא דמילתא שצחר הקב"ה לתת התורה במדבר דייקא ולא במקום ישוב, כדי ללמדינו שצריכים לקיים כל מצות התורה בכל המקומות שישנו בעולם, ולא שיצא לאדם לתוך את עצמו כי כאן במדינה זו הוא שונה, לפי שהמקום משושבת בגייסות, אלא דומיא למדבר שהוא מקום הפקר לכל, כמו כן מדינה זו הוא מקום הפקר לכל, ולכן כמו שצמדבר היו יכולים לקיים כל מצות התורה, כן במדינה זו יכולים לקיים כל מצות התורה.

מוציא ר"ה תש"ו, כשיד רבינו מהספינה, והגיע לראשונה על אדמת אמעריקא

1. ומסופר כי רבינו ז"ל נתאחר אז מאד מלבוא אל הסיום מחמת רוב טרדותיו, וכראות הקהל כי בושש רבינו מלבוא, נשמטו אחד אחד והלכו להם אל ביתם, ואחר כך כשהגיע רבינו ז"ל וראה שאנשים בה מעט, תמוה על הדבר, והעירו לו דמפני כי ארכה השעה כל כך נתיאשו הציבור מלהמתין והלכו לביתם, ובתשובה לזה רמז להם רבינו בתוך דברות קדשו פירוש הג"ל.
 2. דאם איז א הבטחה פונעם אויבערשטן אז יעדער מלמד, יעדער רבי, יעדער רב, יעדע טאטע מאמע, וואס ער זאגט מוז נוצן, נאר אמאל נוצט עס אויף שוין און אמאל אויף שפעטער, אמאל מער און אמאל נאכמער. אבער אז עס נוצט בכלל נישט, איז נישט דא אזא זאך, מ'מיינט נאר אזוי
 3. וסיפר ר' בנימין הערש ע"ה, כי רבינו אמר לו, וואס מער רעדן צו די קינדער, וכששאל ממנו כי לפעמים מרגישים שאין הדיבורים מועילים, על זה השיב לו רבינו, יעדעס רעדן צו קינדער נוצט, ס'קען נישט זיין אז נישט, והמשיך במאמרו פירוש הג"ל.
- וכדאי להוסיף מה שסיפר הגה"צ ר' אברהם עקשטיין שליט"א אב"ד ק"ק בואנעס איירעס יצ"ו, אשר שמע מואת הג"ר נתן יוסף מייזעלס ז"ל ר"מ ביישיבותינו הקדושה רבות בשנים, כי פעם אחת רצה לשלח בחור מן הישיבה, אבל רבינו לא היה דעתו נוחה מזה, ושאל ממנו אם כבר ניסה לדבר עם החבור עצמו, על זה השיב לו שכבר דיברו אתו ולא פעל כלום, אז סיפר לו רבינו המעשה הג"ל של רבי עקיבא ושאל ממנו אם יודע איזה טיף גרם החקק, הוא מורב והוא מפרק כי בודאי הכל ביחד עשאו החקק, ובה סיים רבינו דכמו כן הוא בנידון דידן, שידע נאמנה שכל דיבור מועיל, ודיבור אחד לא יפול ארצה.

סיפורי צדיקים, בגי'אור הפסוקים הפלאים זיו ונוגה מפיקים

כי יבוא אלי העם לדרוש את האלוקים

מסופר על הרה"ק ר' שמואל מסאלאנט זצוק"ל (גאב"ד ירושלים) שהי' כל ימיו מסור למען עם ה' והי' ביתו פתוח יומם ולילה ממש בלי הרף לכל יוצא ובא מנער ועד זקן וכשהי' בזקנה מופלגת וחלש מאוד ביקשו מקורביו לקבוע שעות מסויימות לקבלת הקהל והוא לא רצה ודחה אותם באמרו הרי אנו מצווין להדבק בדרכיו ית"ש ונאמר כי הוא אל זן ומפרנס אותנו בכל עת ובכל שעה ואין שעות לפניו רק כל כולו מסור לעולמו וכמ"כ אנחנו צריכים לידבק במידותיו ודפח"ח וזה ג"כ הי' מענה מרע"ה ליתרו כששאלו מדוע יושב מבוקר ועד הערב ענה ואמר כי יבוא אלי העם לדרוש את האלוקים שדרושים ממנו שאדבק במידותיו ית"ש וזה מידתו לפרנס עולמו בכל עת וע"כ מוכרח אני ג"כ לישב כל היום מבוקר עד הערב.

(אלופי יהודה)

וידבר אלוקים את כל הדברים האלה לאמר

פעם אחת בשבת תשובה לא נכנס הרה"ק מטשארטקוב לשולחנו הטהור ובסעודה שלישית נכנסו כמה מחשובי החסידים אל הקודש פנימה וסיפרו לו שהחסידים שרויים בעגל"נ וצער על שלא זכו להסתופף בצל קדושתו וכמה מהם בא ממרחקים ועלה להם הדבר בהרבה עמל ויגיעה ולבסוף לא זכו לזה והשיב להם הרה"ק מטשארטקוב זצוק"ל האמת הוא שברצוני הי' לישב עמכם בסעודת השבת כדרכי אך מחמת שראיתי שהשמים התקדרו בעבים וחששתי שיעצרנו הגשם ובעבור זה נעשה אצלי היסח הדעת ולפיכך אף שאח"כ נתפזרו העננים והי' באפשרי ללכת עכ"ז לא יכולתי ללכת מחמת שלא הי' לי ההכנה מחדש כי כבר הסחתי דעתי מההכנה הראשונה ובכל עבודת הקודש צריך הכנה קודם המעשה וכדכתיב בשעת מתן תורה וידבר אלוקים כל הדברים האלה לאמר ולכאורה תיבת לאמר מיותרת אך י"ל דהנה לכאורה קשה למה הי' צריך השי"ת להתחיל את התורה עם בראשית וכמה פרשיות

עד עשרת הדברות והו"ל להתחיל תיכף עם עשרת הדברות שהיא עיקר אמונתנו ויסוד היסודות אך באמת כל הדברים היו הכנה לפני מתן תורה וזהו פ"י הפסוק וידבר אלוקים את כל הדברים האלה פ"י מבראשית עד הנה "לאמר" כדי שיוכל לאמור "אנכי ה' אלוקיך".

(בפי ישרים)

ולא תעלה במעלות על מזבחי

שני אברכים מעיר לאדז' שלא היו נמנים על עדת החסידים נועצו יחדיו לנסוע להרה"ק מאלכסנדר כדי להתל בו ולבשו בגדי החסידים והתנהגו כמותם כדי שלא ירגישו בהם, בערש"ק הגיעו ונתן להם הרה"ק מאלכסנדר שלום ולא דיבר עמם מאומה וכן במשך כל השבת, במוצש"ק נועדו להיכנס עוד הפעם כדי לקבלת ברכת פרידה כדרך החסידים וכוונתם הי' כדי לראות דרכו ומנהגיו כדי להתלוצץ אח"כ מהם, אמר להם הצדיק האם למדתם פעם חומש ויהי' כמצחק בעיניהם, כי הם התימרו לאמרו: מי ידמה לנו במקרא ובדקדוק לשון הקודש, והשיבו לו הן. ושאלם עוד האם ידעתם פ"י הפסוק "ולא תעלה במעלות על מזבחי אשר לא תגלה ערותך עליו" השיבו הן. ואמרו לו את הפי' אמר להם הצדיק אני יאמר לכם פירושו של מקרא: "במעלות" הוא מלשון "נפש כי תמעל מעל" "מזבחי" הוא הצדיק שזובח את יצרו ותאותו לה' וכוונת הפסוק הוא שלא תלך בערמימיות למעול מעל בהצדיק "אשר לא תגלה ערותך עליו" שאם לא תשמע רק תעלה במרמה ומעל על הצדיק אז הצדיק יגלה קלונך, את אשר אתה עושה במסתרים, דברים מכוערים ומגונים שתבשו בהם, כששמעו האברכים את דברי הצדיק ותאחזמו רעד ונמס לבם כדונג מגודל הבושה שכיסתה פניהם והצדיק הוכיחם על מעשיהם וגילה לפנייהם תעלומות מעשיהם המכוערים, האברכים כפפו את ראשם ובכו בדמעות שליש ואח"כ ניחמם הצדיק ודיבר על ליבם דברי ניוחמים בעניני תשובה ולא זז משם עד שנעשו בעלי תשובה גמורים וקיבלו עליהם את דרכי החסידות.

(שיחות קודש)

לשון חכמים

לשון חכמים צדקוטי ישרים, בדרך צחית ומליצה נאמרים

ישמעו יתרו וגו'. י"ל בדרך הלצה, כי יש הרבה אנשים שאינם מאמינים בצדיקי הדור, ובכל זאת בצדיק שהוא כבר בעולם העליון אומרים בו אנו מאמינים שהי' באמת צדיק, וכמו שכל אחד ואחד מחבב ומנשק את הס"ת מחמת שעומדת בארון הקודש ורואה כל מעשה בני אדם ואינה מוכיחה את שום אדם, אבל את הצדיק וראש הדור המה שונאים מחמת שייראים מפניו לעבור עביה כי הוא מוכיח אותם, וע"ז אמרו ז"ל (מסכת כה) הו' בבלאי טפשאי דקיימי מקמי ספר תורה ולא קיימי מקמי גברא רבא. רק הצדיק אשר בעולם העליון אותו הם אוהבים ומחזקים אותו לצדיק גדול מחמת שאז אינו מוכיח אותם והוא כמו הספר תורה, אבל אם הוא בחיים חיותו הם שונאים אותו. אמנם אין זה דרך האמת כי.

וזהו הי' ביתרו המעלה מזה שמעוה שמע ובא, היינו תיכף בא אליו ולא המתין כלל. וזהו שאמר מכירו הייתי לשעב"ר, היינו עד עתה הייתי מכיר בצדיקי הדור רק לשעבר, היינו הצדיקים שהיו בעולם לשעבר, אך כל זמן שהצדיק הי' בעולם הזה לא הכרתו כלל. אבל ועכשיו ביות"ר, שיש לי יתרון שהכרתי להצדיק בעת שהוא עכשיו בעולם הזה, וזהו ועכשיו ביותר, והבן.

עמרת ישועה

מַאֲמָרִים נחמדים, ע"ד דרוש מיוסדים, כפתור ופרח משוקדים

פרקפראות לחכמה

המעלך מארץ מצרים הכל בלשון יחיד הרי בכך כאילו אמר הקב"ה למשה בפירוש הרחב פך ואמלאהו עם אמתלא טובה שתוכל ללמד סניגוריא על ישראל במעשה העגל ולכן ולא שמע עמי לקולי וישראל לא אבה לי מפני שהיתה להם עילה טובה שלא לשמוע לדברי ה' כאמור, והנה בעת מעשה העגל אמר הקב"ה למשה "ועתה הניחה לי ויחר אפי בהם ואכלם ואעשה אותך לגוי גדול" אלא שמרע"ה לא הסכים לזה וכמו דא"י בגמ' (ברכות לב.) אמר משה לפני הקב"ה יש לי בושת פנים מאבותי עכשיו יאמרו ראו פרנס שהעמיד עליהם שביקש גדולה לעצמו ולא ביקש עליהם רחמים עכ"ד

הגמ' ובוה יתבאר דברי המדרש כששמע משה אנכי ה"א אשר הוצאתיך מארמ"צ בלשון יחיד ועי"ז ניתן לו פתחון פה ללמד סניגוריא על ישראל במעשה העגל שמה מאוד שכן מעתה לא יוכל הקב"ה לכלות את ישראל ולעשות אותו לגוי גדול ולכן אמר "ברוך שלא עשני גוי" וגדול... כיון שיש לי לימוד וכות על ישראל לאמור לי ציוות ולא להם.

(אוד מוצל מאש)

☆

או יאמר ע"פ מה דכתיב (דברים ד' ל"א) "השמע עם קול אלקים מדבר מתוך האש כאשר שמעת אתה ויחיי" ולכן כאשר שמע משה קול ד' מתוך האש שאמר "אנכי ד' אלוקיך" ונשאר בחיים פתח ואמר "ברוך שלא עשני גוי" כי אם היה גוי לא היה נשאר בחיים.

(דברי שאל)

עתה שמע בקולי איעצך ויהי אלוקים עמך, וקשה דמשמע דעד עכשיו ח"ו לא הי' אלוקים עמו אתמהא, ויש לומר עפי"מ דמקשה בזה"ק איך תוכל השכינה להתייצב בעדת הדיינים בשעת המשפט הלא מבורר במשנה (אבות פ"א) כשיהיו בעלי דינים עומדים לפניך יהיו בעיניך כרשעים, וא"כ אין אני והוא יכולים לדור במקום אחד, ומתוך שם דבשעה שהבעלי דינים יוצאים לחוץ והדיינים נושאים ונותנים בדין אז שכינתא ביה שריא, וזהו שאמר לו יתרו מדוע אתה יושב לבדך דאם משה הוא דין יחיד אז א"צ לישא וליתן בדין וא"כ א"צ הבעלי דינים לצאת חוצה ואיך

תוכל להיות השראת השכינה אצלו, ואשר על כן פתח פיו בחכמה ואמר שתקח עמך דיינים ואז ממילא צריכים הבעלי דינים לצאת החוצה בשעה שתיהיו נושאים ונותנים ואז יהיה השכינה עמך, וזהו איעצך ויהי אלוקים עמך.

(עדות מיוסדות)

☆

במדרש כששמע משה מפי הגבורה אנכי ה' אלוקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים פתח ואמר ברוך שלא עשני גוי, והיא פלא, וגל"פ עפי"מ שאחז"ל שלכן אמר הקב"ה בלשון יחיד אנכי ה' אלוקיך כדי לתת פתחון פה למשה ללמד סניגוריא על ישראל במעשה העגל לומר לי ציוות ולא להם, ובוה יל"פ הפסוקים בתהלים (פ"א י') לא יהי לך אל זר ולא תשתחוו לאל נכר אנכי ה' אלוקיך המעלך מארץ מצרים וכו' דהיינו שע"י מה שאמר הקב"ה לא יהי כך אל זר וכו' אנכי ה' אלוקיך

דורש טוב

ועתה אם שמוע וכו' והייתם לי סגולה מכל העמים כי לי כל פשוטי קשה מהו זה נתנית טעם על יוהייתם לי סגולה, מחמת כי לי כל הארץ. ונ"ל לפרש, דהלא משנה ערוכה בדיניו "עבד שמכרו רבו לנכרים או לחוץ לארץ יצא לחירות" (גטין מג ע"ב), והנה אמרו חז"ל אשר כביכול הש"י בעצמו שומר תורתו ומקיים מצותיו, כמו שאנו מברכין על המצות אשר קדשנו במצותיו, 'מצותיו דייקא כביכול אשר הוא בעצמו מקיים, וכענין שמצינו בדברי חז"ל מנין שהקב"ה מניח תפילין (ברכות ו.) ומנין שהקב"ה מתפלל (שם ז.), אם כן לפי"ז כיון שהש"י מכר אותנו לנכרים ולחוץ לארץ, מן הדין מחויבים אנחנו לצאת לחירות, וכן יעשה הקב"ה עמנו במהרה בימינו יוציאנו לחירות עולם:

אך לפי"ז יש לכאורה לומר, כיון שאנחנו נעשינו עבדים להש"י בקבלת תורתו ומצותיו לעשותם, וכשמכרנו לנכרים ולחוץ לארץ אם כן עפ"י משפטי התורה יחוייב לנו היציאה לחירות גם מרבו הראשון, ופטורים אנחנו (ח"ו) מעול התורה ומצות של הש"י שהוא האדון אשר מכרנו לו.

והתשובה לזה, דהנה אמרו רז"ל דשאלו האיך הקב"ה מוריד גשמים בשבת דהוה הוצאה מרשות לרשות, והשיבו דכל העולם כולו שלו, והוה כביכול בד' אמות, ואין כאן הוצאה מרשות לרשות (בראשית רבה פ"א ה.), ואם כן לפי"ז לא נוכל לפטור את עצמנו מעול עבודתו ית"ש לומר שהוציאנו מרשותו לרשות אחרים כיון שכל העולם כולו שלו אין כאן הוצאה מרשות לרשות.

וזה יש לפרש בדקדוק הפסוק ועתה אם שמוע וכו'. דרצ"ל ועתה, כשתקבלו עתה מלכותי ולעבוד עבודתי בתורה ומצות, ויהייתם לי סגולה מכל העמים, רצ"ל אפילו כשתהיו תוך העמים בגלות, עכ"ז תהיו קנויין לי ולתורת, ואם תאמר הלא עבד שמכרו רבו לנכרים יצא לחירות, אין לכם בזה טענה שתצאו לחירות מן עול תורת ומצותי מטעם כי לי כל הארץ, ואין זה נחשב הוצאה מרשות לרשות.

בני יששכר (סיון מאמר ב' אות ד')

קריאת עשרת הדברות בעמידה או בישיבה

מאת: הרב שלמה שבת קעסטנבוים, חבר המערכת

שבטלו רבותינו ז"ל שיקראו אותן עם קריאת שמע מפני המינים, לפי שהם אומרים שלהן מעלה על שאר התורה, ואמר

המנהג בכל תפוצות ישראל לעמוד בעת שקורין העשרת הדברות, אולם על מנהג זה כבר נשתברו הקולמוסין לחקור האם מותר עפ"י הדין לעשות כן, ונבארו קצת.

בראשית מאמרנו נקדים, שבענין אם צריך לעמוד תמיד בקריאת התורה עי' בשו"ע וברמ"א סי' קמ"ו סעי' ד', ואין כאן

מקומו להאריך בזה. במאמר שלפנינו אנו עוסקים באלו הנהגים עפ"י ר' לישב בשעת קריאת התורה וקמים ועומדים בקריאת עשרת הדברות.

בגמ' מס' ברכות (יב) מצינו, שרצו חז"ל לקבוע אמירת עשרת הדברות בקריאת שמע בכל יום, ולא עשו זאת מפני תרעומת המינים. ופי' שם רש"י: "שלא יאמרו לעמי הארץ אין שאר תורה אמת, ותדעו שאין קורין אלא מה שאמר הקדוש ברוך הוא ושמעו מפיו בסיני", עכ"ל. וברמ"א (סי' א' סעי' ה') נפסק שאין לומר קודם התפילה עשרת הדברות בציבור. וביארו האחרונים, שזה מפני הכופרים שיאמרו אין תורה אלא זו ובפרט בזמנינו, עי' ש.

ודברי הרמב"ם ידועים, מובא ב"שו"ת הרמב"ם (סימן רס"ג, ובדפוס מכון ירושלים סימן מ"ט) וזל"ק: בדבר עיר שהנהיגו לה חכמי' ומכובדי' לישב בעת קריאת עשר הדברות בספר התורה בציבור הואיל וזאת העיר היתה מקודם מעוטת החכמה, וכאשר בא אליה רב גדול כונן החכמה בה וגדר בה כמה גדרות, והיה מנהגם מקודם לפני בוא זה הרב ז"ל שיעמדו כולם בעת קריאת הדברות בספר התורה בציבור מסיבת הדברות, וביטל זה הרב לזה המנהג והנהיג להם לישב בעת קריאתן ומנעם מלעמוד ופשט המנהג דור אחר דור, והופיעה תשובתו בכתב ידיו למי ששאלו בזה והביא ראיה לדבריו ממה

בכלל תשובתו שכל מי שרוצה לקום בעת קריאת ספר התורה בעשר הדברות ראוי לגעור בו, לפי שלעשות זאת הוא מדרכי המינים המאמינים שלעשר הדברות מעלה על שאר התורה, לפי שכל דבר אשר למינים בו אמונה שונה מדעת רבותינו חייבים אנו להתרחק מהם ולהבדל מהם, הלא תראה כיצד אומרים עליהם השלום (פרה פ"ג מ"ז) מטמאין היו כהן השורף את הפרה להוציא מלבם של צדוקים, ובכמה מקומות הם אומרים (שם מ"ג) אל תתנו מקום למינים לרדות, כל שכן בזה אשר התרחקו מהם רבותינו מזמן, ובא לזאת העיר ממונה ממוני ואין הוא מגיע אל זה הרב בחכמה, הוא נתמנה והתחיל עומד בעת קריאתו, ונמשכו אחריו בזה אנשים, ואמרו לו אנשי העיר אין ראוי לנו לשנות מנהג אבותינו ואבות אבותינו ולהתרחק מהם במה שהנהיג להם מורם וממונם, והוא הרב, אשר הם ואנחנו מממיו שותין, אפילו כשאין בזה קשר מצד הדין אין אנו יכולים להניח מנהג אבותינו ולהימשך אחרי מנהג עירך, כל שכן כשיש בזה מחלוקת ופרוד בינינו לבין עצמינו בדברי הלכה וכבר אמרו לא תתגודדו לא תעשו אגדות אגדות, וכל שכן כשההלכה מחזקת אותנו בזה, כי כבר ביטלו מזמן שיאמרו עם קריאת שמע, אפילו הוא מיושב, מפני תרעומת המינים, וכל שכן כשאנו מבדילים אותה בעמידה בה משאר התורה, ואף נעשים דומים לקראים העומדים בעת קריאת התורה, אמר הוא, כבר מצינו

שישראל כששמעו אותן בעת שדבר ה' אלהים היו עומדים כמ"ש ויתיצבו בתחתית ההר, אמרו, לא היה זה אלא להקביל פניו יתעלה ולשמוע דבריו כמ"ש ויוצא משה את העם לקראת האלהים ואין זה חובה עלינו, ולו היה זה חובה, היינו מתחייבים כגון זה בקריאת אתם נצבים לפי שהיו עומדים, אמר להם, הנה מצינום בבגדאד עומדים, אמרו לו, זה מפני שראש המתיבה או ראש הקהל הוא אשר יקרא ויעמדו בפניו, ואפשר שעשו מקצת ערים, לפי שראו חיצוניות מנהגם לעמוד, ואפילו היה זה מנהג אנשי בגדאד איננו חייבים להימשך אחרי זה, יורינו אדונינו וכו' ושכרו כפול.

והשיב הרמב"ם: התשובה הזו אשר הנהיג הרב הנפטר נ"ע לישב הוא הנכון וראיותיו ראיות נכונות והולכות לפי כללי בעלי העיון ואין להוסיף עליו לה, וכך היה ראוי לעשות בכל מקום שמנהגם לעמוד צריך לו למנעם, בהיות שמגיע מזה הפסד שמדמים שיש תורה חלוקה למעלות ויש לה יתרון קצתה על קצתה וזה קשה עד מאד, וראוי לסתום כל הפתחים המביאים לזאת האמונה הרעה, ומה שטען חכם האחר כי בגדאד ומקצת הערים עושות כך אינה כלום, לפי שאם נמצא אנשים חולים לא נחלה אנחנו את הבריא בסיבתם כדי שיהיו שוים אבל נשתדל אנחנו לרפאות לחולה אם יכלנו, ואותם הקראים אינם אלה שקורין אותם החכמים מינים, אבל יקראו אותם צדוקין וביתוסין להוציא הכותים והמינים הם אשר נתחלפו להם עיקרי תורתנו הקדושה, ומכללם האומר אין תורה מן השמים, וכבר ביארו, שאין הפרש בין המכחיש התורה כולה או מכחיש פסוק אחד ואומר משה מפי עצמו אמרו, והיה מן המינים מי שסובר שאין מן השמים זולתי עשר הדברות וכי שאר התורה משה מפי עצמו אמרה ולפיכך בטלו קריאתן בכל יום, ואסור בשום פנים לקבוע מהתורה יתרון קצתה על קצתה, עכ"ל.

וכבר ציינו המלקטים דבספר 'פירושים ופסקים' לרבינו אביגדור צרפת מבואר דמנהגם ה' לעמוד, וז"ל (פסק שכ"ג פרשת ואתחנן) ותעמדון מלמד שקבלו התורה מעומד, וכן הוא אומר אשר עמדת וגו', ולכך כיון שנצטוו להם לישראל לראות כאלו היום קבלו עשרת הדברות שנאמר (דברים כו, טז) היום הזה ד' אלקיך מצוך לעשות, אם כן בכל שעה ששומעין הוא כיום מתן תורה שקבלו עשרת הדברות, ומנהג כשר הוא לעמוד כל הקהל בעמידה על כל דבור ודבור בקריאת התורה, וכן

נהג רבי ומורי 'ר' שמואל מפלייזא תלמידו של בעלי התוס' וביחוד בעל ספר התרומה] עכ"ל, וכונתו בכל דיבור ודיבור היינו כל דיבור דעשרת הדברות.

בשו"ת 'דבר שמואל' [לרבי שמואל אבוהב ז"ל] (רע"ו) המליץ מאד בעד המנהג, וז"ל: "כל טעדי דמצינן למעבד לקיים איזה מנהג הפשוט ברוב קהלות ישראל על התורה ועל העבודה עבדינן, ואיישר חילי דמר שאחר שאין וחקר בכתבו הנחמד על כל צדדי ביטול וקיום מנהג עמידת הקהל בשעת קריאת עשרת הדברות וכו', תמצית הדברים שאין כאן מקום למינים לרדות כיון שכוונתו היא מפורסמת וגלויה לכל, לתת אל לבנו בעת ובעונה ההיא דרך קימה, שיש בה הידור כאלו הקבלנו פני השכינה במעמד הגדול והנורא ההוא והאמונה התקועה בקרבנו מפי הקבלה, וגם מעת היותינו שם אנו בנפשותינו נצבים ועומדים כדכ' ויתצבו בתחתית ההר וגו', ועמידה ראוי' בכל פעם שנכנין להקבלת פני שכינה כמו בברכת הלבנה, וסימנא מילתא לתוספות קדושה ואמונת הלבבות משום הכון לקראת אלקיך, התעוררת בשינוי מצב גופא וזכר ההקבלה המראה הגדולה ההוא וכו', עי"ש שהאריך.

ובספר 'אמת ליעקב' [להרה"ק ר' ישראל יעקב אלגאזי ז"ל] הל' קריאת ס"ת (סימן ה) מחלק בין ציבור ליחיד, וז"ל: "ונשאלתי אם יפה עושים העומדים על רגליהם בעת קריאת עשרת הדברות בספר תורה, והשבתי דאם כל הציבור עומדין לא צריך למיעבד הכי, אבל יחידים לית לן בה, דומיא דמה שכתב מרן סימן א' לחלק בין ציבור ליחיד בקריאתן בכל יום, דציבור לא מפני תרעומת המינים", עי"ש.

ורבינו החיד"א בספרו 'לדוד אמת' (סימן ז, אות ה) כתב ע"ז, וז"ל: "ולפמ"ש בריש מחזיק ברכה דהאר"י לא שאני ליה בין יחיד לצבור א"כ אפי' יחיד לא יעמוד, אמנם יש מקומות שפשט המנהג שכל הקהל עומדים" עי"ש, וכבר האירו דבספרו 'טוב עין' (סימן י) מסיק באו"א, וז"ל: "שאלה בכמה מקומות נהגו העם לקום כשקורין עשרת הדברות בס"ת פר' יתרו ובשבועות ופרשת ואתחנן, ויש שערערו על זה דמבואר בש"ס דאין לעשות הפרש בין עשרת הדברות לשאר התורה וכמ"ש בש"ס דבטלו קריאתן מפני תרעומת המינים, יורינו המורה.

תשובה, נראה דלא דמי, דתרעומת המינים הוא כמ"ש בירושלמי פ"ק דברכות שלא יאמרו אלו לבדם

ניתנו למשה בסיני, ורש"י הוסיף לבאר בבבלי שם פרק קמא שלא יאמרו ע"ה אין שאר התורה אמת, ותדעו שאין קורין אלא מה שאמר הקב"ה ושמעו מפיו בסיני, עכ"ל, וא"כ הכא שקורין בס"ת כל התורה מידי שבת בשבת וגם ביום זה שהם קורין עשרת הדברות קורים איזה חלק מהתורה בס"ת לית לן בה, דמוכח דהכל אמת אלא שהם עומדים בהם להיות שהם יסוד התורה ונכתבו בלוחות ואמרום הקב"ה לכל ישראל, ויחרד כל העם באמירת הקב"ה אותם, ורוצים לעשות איזה זכר לקום באמירתן, ובוה לא יש קפידא והוחזקו במנהג זה כמה שנים וכו', ונראה דמאחר שנהגו העם כן לקום כלם בעשרת הדברות, נראה שחייבים הכל לעמוד ואין לשום אחד לישאר יושב, דגם שאינו מן הדין לקום עתה שנהגו כל הקהל בזה נעשה חייב על הכל' וכו', עי"ש שהאריך.

וה'שער אפרים' (שער לו, סעי' לו) מסיק להלכה: "כבר ביארנו שהציבור רשאי לישב בשעת קריאת התורה, ויש מחמירין ממדת חסירות, ומ"מ בשעת קריאת עשרת הדברות נהגו העולם לעמוד ואין ליחידים מן הציבור לשנות המנהג עי"ש, ובפתחי שערים ציין לדברי החיד"א בספרו טוב עין.

ובשו"ת 'כפי אהרן' סימן ל"ט האריך בזה ומישב המנהג, וזת"ד: דכיון דבעיר פראג ובכמה מקומות עומדין נמי בשאר קרואים מיוחדים [שם ציין לפרשת נדרים שהי' קורין בעמידה, ובדין המנהג הוא לעמוד נמי בשירה], י"ל דתופסים באמת כשיטת רמ"א בסי' קמ"ו דצריך לעמוד בכל קריאה של פרשת השבוע רק מפאת חולשא הקיל, ונהגו לישב בשעת קריאת התורה זולת אנשי מעשה, אמנם לפחות באותן פרשיות החשובים רוצים לעשות כדין ולעמוד, וכיון דעושין כן בשאר פרשיות מיוחדות ממילא ליכא תו חשש מפני תרעומות המינין אפילו כשעומדין בשעת קריאת עשרת הדברות ג"כ, כי זאת פשיטא דחשש תרעומות המינין לא שייך רק בקריאת עשרת הדברות שלא יאמרו דשאר תורה אינו אמת, וכיון דעמדו נמי בשאר פרשיות תו ליכא חשש, ומציין למש"כ בסידור היעב"ץ דנהגו לעמוד בעשרת הדברות, ואסור ליחיד לישב וכו', עי"ש.

אולם בשו"ת 'שם משמעון' (או"ח סימן ד') נמי דן בזה ודוחה הסברא הנ"ל דכיון שעומדים גם בקריאת השירה ממילא א"א לטעות, דהא חזינן דחוששין לנכנסין ויוצאין כמ"ש במס' מגילה דף כ"ב ועוד, ומכ"ש שיש לחוש על מי שיהי' בשבועות ובפ' יתרו ובשבת נחמו

ולא בשבת שירה, או דיהי' שם ולא יתן אל לבו שעומדין וכו', ומסיק דאני לעצמי אני נוהג מאז שנחלשו רגלי שאין בכוחי לעמוד בהיכל המלך דהיינו בקריאת התורה כל השנה, שעכ"פ ביום שקוראין העשה"ד או השירה לעמוד בכל קריאת התורה מרישא ועד סיפא דלא יהי' נראה בעמידה ידי שום חשיבות בעשרת הדברות וכו' עי"ש, ותשובה זו מובא גם ב'אגרת צפון' להרה"ג ר' יוסף שווארץ ז"ל.

והגאון הראב"ד שליט"א בספרו 'תשובות והנהגות' (ח"א, קמ"ד) לאחר שהביא דברי הרמב"ם מסיק, וז"ל: "דברי הרמב"ם הם נפלאים ואין לזוז ממנו, רק בזה"ז לא חיישינן לתערומת המינים וכמבואר בלבוש תצ"ד נוכל לעמוד בעשרת הדברות, אבל יש עצה לענ"ד לצאת לכ"ע וכשם שבקר"ש אם יושב אסור לעמוד אבל יכול לעמוד קודם שמגיע לקר"ש, גם כאן ראוי לעמוד קצת קודם קריאת עשרת הדברות ולא ממש לעשרת הדברות שלא יהא מוכח שעומד רק לעשרת הדברות ושרי לכ"ע, ונכון לדקדק בעשרת הדברות לעשות כן מפני שכיון שנתפשט המנהג לעמוד בעשרת הדברות ובאופן שמקדימים מעט קודם עשרת הדברות אין חשש תרעומת המינים, מנהגי ישראל קודם הם וכו' לבטלם.

ועיין ב'מטה יהודה' (סי' א' אות ו) שהביא מ'בית יעקב' וה'יד אהרן' המנהג לעמוד, וכתב לישב המנהג שאין בזה חשש תרעומת המינין משום שהכל יודעין שהם ניתנו בקול ובפרסום גדול, ומה שמצינו שאסור לקרוא עשרת הדברות בסדר התפילה שלא יאמרו המינים אין תורה אלא זה, התם הקפידא בזה רק על עצם הקריאה שלא יקראו דוקא זה ולא על אופן הקריאה, אבל כיון שיש בזה גם קולא, כיון דלהרמב"ם יש להחמיר לישב - נכון לעמוד באופן שלכ"ע עביד כדין שעומד קצת קודם וכמ"ש, עי"ש.

ובשו"ת 'זכרון יהוסף' (או"ח סי' י"ט) מביא דראוי למחות במה שנהגין העולם לעמוד בשעה שקורין בתורה פרשת עשרת הדברות, וכמו ששמעתי בשם הגר"א ליב שפירא ז"ל אבד"ק קאלווריא וקאוונא שהיה דרכו לישב אז במכוון כדי שיעשו אחרים כמוהו שלא לקום, שהוא נגד דינא דגמ', עי"ש. אבל למעשה המנהג אצלינו הוא לעמוד בקריאת עשרת הדברות, וכן מבואר בלקוטי מהרי"ח [קריאת תורה בשבת], וכן נהגו רבותינו הק' נבג"מ וכן נוהג יבלחט"א כ"כ רבינו שליט"א..

הזמנה של מצוה

בשיר ושבח לאלוקי אבותינו,
קול צהלה תרננה שפתותינו.

אשרינו מה טוב חלקינו ומה יפה ירושתנו.

כאשר שוב אנו זוכים להטות שכם אחד לשואת בעול החזקת
מוסדותינו, במקהלות חסידים ואנשי מעשה בני עדתינו, להימנות
לשונות לדבר מצוה להרבות זכויותינו, לטובת קיום והמשכת מעוז
תפארתינו, להגדיל תורה ולהאדירה והרחבת גבולותינו, ולמען הרמת
קרן התורה והיראה בקרב קהילתנו, בנערנו ובזקנינו בבנינו ובבנותינו,
על דרך המסורה לנו מפי מרנן רבותינו

הננו בזה בקריאה של חיבה להזמין את מע"כ
ידידינו הנדיב הנכבד והנעלה שיחי'
לבוא להשתתף ולקחת חבל בגוף ובממון
במעמד הגדול לה' ולתורתו

המגבית השנתית

הנני

לטובת מוסדותינו הק'

פה בני ברק יצ"ו

למען החזקת מבצרי התורה ומערכת החינוך בתוככי מוסדותינו
שתיערך אי"ה ברוב פאר והדר ובהמון חוגג כראוי
וכיאות לכבודה של תורה

ביום שני

לס' "ויען כל העם קול אחד" (משפטים)

כ"ב שבט הבעל"ט

בשעה 8:00 בערב

באולם הגדול והמפואר

"קסאנאדו"

בעיר פתח תקוה יע"א

איש בל יעדר !

המצפים לקבל פניכם בכבוד ובידידות

חנניאל מילר

חנניאל מילר

ובכן קריאתינו הנרגשות למע"כ לעת כזאת אנא שאו
ידיכם קודש בעין יפה וברוח נדיבה והבו גודל לאלוקינו

ותאמר "הנני"

לתמוך לחזק ולרומם את מוסדותינו הק' משואת נפשם
ומפעל חייהם של מרנן רבותיה'ק זי"ע ולהבחילי' רבינו
הגה"ק שליט"א

אנחנו

מגבית השנתית - יום שני משפטים

סדר המעמד

8:00

פתיחת שערי האולם

ונטילת ידים לסעודה רחבה

8:30

דברי פתיחה

ע"י יו"ר המעמד

הרה"ג ר' שלמה הורוביץ שליט"א
ר"מ ביעיבת נדבורנא

8:45

פרקי שירה וזמרה

ע"י הבעל מנגן הנודע

ר' זאנוויל וויינבערגער הי"ו
עם מקהלת "מלכות"
בליווי תזמורת יענקי לאנדא

9:15

משא הערב

ע"י נואם הכבוד פה מפיק מרגליות שליט"א

9:45

א לעבעדיגע גרוס

א שיינע פרעזענטציע איבער די פעולות המוסדות

ע"י הבעל מנגן ר' יעקב אויש הי"ו

10:15

מוקירין עושי מצוה

חלוקת המזכרות הוקרה לתומכי המוסדות

11:00

ברכת המזון

אל מעלת כבוד ציבור
אנ"ש כל אחד ואחד
בעמו הטוב יבורך
בימים אלו נשלחו
הזמנות כבוד לכל הקהל
הקודש שייחיו
ובהיות כי הזמן קצר
ומלאכת הקודש מרובה
לכן באם לא הגיע איזה
הזמנה ליעדו

נא לראות
הזמנה זו
כאישית

מרכז מוסדות סאטמאר
קרית יואל בני ברק
בגניאיות
כ"ק מרחן רבינו
הגה"ק שליט"א

דינער
השנתי

הנח

למען מבצרי
מוסדותנו
הקדושים
תלמוד תורה • בית חסד לבנות
ישיבה קטנה • ישיבה גדולה

אולמי קסאנאדו

חוקים להורדתם

הלכות ודינים. פסקי הראשונים והאחרונים. עם תוספת ג'אורים וטעמים שונים

מ"נ ע"י הרב האגון דומ"ץ דקדולתנו שליט"א

דיני יין לקידוש

יין המובחר לקידוש / יין מבושל / מיץ ענבים / יין מזוזב במים

בפרשתנו "זכור את יום השבת לקדשו" (שמות כ, ח). מפסוק זה ילפינו שצריך לקדש בשבת על היין, דדרשי בגמרא (פסחים קו.) זכור את יום השבת לקדשו, זוכרהו על היין.

והטעם דבעי דוקא על היין - מצינו כמה טעמים בזה:

(א) בתוס' שם (ד"ה זוכרה) כיון דלשון "זכירה" כתיב על היין, דכתיב זכרו כיון לבנון (חושע ד) וכתיב נזכרה דודיך מיין (שיר השירים א), ולכן "זכור" היא על היין.

(ב) בס' החינוך (מצוה ל"א) כתב הטעם כיון דהרי טעם הקידוש היא בכדי להתעורר מתוך מעשה זה לזכור גדולת היום, ולכן נתייבנו לעשות המעשה עם היין, לפי שטבע האדם מתעורר בו הרבה שהוא סועד ומשמח וכבר אמרתי לך כי לפי התעוררות האדם ומעשהו יתפעל אל הדברים לעולם ומוזה השורש אמרו זכרונם לברכה בגמרא שאם הפת חביב על האדם יותר או יקדש על הפת, כי אז מתעורר טבעו יותר למה שמה שהוא תאב עכ"ל.

(ג) בתו' ר"ד (במג' שם) כתב דזהו קבלה למושה מסיני דצריך לקדש על היין (אלא שהוא כתב כן להסבירם דקידוש על היין חיובו מזה"ל).

(ד) בפשטות יש בזה גם ענין של שירה על היין, וכמו בכל הברכות כברהמ"ז, וברכת המילה דמברכים על היין, וכן כתב הרשב"א בתשו' (ה"ד סי' רצ"ה) וכן האריך בזה בשאלות בפרשתנו, ונעתיק לשונו - מנלן דעל היין דאמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן מניין שאין אומרים שירה אלא על היין שנאמר ותאמר להם הגפן החדלתי את תירושי המשמח אלוקים ואנשים וגו', אם אנשים משמח דשתו ליה אלוקים כמה משמח הוי אומר בשירה מיכאן אמרו אין אומרים שירה אלא על היין, ובהמשך דבריו הביא דאין אומרים קידוש אלא על יין הראוי לנסך על גבי המזבח עכ"ל.

ונפרט כמה סוגי יין וכשרותם לקידוש

יין מבושל

יין מבושל ברכתו בופה"ג וכשר לקידוש, ואם ביכלתו לקדש על יין שאינו מבושל שהוא מובחר כמו המבושל, והוא חביב עליו, צריך לקדש על היין שאינו מבושל, ובזמירות דברי יואל מובא שמורן רבינו הקה"ט ז"ע הירד לקדש על יין שאינו מבושל.

[דנחלקו הראשונים בדיון יין מבושל, וג' שיטות ראשונים בזה, דעת רש"י והר"ש (מובא בתוס' ב"ב צ"ז: ד"ה אילמא) וכן הביא הרא"ש מר' צמח גאון, דיון מבושל ברכתו שהכל משום שעל ידי הבישול היין נשתנה ממהותו ונעשה גרוע, ודינו כמו בירקות מבושלים שמשנתנים לגריעותא ע"י הבישול וברכתם שהכל, וכיון דברכתו שהכל ממילא אין מקדשין עליו דאינו נחשב ליין, דעת הרמב"ם (הל' שבת פל"ט הל' י"ד) דאין מקדשין עליו מחמת שאינו ראוי לנסך על גבי המזבח, ובגמ' (בב' צז.) דרשי דכל יין שאינו ראוי לנסך על גבי המזבח אף בדיעבד, אין מקדשין עליו אף דברכתו בופה"ג, ודעת התוס' והרא"ש והר"ן דברכתו בופה"ג וגם כשירה אפילו לקידוש, ואף דאינו ראוי לנסכים, ואף דדרשי דכל שאינו ראוי לנסכים, אינו ראוי לקדש, זהו דוקא ביין

שאינו ראוי לנסך מחמת מיאוס, אבל ביין שאינו מאוס, ורק מחמת סיבה אחרת הוא אינו ראוי לנסך, כמו ביין מבושל דאינו ראוי לנסך משום שנשתנה אף שלא נשתנה לגריעותא, בזה לא ילפי' מנסכים ואפשר לקדש עליו.

ולמעשה לגבי הברכה פסק המחבר (בסי' ר"ב בסעי' א') דברכתו בופה"ג, ולגבי קידוש (בסי' רע"ב סעי' ח) הביא המחבר ב' דיעות והרמ"א כתב דהמנהג לקדש עליו אם היין אחר אינו טוב כמו המבושל, דאם היין אחר טוב כמו המבושל צריך לקדש עליו, לחוש לדעת המחמירין שלא לקדש עליו.

מיץ ענבים (מאס"ט, או גרע"פ דושו"ס)

יש שני מיני מיץ ענבים - יש מי סחיטת ענבים בגלל שלא עבר עליהם ארבעים יום מעת סחיטתם, דהיינו שסחטו ענבים והיין היוצא מהם כשעדיין לא עבר עליהם ארבעים יום, והיין לא התחיל לתסוס, והוא נקרא - נקרא יין מגתו (מאס"ט), ויש ססוחטים הענבים ולאחר הסחיטה עושים פעולות בכדי שהיין לא יוכל לתסוס עוד, דהיינו או

שמבשלים את היין קודם התסיסה ובכך הוא גורם שהיין לא יתסוס, או שמעורבים ביין מין חומר הגורם לו שלא יתסוס, וזהו מין הענבים הנמכרים בחנויות, וגם בזה יש שני מינים, יש מין "טבעי" דהיינו שלא עירבו בו מים כלל, ויש מין ענבים שעירבו בו מים.

ולמעשה - נתפשט המנהג שכל סוגי מין ענבים כשירים לקידוש מעיקר הדין, אלא דמצוה מן המובחר למי שביכולתו לקדש על יין, דהיינו יין לאחר שעבר עליו מ' יום, ובזמירות דברי יואל מובא שרבינו הקה"ט בעל דברי יו"ע הקפיד שלא לקדש אלא על יין ישן.

[בשו"ע בסעי' ב' פסק דיין מגתו כשר לקידוש, והמ"א בסק"ד הוסיף דמצוה מן המובחר לקדש על יין, ומ"מ מסתבר דזהו דוקא למי שנהנה מיין ישן, אבל מי ששנאו וקשה לו שתיית היין לא שייך לומר שזהו מצוה המובחר, בזמן שזה מצער אותו.

ודע דיש דיעות הסוברים דעל יין כזה ברכתו שהכל, ומובא בב"י (סי' רב) דעל יין האירופי דעת האור"ח דברכתו שהכל, והיינו שמנחים עפר לבן לאחר דריכת הענבים, ועי"ז היין יעמוד במתקו, אולם דעת הפוסקים לברך בפה"ג, עי' שו"ת מנח"י (ח"ה סי' יד) שהאריך בזה.

ובס' קצות השולחן (סי' פ' הערה א) כתב דמסתבר דיש להוסיף שליש לקנות היין ישן לדעת הפוסקים דגם במצוה דרבנן צריך להוסיף שליש משום הידור מצוה, ואח"כ הוסיף דבעצם הרי מצוה מן המובחר לברור היין המשובח ביותר, וכתב דלא ראיתי נוהגין כן, אלא כל אחד קונה היין הערב לו ואשר הוא רגיל בו, ואע"פ שיש יינות משובחים יותר, ואפשר משום שעבור המשובח יצטרך להוסיף יותר משליש בדמים ואין חיוב ע"ז, ושוב הוסיף דאפשר דלקידוש שצריך לשתות רוב כוס פשוט דאינו מחויב להדר לקדש על יין משובח כזה, ואע"פ שיש לו בביתו כי יכבד עליו לשתותו.

ומובא דכן נהגו החזו"א והגר"ו מבריסק לקדש על מין ענבים.

ויש המחמירים שלא לקדש על מין ענבים הנמכר בחנות, שנעשית בו פעולה שכבר אינו תוסס.

[וסברתם דבעינן יין משכר, ואף דיין מגתו ג"כ אינו משכר, ועכ"ז הוא כשר לקידוש, כיון דעכ"פ הוא ראוי להיות משכר, דהיינו אם יניחנו כך היין יתסוס ויהא משכר, והביאו ראיה לזה מדברי הרשב"ם (בד"ה יין) דכתב דלכן כשר יין מגתו כיון דראוי להיות משכר, ואינו דומה ליין קוסם דאין סופו להיות שכר, ומשמע מדבריו דיין מגתו נחשב ליין ובר לקידוש דוקא כשהוא עדיין ראוי להיות משכר, משא"כ ביין שכבר אינו ראוי להיות משכר א"א לקדש].

אולם פשטות הפוסקים דאפשר לקדש עליו.

[ומיישבים הראיה מדברי הרשב"ם הנ"ל בב' אופנים: א) דדברי הרשב"ם קאי לגבי ניסוך המזבח דצריך שיהא ראוי לשכר, אבל לגבי קידוש אין צריך שיהא ראוי להיות משכר, ועי' שו"ת שנה"ל ח"ט סי' נ"ט שהביא ראיה לסברא זו מדברי המאירי (כ"ב שם) שכתב כן לגבי יין מתוק שאינו משכר ופסול לגבי מזבח ומקדשין עליו, ב) דאף ביין שעשו בו פעולות ששוב לא ישכר, עכ"ז עדיין נחשב ראוי להיות משכר, כיון דמתחילה לפני שעבדו אותו היה ראוי להיות משכר, א"כ אף שנשתנה לאחר הבישול, השינוי כבר לא משנה את מהות היין ולא פקע ממנו שם יין].

ויש המחמירים לקדש דוקא על מין טבעי, דהיינו שלא הוסיפו כלל מים, וסברתם דמזוגת מים מהני רק ביין ממש ולא ביין מגתו, כיון דאין נרגש בו היטב טעם היין וממילא היא מאבד את הטעם בקל אפי' ע"י מעט מים, אולם מנהג העולם לקדש בכל ענן אף שהוסיפו בו מים.

השומע קידוש מאדם אחר

השומע קידוש מאדם אחר, ויש בידו שני ברירות או לשמוע קידוש מאחד שמקדש על יין ישן או לשמוע קידוש ממי שמקדש על יין - מסתבר דעדיף לשמוע הקידוש ממי שמקדש על יין ישן, כיון דהשומע קידוש מאדם אחר, ולאחר יש כוס בידו, הרי זה נחשב כמי שלשומע ג"כ יש כוס בידו (עי' תוס' פסחים צ"ט, וחזו"א סי' כ"ט), ונמצא דאם הוא יוצא מאחד שיש לו יין ישן, הרי זה נחשב כמי שקידש על יין ישן, והוא מצוה מן המובחר.

יין מזוג במים

בדורות הקודמים בזמן הגמ' היו היינות חזקים והיה באפשרות למזוג בהם הרבה יין, וכדמבואר בשו"ע (סי' ר"ד סי' ה') שהיה אפשר להוסיף מים עד שתהא בהם רק רביעית מהיין או אפילו רק שישיית מהיין, ויינות שלנו שהם חלשים דנו הפוסקים כמה מים אפשר להוסיף עליהם דיש פוסקים שמקילים דגם בזה מהני להוסיף מים כרגיל, ויש פוסקים הסוברים דבעינן שיהא לכל הפחות רוב יין.

[במה' בסי' ר"ד לאחר שכתב דין מציגה בשמרי יין, דבעינן רביעית יין, כתב דביינות שלנו משערים כשיעור מציגה באותו מקום, והרמ"א כתב ובלבד שלא יהא אחד משישה במים, ונתקשו האחרונים שם בדברי הרמ"א, עי' משנ"ב שם, ומדבריו יוצא דאף ביינות שלנו אפשר למזוג עד שיהא אחד משישה אם הדרך למזוג כך, ובפשטות כך יוצא בשו"ע"ר, אולם בא"ר הביא בשם העו"ת וכע"ז כתב בפמ"ג דביין שלנו שהם רפויים יש להחמיר שלא יהא יותר מרוב מים, ועדיין יש אריכות בזה].

וכהיום אותם העושים יין בעצמם עפ"י רוב אינם מוסיפים בהם מים, אולם ביקבים העושים יין, יש הרבה סוגי יין שמוסיפים בהם מים, וכידוע אשר בשנים קדמוניות היו מוסיפים הרבה מים, ובמשך השנים התחילו למועט ולהוסיף רק מעט מים.

[ובועד הכשרות מטעם בד"ה ע"ה אמרו שהם אין מוסיפים יותר מ-30 פראצענט מים, וכהיום בעלי היקב כותבים על היין שברכתו בפה"ג אף לדעת הב"י, ובאמת שאין כאן מחלוקת מפורשת בין המח' לרמ"א בגדר הוספת מים ביין, וכן מבואר שם באחרונים בסי' ר"ד, ויש שלמדו דנחלקו בשיעור הוספת מים דלמח' דוקא רביעית ולרמ"א אחד מו', עי' כפה"ח שם, ויש מחמירין מחמת הא"ר שהבאנו לעיל].

ולכן המחמירים כשיטות הנ"ל דאין להוסיף יותר מחצי מים, צריכים להקפיד ביין הנמכר בחנות המעורב כבר במים, אשר רוצים להוסיף בביתם מים, שלא להוסיף מדי הרבה מים, הן מחמת קידוש והן מחמת ברכת הגפן.

מצות זכירת יציאת מצרים בכל יום

[א] מצות עשה מן התורה לזכור יציאת מצרים בכל יום ^(א).

[ב] תיקנו חז"ל לקרות בקריאת שמע פרשה שלישית שהוא פרשת "ויאמר" כדי לקיים בזה מצות זכירת יציאת מצרים מן התורה ^(א) כמו כן תיקנו חכמים נוסח של ברכה מיוחדת להזכיר גאולת מצרים שהיא ברכת אמת ויציב בבוקר וברכת אמת ואמונה בערבית ^(א).

[ג] בברכת אמת ויציב וכן באמת ואמונה צריך להזכיר ארבעה דברים, (א) יציאת מצרים, (ב) מלכות, (ג) קריעת ים סוף, (ד) מכת בכורות ^(א) ואם לא הזכיר אחת מהן לא יצא ידי חובתו ומחזירין אותו ^(ה) וי"א להזכרת מכת בכורות אינו מעכב בדיעבד ^(א) אבל שאר הנוסח חוץ מהזכרת ארבעה דברים הנ"ל אינו מעכב ואם שינה אותו או שדילג עליהם יצא ^(א).

[ד] אם קרא קריאת שמע ולא אמר ברכת אמת ויציב יש לו להשלימו ולאמרו אחר התפילה ^(ה).

ביאורים והוספות

אלינו זהו אמת ואמונה שיאמר ויקיים את דברו להשיב הפקדון עיי"ש ועיי' בסדר היום (פרק א' ק"ש) שכתב "ושמעתי שזה השבח של אמת ויציב שלחו בני הגולה שהיו רחוקים מירושלים ולא היו עם עזרא בבבל ושלה עזרא אחריהם ולא רצו לעלות באמרם שכיון שהיו עתידין ליגלות פעם אחרת ובית המקדש עתיד ליחרב למה לנו להכפיל יגוננו פעם אחרת טוב לנו לעמוד במקומנו ולעבוד את ה' ושמעתי שהם אנשי טוליטולה והקרובים אליהם וכדי שלא יחזיקו אותם באנשי רשע ומחוסרי אמונה חלילה כתבו להם זה השבח הגדול וענין הג' גליות והגאולות הנרמזים בו" הובא בכף החיים ס"ק מ"ו והביא שם משמו דברכת אמת ויציב הוא "שבח גדול ונורא".

(ד) יציאת מצרים אומרים "ממצרים גאלתנו" ומלכות אומרים "מלכנו מלך אבותינו" מלך גיבור לריב ריבם, ה' ימלוך לעולם ועד, וקריעת ים סוף היינו "וים סוף להם בקעת", ומכת בכורות "כל בכוריהם הרגת" וכן באמת ואמונה מזכירים "ויוצא את עמו ישראל מתוכם" ה' ימלוך לעולם ועד" "המעביר בניו בים גזרי ים סוף" "המסה בעברתו כל בכורי מצרים".

(ה) כן כתב בטור בשם הירושלמי הובא במשנ"ב (סימן ס"ו ס"ק ג') ומביא מהרשב"א ברכות (י"א ע"ב) דמשמע דהוא לעיכובא אפילו בדיעבד ומדמה זאת למה שאמרו ברכות מ"ט שכל שלא אמר ברית ותורה בברכת המזון בתוך ברכת הארץ וכן מלכות בית דוד בברכת בונה ירושלים מחזירין אותו ובמשנ"ב שם נשאר בצריך עיון למעשה אם יצא בדיעבד בלא הזכרת מכת בכורות אך בביאור הלכה (סימן נ"ט ס"ד) ד"ה עם השליח ציבור משמע דנקט להלכה שמעכב בדיעבד וכן פסק להלכה בשו"ע הרב סימן ס"ו סעיף י"ב.

(א) ונחלקו הראשונים מה המקור למצוה זו ברמב"ם (הלכות קריאת שמע פ"א הלכה ג') מביא המקור מהפסוק בפרשת דברים (ט"ז ג') "למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חיך" וכן מבואר בספרי וכן הוא פשוט המשנה ברכות י"ב ע"ב אך במכילתא (שמות י"ג) מבואר שלמדו זכירת יציאת מצרים בכל יום מהפסוק (שמות פ"ג פסוק ג') "זכור את היום הזה אשר יצאתם ממצרים" וכן כתב רש"י שם ללמוד מפסוק זה חז"ל "למד שמזכירין יציאת מצרים בכל יום וביאר בשפתי חכמים דילפינן מזה דכתיב זכור בקמץ שמשמעו לשון הווה שתהיה זוכר תמיד או י"ל מדכתיב "הזה" משמע בכל יום יהיה בעיניך כאילו יצאתם ממצרים עיי"ש - עוד מקור מצינו בזהה הקדוש פרשת ויקהל (דף ר"ב ע"ב) חז"ל אדכרותא דיציאת מצרים דאיהו פקודא לאדכרא יציאת מצרים דכתיב (דברים ה') "וזכרת כי עבד היית בארץ מצרים" וכבר העיר בזה בספר מועדי ה' (לר"י גא"ר עשין מ"א ב') דזה עולה על שבת ומנין לנו ללמוד מכאן למצות זכירת יציאת מצרים בכל יום.

(ב) כמבואר במשנה ברכות (י"ב ע"ב) מזכירין יציאת מצרים בלילות ופירש"י שם דהיינו פרשת ציצית בקריאת שמע ואע"פ שאין לילה זמן ציצית מ"מ אומרים אותה מפני יציאת מצרים שבה עיי"ש.

(ג) בחיי אדם (כלל כ"ב סעיף י"ז) כתב דאף שהזכיר כבר יציאת מצרים בפרשת ציצית אך תיקנו אנשי כנסת הגדולה ברכה מיוחדת על הגאולה שעברה - ועיי' בטור סימן ס"ו תקנו לומר אמת ויציב שחרי"ת "על החסד שעשה עמנו הקב"ה" שגאלנו והעבירנו בים ושקע צרינו בתוכו ותקנו אמת ואמונה ערבית "על הגאולה שעתיד לבוא" שאנו מאמינים ומקוים שיקיים לנו הבטחתו ויגאלנו בקרוב אי נמי על שאנו מפקידים בידו נשמותינו בכל לילה ומאמינים בו ששיבנה

- ה' סוף זמן ברכת קריאת שמע הוא עד סוף שעה רביעית שהוא זמן תפלה ולא כזמן קריאת שמע שהוא עד סוף השעה השלישית ^(ט) ואם בירך אחר ד' שעות הוי ברכה לבטלה ^(י).
- ו' ואם היה לו אונס שלא היה יכול לקרותה עד אחר ד' שעות יש להקל לקרותה עד חצות ^(יא) ויש מקילים במקום אונס גם לאחר חצות ^(יב).
- ז' מצות קריאת שמע בב' פרשיות הראשונות ישנם שלש דיעות אם הוא מן התורה די"א דרך פסוק ראשון בלבד הוא מן התורה וי"א דכל הפרשה ראשונה הוא מן התורה וי"א דגם השניה הוא מן התורה אמנם פרשת ציצית הוא לכולי עלמא מן התורה כדי להזכיר יציאת מצרים ^(יג).
- ח' אם אחר זמן קריאת שמע ולא קרא בזמנה טוב שיקראנה אח"כ במשך היום אבל אינו מחוייב בזה ^(יד) אבל פרשת ציצית או שאר פסוקים שמוזכר בהם יציאת מצרים מחוייב מן התורה לאומרה כל היום ^(טו).
- ט' אם אומר דבר הלכה שיש בה יציאת מצרים יוצא בזה מצות זכירת יציאת מצרים מן התורה ^(טז) אך הוא דווקא אם מכוון בפירוש לקיים מצות זכירת מצרים ^(יז).

❧ ביאורים והוספות ❧

להפסיד הברכות וכ"כ במשנ"ב סימן ע"א סק"ד באונן שנמשכה אנינות עד ארבע שעות דיכול לקרות ברכת קר"ש עד חצות.

(יב) דעת הפרי חדש (סק"ו) כדעת הרמב"ם (פ"א ה"ג) שלא ניתן קבע לברכות וכל היום זמנו וגם במקור חיים (סק"ה) כתב דבנאנס קורא אותה בברכותיה כל היום ועיין במשמרת שלום (קויד"נוב סימן י"א).

(יג) משנ"ב (סימן ס"ג ס"ק ט"ז) ואף דמצות זכירת יציאת מצרים הוא מצוה בפני עצמה וזמנה כל היום מ"מ עיקר התקנה היה להזכיר בזמן קר"ש ותיקנו בשביל כך פרשה שלישית בקריאת שמע כדי שכל האומר קריאת שמע יזכיר יציאת מצרים בתוך קריאת שמע כמבואר במשנ"ב שם.

(יד) דכיון שעבר זמנה שוב אינו מקיים בזה המ"ע של קר"ש אך טוב לקרותה כדי שיקבל עליו עול מלכות שמים כמבואר בשו"ע סימן נ"ח סעיף ו'.

(טו) משנ"ב סימן נ"ח ס"ק כ"ז דמן התורה לא נקבע זמן לזכירתה וכמוש"כ בשו"ת שאגת אריה (סימן י') דמן התורה אין הזכרת יציאת מצרים תלויה בזמן קר"ש ואפשר לאומרה כל היום עד הערב כיון דכתוב בפסוק למען תזכור יום צאתך מאמ"צ כל ימי חיך ובסתמא יום הכוונה דנוהג כל היום.

(טז) כמבואר במג"א סימן ק"ו סק"ה והובא במשנ"ב שם סק"ט עפ"י הגמרא ברכות (י"ג ע"ב) דרבי שהיתה תורתו אומנתו והיה מפסיק מלימודו רק לאמירת פסוק ראשון של קריאת שמע שהוא דאורייתא ולא לתפלה שהוא דרבנן אך מצות זכירת יצי"מ הוא דאורייתא ולכן היה רבי אומר דבר הלכה של יצי"מ ובוזה יצא ידי חובת הזכירה.

(יז) דקיי"ל בדאורייתא מצוות צריסת כוונה ולכן אם אומר בסדר התפלה מוכח שכונתו לצאת ידי חובה ולכן אפילו אם לא כוון בפירוש יצא אבל באופן שלא אמרו בסדר התפלה ולא מוכח לפי הענין שכונתו כדי לצאת בזה לא יצא אם הוא בסתמא אלא אם מכוון בפירוש לצאת כמבואר בסימן ס' במשנ"ב סק"י בשם החיי אדם.

(ו) עיין בהגהות רעק"א סימן ס"ז שמציין לדברי המדרש (שמות פרק כ"ב) שנו רבותינו הקורא קריאת שמע צריך להזכיר קריאת ים סוף ומכת בכורות באמת ויציב ואם לא אמר מכת בכורות לא יצא ע"כ ובשו"ת שבט הלוי (ח"א סימן נ"ד) הקשה ע"ז דבמדרש איתא להיפך שרק יציאת מצרים אם לא אמר לא יצא ידי חובתו אבל קריעת ים סוף ומכת בכורות צריך לאומרם רק לכתחילה ובדיעבד אם לא אמר יצא וכתב בשו"ת שבט הלוי הנ"ל (שם סימן ר"ה) שיש להגיה בדברי רעק"א כדברי המדרש ולפי"ז מבואר שמכת בכורות לא מעכב.

(ז) בשו"ע הרב שם עפ"י הרשב"א הנ"ל.

(ח) משנ"ב סימן ס"ו ס"ק נ"ג בשם הברכי יוסף וכן הוא עפ"י המבואר בשו"ע (סימן ס' ס"ב) דיצא ידי חובת קריאת שמע אף אם לא בירך כלל דהברכות אינם מעכבות כלל לקר"ש כי לא נתקנו דווקא על קר"ש שהרי אינו מברך אשר קדשנו במצותותיו וצונו לקרות קריאת שמע כמבואר שם במשנ"ב סק"ג ואף דמבואר שם בשו"ע דטוב לחזור ולקרות קר"ש עם הברכות היינו באופן שיצא קר"ש לפני התפלה דיש לו לחזור ולקרות קר"ש בסדר התפלה כדי לעמוד בתפלה מתוך דברי תורה אבל בקורא ברכות אחר שמו"ע לא שייך זאת אמנם עיין בביאור הלכה (סימן רל"ט ס"א ד"ה ואין) שמביא דעת הר"ש בן הרשב"ץ דברכות קר"ש בשחרית וערבית עולות כאילו אמר אשר קדשנו במצותותיו וצונו לקרוא קריאת שמע.

(ט) שו"ע (סי' נ"ח ס"ו) דברכות קר"ש אינם שייכים לקריאת שמע והרי הם כמו תפלה שהוא עד שליש היום.

(י) משנ"ב שם ס"ק כ"ו וכן הוא עפ"י רוב הפוסקים דס"ל כדעת המחבר ואף שהיה אונס גמור אסור לומר ברכת קר"ש אחר ד' שעות.

(יא) בביאור הלכה בשם תשובות משכנות יעקב סימן ע"ז דאפשר להקל בדיעבד עד חצות כמו גבי תפלה דקיי"ל בסי' פ"ט שאם עבר הזמן תפלה מתפלל עד חצות ומביא כן בשם מהרי"ל שכתב בשם מהר"ש דהמנהג להקל דנאנס כדי שלא

הללוהו בנבל וכינור

במעמד המגבית ישמעו:

פרקי שירה זמרה לרגל
המסיבה המפוארה
ע"י הבעל מנגן הנודע

ר' **זאנוויל**
וויינבערגער הי"ד

יחד עם מקהלת
"מלכות"

בראשות ר' פנחס
ביכלער הי"ד

בליווי התזמורת
של ר' **יעקב**
לאנדא הי"ד

פרעזענטאציע

מיוחד בשבח הקהילה

ומוסדותיה

ע"י מטיב נגן

ר' **יעקב אויש** הי"ד

מרכז מוסדות סאטמאר
כרית יואל בני ברק
בגשיות
בית מדרש רבני
הנהגה שלטונית

דינער
השנתי

למען מבצרי

מוסדותנו

הקדושים

תכנון וניהול • בית חשד לבית

ישיבה קטנה • ישיבה גדולה

מגבית השנתית - יום שני משפטים - אולמי קסאנאדו

כ"ג
שבט

מאמרים יקרים, עובדות וסיפורים,
מרביתנו הק' בעלי ההילולא זי"ע

הילולא רבא

הרה"ק רבי יהושע מבעלזא זי"ע

הרב הקדוש רבי יהושע מבעלזא זללה"ה נולד בשנת תקפ"ה לאביו הרה"ק ר' שלום מבעלזא זללה"ה. בן רבי אלעזר רוקח, [חתן רבי יהודה זונדל רמר"ז מחכמי הקלויז בבראד], בן רבי שמואל שמעלקא רב דחייטים בבראד, בן רבי משה אב"ד זלאטשוב, חתן (בזו"ר) בעל סמיכות חכמים, ובן רבי אלעזר רוקח אב"ד בראד ואמשטרדם בעל "מעשה רוקח", מגזע בעל ה"רוקח". אמו הצדיקת מלכה בת רבי ישכר דוב רמר"ז אב"ד סקאלה, בן רבי יהודה זונדל רמר"ז (הנ"ל). במעללי התנכר נער ולימים העיד שאביו מסר לו כמעט כל סודותיו והיה רבו מובהק, אביו הק' העיד עליו שמלא רוח חכמה כיהושע בן נון, והועיד אותו לגדלות. בחודש תמוז שנת תקצ"ט נשא את הרבנית רבקה מרים בת הרה"ק ר' שמואל אשכנזי זצ"ל חתן הרה"ק ר' יצחק מאיר מזינקוב זצ"ל. בזיוו"ש נשא את הרבנית שרה מירל בת הרה"ק ר' אברהם יהושע העשיל זצ"ל בן הרה"ק ר' שמואל אשכנזי זצוק"ל.

עם פטירת אביו הקדוש, בכ"ז אלול תרט"ו, מילא את מקומו ברבנות העיר בעלזא ובהנהגת עדתו הק'. מכל רחבי גאליציא ואף מחוצה לה, המדינות הסמוכות אליה, נהרו אליו המוני יהודים לעיירה הקטנה בעלזא. זקנים עם נערים, בחורים ואברכים צעירים, למדנים מופלגים וחרפי מוח ובעלי מדרגות ששאפו לשלימות, רבנים חשובים וצדיקים מפורסמים, מי לדרוש את ה' ומי להנות עצה ותושיה.

כשקבל רבינו את רסן ההנהגה לידי הקדושות, או אז נתגלו לעיני כל כוחותיו העצומים שהיו נחבאים בו עד עתה. כאותו רב חובל המנווט את הספינה בים סוער מלא מכשולים, התגלה כמנהיג הדור, שניהג רבבות מישאל הנאמנים לה' ולתורתו בין אבני המכשול שהציבו המשכילים בדרכם, והתאזר בגבורה לעמוד במלחמת קודש זו, נעמד כקיר ברזל נגד המחבלים בכרם ה' צבאות.

קרוב לארבעים שנה הנהיג את צאן מרעיתו, וביום כיפור האחרון אמר מה שאמרו ז"ל "שוב יום אחד לפני מיתתך, הכוונה על יום הקדוש שלפני הפטירה. במשך החורף חלה והרופאים ציוו לנתחו ולשם כך נסע לווען. לפני האפערציע כתב צוואה ואמר וידוי. בדרכו חזרה לביתו נסתלק במעמד עשרה מישאל, וא' מהם הרופא המנתח, בו החדיר ברגעיו האחרונים אמנה בביאת המשחה. מנו"כ בבעלזא. על מצבתו חרות: נפטר יום ג' כ"ג שבט תרנ"ג לפ"ק, וכל העם יכבו על הלקח ארון הקודש ונשארו כיתומים ואין אב. פ"נ כבוד אדמו"ר הרה"ק המפורסם בצדקתו ורב צדקת פורונו בקי בנגלה ונסתר ראש גולת אריאל גדול בישראל שמו לוחם מלחמות מצוה בכל עוז לחזק התורה"ק, שלשלת היוחסין קש"ת מו"ה יהושע זצללה"ה רב דפק"ק בהרב הקדוש רשכה"ג מו"ה שלום זצללה"ה רב דפק"ק נתנב"ה, זיעועכ"א.

בפי ישרים תתרום

מאמרים ועובדות מלוקטים מדוממות מעלותיו בקודש

שר התורה

הגאון ר' יעקלי ז"ל אמר על הרה"ק מהר"י, דער וועלט האט נישט געוואוסט פון זיין גאונות, אין נסתר איז ער געווען מפורסם ע"כ. בנו הרה"ק מהר"ד אמר, דכשאביו נסע נסיעות, ה' הוא נוסע עמו, ודיבר בקרבו סמ"ע תומים קצות ונתיבות. עוד שמעתי מהנ"ל: פ"א בא הרה"ק מצאנו לבעלז, וביקש ממנו הרה"ק שר שלום שיתהה על קנקן בניו, ודיבר הרה"ק מצאנו

עמהם. אח"כ שאל אותו מרן, נא, אמר שממהר"י נתפעל, אזוי יונג און קען אזויפיל, אמר הרה"ק מבעלזא להרה"ק מצאנו אצליכם זה תמי' אספר לכם מעשה, אני לומד אתו נגלה ונסתר, פ"א למדנו זה, ובמקום א' אי' מהאר"י הק' שיש שם סוד גדול, אמרתי לו שכאן קשה להבין מאליו וצריך להיות בקבלה מרבי, אני קבלתי זה מהתורה. שאל אותי והחזרה השיג זה מאליו, אמרתי לא, רק מהרבי ר' אלימלך, והר"ר אלימלך מהר"ר בער,

והר"ר בער מהבעש"ט. ושאל מאין ידע זאת הבעש"ט, אמרתי הבעש"ט השיג זה מאליו. ראיתי שיש לו חשק להשיג זה מאליו, גזרתי עליו שייגע מעצמו. מה אתם סוברים, שלא בא מיד אלי לאמר הפשט האמיתי, וסיים לי הגאון הנ"ל סאיז א מקובל-דיגע מעשה.

שיח זקנים

אביהן של ישראל

ניטל כבוד מבית חיינו אדמו"ר הרב הגאון הצדיק יסוד עולם בוצינא קדישא מאור הגולה מו"ה יהושע רוקח זצ"ל שהיה אב"ד חונה מלאך ה' בק"ק בעלזא יע"א כו', כי אלפים ורבבות מישראל צועקים יתומים היינו ואין אב כו', על כן אחינו בני ישראל עלינו לצעוק אבי אבי רכב ישראל ופרשיו, שהוא היה ממש אבוחין של ישראל. מי שהיה לו דאגת פרנסה, אנא פנה לעצה לק"ק בעלזא, מי שהיה לו חולה בתוך ביתו, למי פנה לק"ק בעלזא, והוא היה ממש אב לבני דורו, וכן היה דרכו של רבינו הקדוש, שהיה מקבל את כל אדם בסבר פנים יפות ממש כאב את בנו. ובאמת בעיני ראיתי, וכן הרגשתי בעצמי, כשנסעתי לקבל פני השכינה, הרגשתי שמחה וששון כמי שנוסע אל אביו כו', אלפים ורבבות מישראל שוכו להנות מקבלת פני קדשו קבלת פני השכינה, כולם צועקים: אבי, אבי, רכב ישראל ופרשיו.

מתוך הספד מר - ספה"ק "ערגת הבושם" פר' תצוה

ראש מערכות ישראל

"עלינו לבכות ולקונן כבנות יענה וכתנין על אשר נעדר מאתנו סיני ועוקר הרים הזה, האיש מרעיש ארץ מרגיז ממלכות רבינו יהושע ז"ל, וקניא קנאת ה' צבאות, לעמוד בפרץ נגד שונאי ה' החושבים להדיח ח"ו ודע ישראל מתורת ה' ומדרכו הטוב. והוא היה עמוד ברזל וחומת מבצר, וכל הרוחות שבעולם לא יזיונו ממקומו, ולא נשא פנים לשום אדם, וכל כוונתו היתה להחרים הרשעה ולהרחיב גבול הקדושה

מתוך הספד מר מהגאון רבי יחיאל מיכל אב"ד ניוזב זצ"ל

- שו"ת הדיר סי' י"ח

עומד בפרץ

על פי מ"ש חכמי הטבע, כי במקום שהתהום רוגש לעלות, והעפר קרובה להמס כדונג, ברא הקב"ה הר גבוה ותלול לחוק העפר לבל יוכלו התהום לעלות. והנה במדרש רבה פר' בראשית: זחשך על פני תהום אלו הרשעים שדומין לתהום,

ועינינו הראות איך רבים קמים עלינו בדורינו זה לחתום תורה כלימדה ולהשכיחנו דת אמת, והגה"צ מבעלזא עמד לנגדם בכל עת להפר עצתם ולקלקל מחשבתם. ועתה כאשר אבדנו את הצדיק הזה, יומלך מאמר חז"ל, סוף פ"ק דסוטה: 'הקב"ה בוכה ואומר: מי יקום לי עם מרעים מי יתיצב לי עם פועלי און. ומלאכי השרת בוכין ואומרים: צדקת ד' עשה ומשפטיו עם ישראל' כי היה בבחינת הר הסוכך ומגין בעד התהום שלא יעלה.

תבלת מרדכי, ח"ג בקונטרס הספדים

עבודת התפילה

אמר כשנסע פעם לשבות אצל הרה"ק מוה"ר מבעלזא זי"ע ובשמעו ממנו ובמנחה ער"ש אמירת המזמור 'הודו לה' כי טוב" אמר בלבו, אילו לא באתי אלא לשמוע דבר זה דיי.

הגאון מהר"ם אריק זצ"ל

באור פני מלך חיים

מי שזכה להיות קרוב למשכן ה' לקדושת רבינו הקדוש מבעלזא, בראותו פני מלאך אלקים, לא היה בקל עובר עבירה אחר כך, ולא היה נטוי לשום מחמדי עוה"ו, ונתבטל כמעט ממציאורו ומכ"ש שלא עלה על דעתו גיאות להגאות ולהתאות תאות ח"ו.

שבט מיהודה - פר' תצוה

הצנע לבת

אם כי ה' גדול בתורה ה' עמל להסתירו מבני אדם, פ"א ה' עם אביו השר שלום בלעמבערג, ובאו הגאונים בעל "מפרשי הים" והגאון ר' מרדכי זאב אישנינגא זצ"ל לבקר את השר שלום, כשיצאו שלח השר שלום את המהר"י ללוותו, ואמרו שני הגדולים במה נכבד את מהר"י, אמר הגאון רמ"ז נכבד אותו בד"ת, כי נאמר לו איזה דבר טוב, ואמר המהר"י הן, ותמך את ראשו בשלחן ושמע את דבריהם, אח"כ אמר הבעל "מפרשי הים" לבנו ר' יצחק אהרן שילוה את מהר"י, בדרך אמר המהר"י לר' איטשע, שיאמר לאביו כי במחילה מכבוד תורתו נעלמו מאתו דברי המכילתא דשם ושם, כאשר בא וסיפר זאת לאביו נשתומם הגאון מגדלותו בתורה, ועוד יותר מענותותו, ואמר הלא הצדק אתו, והצדיק הלז לא רצה לבייש אותי.

פאר וכבוד

למען תסכר

גדולים מעשי צדיקים, וסיפורי נפלאות וישועות

לעשות רצון אבינו שבשמים

ארשום למשמרת מה שסיפר הרה"ח הישיש רח"נ כ"ץ ז"ל, שכ"ק מרן אדמו"ר מהר"י מבעלזא זי"ע היה איש מפונק ביותר, ודרך משל, אם הכניסו לפניו כוס עם חלב, ועל החלב היה מעטה של קרום חלב לא היה שותהו. וכאשר מרן זי"ע היה צריך לשתות "שמן קיק" (שיש לו טעם מאוד לא נעים) בשביל נקיות גופו, היה שותהו ואף אוכל את טפות השמן שנשארו על דינו, והיה מתבטא ואומר: "וואס טוהט מען נישט אז מ'זאל קענען דאווענען מיט א גוף נקי".

ימי היולולא, מס' סימן טוב, ע' ש"ב

מילי דהילולא

ניצוצות מתורת בעל דהילולא, ופנינים
מהדרכתו בעבודת הקודש

יידעתם מי אני ה'

הרה"ק רבי יהושע מבעלזא זי"ע נתבקש לישיבה של מעלה בשנת תרנ"ו ביום כ"ג שבט. הוא נסע לווינא לדרוש ברופאים, נתקבל שם בבית חולים וכפי שידוע נסתלק בווינא והובילוהו לבעלזא. רבינו (הגה"צ רבי שאול בראך זצ"ל, גאב"ד קאשוי) שמע שהאדמו"ר נמצא בווינא נסע ממאגדארף על ש"ק פרשת בא אל האדמו"ר, רבנו היה רגיל לספר הרבה מביקורו אצל כ"ק האדמו"ר (מהר"י מבעלזא) אז בווינא. בין היתר סיפר, "ביום ראשון נודע לי שהגאון מפרעשבורג בעל ה"שבט סופר" זצ"ל נמצא ג"כ בווינא לדרוש ברופאים. הלכתי לבקר את הרב מפרעשבורג, הוא שאלני על מעשי בווינא, ענית לו שכ"ק האדמו"ר מבעלזא נמצא כאן ובאתי אליו על ש"ק. על זה שאלני הרב, האם מניחים ת"ת דרבים ונוסעים אל רבי. [רבינו הוסיף שהרב מפרעשבורג ידע שבמאגדארף (ששם היתה אז הישיבה של הגה"צ רבי שאול בראך זצ"ל) למדו בהתמדה גדולה, וע"כ תמה ושאלני כן]. אמרתי להרב מפרעשבורג: "הגמרא אומרת (עירובין י"ג) אמר רבי האי דמחדנא טפי מחבראי דחזיתיה לרבי מאיר מאחוריו. אני הסתכלתי את פני האדמו"ר מבעלזא."

אך התבוננתי וראיתי שהרב מפרעשבורג לא הבין אותי ולא נח דעתו. רציתי בכל זאת להפיס דעתו ושאלתי אותו אם הוא רוצה לשמוע ממני מה שחידש האדמו"ר בש"ק בסעודה שלישית. אחרי הסכמתו מסרתי לו שהאדמו"ר דקדק ב' השבוע פ' בא עה"פ, 'ולמען תספר באזני בנך וכו' וידעתם כי אני ה'". התחיל בלשון יחיד ולמען תספר באזני בנך, וסיים בלשון רבים וידעתם כי אני ה'. ולכאורה הלא מצות סיפור יציאת מצרים והגדת לבנך חלה על ישראל מיד בשנה הראשונה כשיצאו ממצרים, ומי מכל ישראל יכול היה לקיים מצוה זו אז, הלא כולם היו שם וכולם יצאו ממצרים, נמצא שנשאר רק משה רבינו היחידי שאשתו ובניו היו אז מחוץ למצרים, הוא היה יכול לספר לבניו ולקיים והגדת לבנך גם בשנה הראשונה. ומכיון שבנשמת משה רבינו נכללו נשמות כל כלי ישראל, הוציא הוא את כל ישראל במצוה זו. ויומתק מאד, 'ולמען תספר' דוקא אתה משה 'באזני בנך', ועי"ז 'ידעתם' כולכם 'כי אני ה'', כי הוא יוציא בזה את כל ישראל. כשגמרתי, סיפר רבינו (מקאשוי), פנה הרב מפרעשבורג ואמר למשמשו, לך מיד תזמין קארעטע, אנו נוסעים אל האדמו"ר מבעלזא.

שאל בחיר ה', עמי ל"ז

החכמה תחיה בעליה

שמעתי מר' אלי' הארשאווסקי מעיר האלאשיין שהרה"ק רבי יהושע מבעלזא זי"ע השתדל בכבודו ובעצמו בדבר שיתחדרו בניו הצדיקים בצעירותם מהצבא, ושחדו את הרופא שיעיד שאינם ראוים לזה. אבל עדיין חושש היה מהממונה הראשי שהיה בדרגא גבוה מהרופא, ולא היה אפשר לשחדו. ונסע רבינו בעצמו לסקאדאל כדי לדבר שם עם הממונה ההוא. וידוע הדבר להממונה שרבינו מתכוון לבוא אליו, וקם ונסע משם לכמה ימים, כי לא רצה להפגש עם רבינו בידעו שיהיה קשה להעיו פניו כי היה לו מכירים מחסידי בעלזא. רבינו שהה שם כמה ימים אחר השבת, עד שהממונה היה מוכרח לחזור לשם, ואז נפגש רבינו עמו. וכאשר ביקש רבינו ממנו לפטור את בניו מהצבא, שאל לו הממונה תגידו נא לי, האם חייב אני לשמור את דינא דמלכותא, ענה לו רבינו: כן, אתה צריך לקיים את החוקים, אבל הבה אשאל אותך, מדוע צריכין ממונה ראשי, והלא כל המשפטים כתובים מפורש על גליון וכל אחד יכול לראות בעצמו את החוקים שמה. אלא זקוקים לממונה ראשי אשר ביכולתו לקרות גם בין השורות, ובכן שם בין השורות כתוב שבני פטורים ללכת להצבא.

י"ג אורות, ח"ב, ע"ס ה'

כי אם גלה סודו לעבדיו הנביאים

שמעתי מפי הרב ר' אברהם לאנדמאן ז"ל מסטרעליסק, שבצעירותו נכנסו הוא ואחותו מרעהו, אברכים צעירים, אל מרן מהר"י מבעלזא זצוק"ל, לבקש על נפשם שלא יפלו ברשת הצבא, כי אז היתה גזירת המלכות שכולם צריכים לשרת בצבא, וכידוע היה הדבר כרוך בהרבה נסיונות. וענה להם הרב שאביו מרן השר שלום זצוק"ל אמר בשם הרה"ק רבי אורי מסטרעליסק זי"ע דכשארם מישראל אינו מקלקל הצלם אלקים אשר עליו, אינו צריך לירא כלל מעול המלכות. ופירש (מהר"י מבעלזא) בזה את הפסוק (דברים א, טז) 'ובניכם אשר לא ידעו היום טוב ורע', כלומר שאין מערבים טוב ברע, רק המה בבחינת כולו טוב, 'המה יבואו שמה ולהם אתננה והם ירשוה'. והוסיף דבספד"ק איתא דכאשר ישנה גזירה קשה על ישראל, עומד אליהו מלאך השלום ומתחנן לפני הקב"ה שיבטל הגזירה, ושישלח אותו לבשר להם בשורה טובה שהגזירה בטלה. ולכן ה"ר"ת מארבע תיבות הללו, א"ש לא ידעו היום הוא 'אליה', להורות שאליהו מתחנן ומבשר שאנשים הללו אשר לא ידעו טוב ורע כנ"ל אינם נכללים בהגזירה.

דיבורים הללו סיים הרב ר' אברהם לאנדמאן ז"ל מסטרעליסק את סיפורו עשו רושם בשמים, ואף אחד מבני חבורה זו לא נלקח לצבא. דומה לזה שמעתי, כי פעם אחת בישור לרבינו מהר"י בשורה לא טובה, כי גזירה יצאה לקחת אברכים לצבא, והשיב: אינני חושש מזה כלל, כי אליהו הנביא לא גילה לי זאת.

תולדות אלעזר, עמ' קט"ז

ויהי בנסוע הארון

הרה"צ מר"ה יהושע וויינבערגער ז"ל מבעלזא ודינוב, הי' הילד הראשון שנקרא שמו בישראל אחרי הרה"ק רבינו יהושע

מילי דהילולא

ניצוצות מתורת בעל ההילולא, ופנינים
מהדרכתו בעבודת הקודש

כח הבן, מנחם האב

שמעתי מכ"ק אמו"ר הגה"ח (רבי אברהם יעקב הלוי הורביץ, אבד"ק פראוויזשטא) זצ"ל"ה שפעם אחת בא אחד משארנו לפני הגה"ק מוהר"ר יהושע מבעלזא להתנצל שבניו אין להם חשק ללמוד. אף שהוא מחזיק מלמד ביחוד עבורם. ענה לו הרב הקדוש זצ"ל"ה: אם לא היה כח ביד האב לקיים מצות ושננתם לבניך, לא היתה כתובה מצוה זו בתורה, שאין הקב"ה בא בטרוניא עם בריותיו. ומדכתבה התורה ושננתם לבניך מוכח שיש כח ביד האב לקיים זאת. אך אמור נא האם קובע אתה עתים לתורה בכל יום. התחיל האיש להתנצל שהוא מוטרד מאד בעסקיו ואין לו זמן ללמוד בכל יום. ענהו הרה"ק זצ"ל"ה: אם הבנים יראו שאתה קובע עתים לתורה בכל יום גם הם ירצו ללמוד. רק כיון שאתה אינך לומד, גם הם אין להם חשק ללמוד. עד כאן דבריו הקדושים.

שור"ת "צור יעקב" ח"ב בפתחה

קנא קנאתי לה'

סיפל לי הגה"ח ר' יוסף שטיינעל ז"ל, אשר כידוע לחם הרה"ק מהר"י זצ"ל נגד המשכילים, ובעת אמירת דברי תורה ה' יוצא נגדם בחריפות. פעם אחת עבר זמן שלא דיבר נגדם, וכתבו בעתונתם שהרב מבעלזא כבר אינו לוחם נגדם, וכנראה שמודה שהצדק אתם. כשסיפרו זאת החסידים להרה"ק מהר"י, אמר אחר כך בדברי תורתו, כתיב, 'אלה עשית והחרשתי', אלה רומז לעגל, כדכתיב אלה אליהן ישראל, אתה עשית את העגל, 'והחרשתי', 'דמית היות אהי' כמוך, חושב אתה שכבר הייתי כמוך, על כן אומר אני לך שאין הדבר כן, 'אוכיחך ואערכה לעיניך', והמשיך לדבר בחריפות נגד המשכילים.

שיח זקנים, ח"ג, עמ' ר"א

בצדק תשפוט עמיתך

ראיתי נדפס בשם הרבי מבעלזא מהר"א ז"ל שאמר שזקיניו הרה"ק מהר"י מבעלזא ז"ל ה' אוהב דרך הפלפול בתורה (וכשנדפסו ספרי החידושי הר"ם ציוה לבניו ולנכדיו לקנותם וללמוד בהם), מפני שלפעמים אי אפשר ללמד זכות על איש ישראל אלא על דרך הפלפול.

טעם הצביח"ה, ע' רכ"ב

רוקח זי"ע מבעלזא, ומעשה שהי' כך ה'י: בשנת תרנ"ד לפ"ק, טרם נסע הגה"ק מהר"י לעיר המלוכה וינא יצ"ו, לערוך שם ה'אפערציאן, והתאספו בביתו חסידים ואנ"ש ליקח ממנו ברכת פרידה. ובין הבאים ה'י גם אביו הגה"ק החסיד מו"ה מרדכי וויינבערגער זצ"ל, שה'י דומ"ץ בק"ק בעלזא. והי' טרם יצא הגה"ק מהר"י מן הבית, לשום לדרך פעמיו, קרא אותו אל הצד ולחש בתוך אזנו, הלא אשתך מעוברת, וכאשר יולד לכה בך, תקראו אותו אחר שמי יהושע. והי' כשמוע את דבריו אלו, התעלף ונפל ארצה. והביאו מים להחיותו ולהשיב את רוחו אליו. וכאשר הוטב לו וחזרה רוחו בקרבו, ניגש אליו הגה"ק רבי ישכר דוב בהגה"ק מהר"י, וביקש אותו לגלות לפניו מה שלחש לו אביו. אמנם לא רצה לגלות. והפציר בו עד בוש. אז סיפר לו את דבריו. וכאשר שמע הגה"ק מהר"י דבר זה נבהל עד מאד. ושכר מיד עגלה, לרוץ אחרי אביו הק' ולהשיגו בבית מסילות הברזל באהנהאפע"ן בלע"ז, למטע אותו מן הנסיעה. אמנם איחר את המועד, כי הבאה"ק כבר יצאה לדרך. וכן הוה, שהגה"ק מהר"י נסתלק שם, ואחרי ד' ימים לפטירתו נולד הוא, ונקרא שמו אחרי.

אמרי דבש, עמ' קנ"ז

בהאי קטירא אתקטר

בשנתו האחרונה התאונן מרן מהר"י זי"ע מבעלזא על מחלה, המקשה עליו להתפלל בגוף נקי, הרופאים יעצו לו לעבור ניתוח ולנסוע לרופא מומחה בעיר הבירה וויען. בני ביתו ניסו להשפיע עליו שלא יסכן את עצמו בניתוח, אולם מרן לא שמע אליהם, כי אמר שהוא מוכן למסור את נפשו, כדי שיוכל להתפלל בגוף נקי, ואכן, נסע לווינען ועש' לו את הניתוח לפני הניתוח שאל מרן את הרופא, האם הוא מאמין בהש"י, הרופא ענה לחיוב. שאל אותו רבני שוב אם הוא מאמין במלך המשיח, ענה לו הרופא שבזה אינו יכול להאמין כי הרי כתוב שיהיה עני ורוכב על החמור, ואיך זה יכול להיות שהעני הזה ישל אימה ופחד על כל אומות העולם, הגביה רבינו את ריסי עיני הארוכים והסתכל במבט חודר בעיני הרופא, מיד נפלו אימה ופחד על הרופא עד שאזמל המנתחים נפל מידו, נענה מרן אל הרופא: הלא תראה כי אני בשך ודם פשוט, ואפילו הכי נבהלת כאשר הסתכלתי עליך ומה הפלא כאשר המשיח ישל את אימתי, לאחר מכן הסביר את הענין בנו של רבינו, מרן מהר"י זי"ע, שכוונת אביו בזה היתה מפני שהרופא היה העשירי שעמד על ד' מרן בעת יציאת נשמתו, ורצה שיהי' עשרה מאמינים בעת יציאת נשמתו, ועל כן ביקש שהרופא יהיה מאמין גם במלך המשיח.

שאלו שלום ירושלים, עמ' ק"י

ואבדיל אתכם מן העמים להיות לי

סיפר הגה"ק רבי אברהם יעקב הורוביץ אב"ד פרוביזשטא זצ"ל: אחד מנכדי הגה"ק רבי ברוך הלפרין בעל "מצות השם", המפורסם בשם "רבי ברוך בענטשער", בא לפני מרן ומסר לו קוויטל, ובו ביקש שיעזרו הש"ת להנצל מידי הגויים, לכל יעטרך להתייבב בצבא. אותו נכד לא הלך בעקבות אבותיו

מילי דהילולא

ניצוצות מתודת בעל ההילולא, ופנינים
מהדרכתו בעבודת הקודש

כל חד לפי מאי דמשער בליבי

שמעתי מזקני הרה"ק ממאגרו ב"ר זצ"ל, שאמר כשם אביו (מהר"י מבעלזא ז"ע) על הפסוק (תהלים סג, ב) כמה לך בשרי, וכתב רש"י שם 'אין לו דמיון'. ודייק המהר"י זצוק"ל שברוב מקומות כותב רש"י 'אין לו דמיון במקרא' וכאן השמיט תיבת 'במקרא' וכתב סתם 'אין לו דמיון'. ופירש דהרבה דברים אפשר להסביר לאחרים, ע"י משלים ודמיונות וכדומה, ברם ענין זה של 'כמה לך בשרי' אי אפשר לפרש לאחרים, כי מדרגה רמה זו שגם בשר האדם יכסוף ויכמה לה' הוא דבר שצריך להרגיש בעצמו, וא"א לצייר ולפרש למי שלא הרגיש זאת. וזה שרמז לנו רש"י 'אין לו דמיון', שא"א לדמות ולצייר דבר זה, והבן.

תולדות אלעזר, עמ' קט"ז

שכר שידכנות עבור שידוך שלא נגמר

מנהגו של הרה"ק מהר"י (מבעלזא) ז"ע היה, שכאשר בא אליו שדכן להציע שידוך לאחד מיוצאי חלציו היה מכבדו במיני תרגימא וי"ש. ואמר דאיתא (ויק"פ פ' צו): "הקב"ה יושב ומחזיק זיווגים", ואם אדם מישראל עוסק בחפצי שמים זוכה הוא בדין שיכבדו אותו. [ופי' צדיקים עפ"י הידוע שמנהגו של הרה"ק בעל דברי חיים ז"ע היה לשלם בכסף לכל שדכן שהביא הצעת שידוכין, ונראה דה"נ ס"ל להרה"ק מהר"י מבעלזא ז"ע דס"ל כי מגיע לו שכר טירחא אף שאין נגמר דבר הצעתו, כיון שגם זה מוכרח לצורך קירוב הזיווג הנכון לו באמת].

זכרונם לברכה

תאווה ורצון לכונת התפילה

מרגלא הוה בפומיה לומר בחודש אלול פירוש הכתוב: "תאות ענוים שמעת ה' תכין לבם תקשיב אזנך" (תהלים י, יז). ועיי"ש באבן עזרא כלומר, 'תאות ענוים שמעת ה'' ומהי תאותם, 'תכין לבם' היינו, שתתן להם כח שיוכלו להכין את לבם להתפלל לפניך כראוי, ואם כן ממילא 'תקשיב אזנך' שכן כאשר האדם מכין את לבו כראוי, ודאי הקב"ה מקבל את תפלותיו, כדאיתא בגמרא (ברכות לא) "המתפלל צריך שיכין את לבו לשמים, אבא שאול אומר סימן לדבר תכין לבם תקשיב אזנך", וברש"י: "אם תכין לבם אז תקשיב אזנך" (ועיי' דבר"ב, א).

זכות אבות

הקדושים, וסטה מהדרך הסלולה בפי. שינה את לבושו ממנהג אבותיו, ולבש בגדים מודרניים. מרן התבונן בקוויטל שמסר, הרים את עיניו הטהורות ופתח ואמר: אם תבטיח לי, שתחזור ללבוש מלבושים כפי שלבשו אבותיך, יעזור הש"ת שתינצל מעבודת הצבא. ואחר הוסיף לבאר דבריו: אומרים אנו בתפילה: "הבט משמים וראה כי היינו לעג וקלס בגויים נחשבנו כצאן לטבח יובל". וכך הוא פירוש הפסקא: הבט משמים וראה כי היינו ראה אותנו, שאנחנו מתנהגים כפי שנהגו יהודים מאז ומעולם ולובשים אנו מלבוש יהודי, ואז 'לעג וקלס בגויים' נהיים אנו ללעג וקלס בעיני הגויים, ואינם לוקחים אותנו לשרת בצבאם. אך אם 'נחשבנו' אם רוצים אנו להיות נחשבים בעיניהם, ומחקים את מנהגיהם ומלבושיהם ח"ו, אז ח"ו: כצאן לטבח יובל מובילים הם אותנו כצאן לטבח, ומחייבים אותנו להצטרף לצבאם ולהרג במלחמותיהם, רח"ל. ולכך מי האיש החפץ חיים ילבש בגדי איש יהודי, וכדכתיב ואבדיל אתכם מן העמים להיות לי, ואתם הדבקים בה' חיים כולכם היום אמן.

ימי הילולא

אנשי ביתו נמולו אתו

פעם בש"ק פרשת בחוקותי היו בעל קורתו קיבוץ גדול של חסידים ואנשי מעשה, תלמידי חכמים ורבנים חשובים, ביניהם בעל "ערוגת הבושם" ועוד, וכנראה הגיעו כבר לחג השבועות. בסעודה שלישית טרם נכנס הרבי לשולחן הטהור, פתאום נתעוררה בלבם התעוררות עצומה לתשובה, ומעיני כולם החל לזוז נחלי דמעה. כולם השתוממו והתפלאו על כך, ולא הבינו פשר הדבר. תוך כדי כך נכנס הרבי ויאמר: אברכים ת"ת, לומדים גמרא תוספות ושו"ע, מחדשים בתורה ומתריצים רמב"ם מוקשה, אבל האם יודעים את הבאר היטב? וככה חזר כמה וכמה פעמים בהתעוררות עצומה. ופירש את עצמו, איתא בבאר היטב הלכות תענית (סימן תקע"א) ודע דכל המעשים שאדם עושה והתורה שלומד בעודו רשע בעוה"ר מוסיף כח בקליפות עד שחוזר בתשובה. והמשך: אין אני יודעים מה לעשות, אם נלמד, הרי מוסיף כח בקליפות, ואם לא נלמד גם כן רע ומר, ואין עצה כי אם לשוב בתשובה. ופירש בזה את הפסוק בתהלים, שהובא במדרש בריש הפרשה, 'חשבתני דרכי ואשיבה רגלי אל עדותיך', קודם כל אחשוב דרכי לעשות חשבון הנפש, ואשיבה ואעשה תשובה, ואח"כ רגלי אל עדותיך. כל המסובין גע בבכיה. אז גם הובן מנין הגיע לכולם כאחד הרהורי תשובה טרם שנכנס, מכאן זה שהכין את עצמו בקודש, ובכך החדיר בלב כולם התעוררות תשובה (ונתקיים בו ברבינו מה שפירש הוא את הפסוק (בפ' לך) וכל אנשי ביתו גו' נמולו אתו, דלכאורה תיבת "אתו" מיותר, אלא אברהם במולו את עצמו השפיע רצון באנשי ביתו למול את עצמו, וכאשר פירש לפניו את שיחו התעוררו שבעתיים.

הקדמת ס' כונת הלב

אין שלום אמר ה' לרשעים

פעם שהה בלעמבערג לרגל אסיפה בנוגע מה שיזמו המשכילים לעשות "שלום" עם שלומי אמני ישראל. בש"ק

מילי דהילולא

ניצוצות מתורת בעל הדין, ופנינים
מהדרכתו בעבודת הקודש

“תשובה” דיקא עפ”י חכם וצדיק

פעם אחת הייתי בשבת פרשה זו (פר ויקהל) אצל אדמו”ר הגאון הקדוש, איש אלקים רבן של כל בני הגולה, מרן רבי יהושע זצלה”ה מבעלו זי”ע ועכ”ל, ושמעתי מפה קדשו דברות קדשו בלהבות אש, בדברים היוצאים מן הלב ונכנסים בלבי, ועוד מקשקשין במעי, שכמעט בכל עת אני זוכר אותם, רק היצר סוכן בי ואין מניח אותי לקיימם כנכון ותוכן דבריו הקדושים ויאמרו אל משה מרבים העם להביא וגו’. ויצו משה ויעבירו קול במחנה לאמר איש ואשה אל יעשו עוד מלאכה לתרומת הקודש (שמות לו, ה-ו) שידוע שמעשה המשכן היתה מכפרת על עון העגל. וידוע שכאשר הבעלי תשובה עושים יותר מדאי [תשובה], גם כן אינו מן הנכון, כי צריכים לשאול לחכם וצדיק שיורה חטאים בדרך הטוב והישר, ולא איש כל הישר בעיניו יעשה.

וזה הודיעה לנו תוה”ק, שהעם היו מרבים להביא, וזאת הרגישו כל חכמי לב העושים במלאכה לתקן החטא, ובאו והודיעו זאת למשה רבינו ע”ה, והודה לדבריהם ויצו להעביר קול במחנה אל יעשו עוד מלאכה וגו’. ואמר הקדוש הנ”ל בזה הלשון: שיכול להיות לפעמים שהקלקול הוא יותר גרוע על ידי התשובה, אם אינם עושים כראוי ונכון, יותר מהקלקול שהיה על ידי החטא ד’ יצילנו וידיחנו במעגלי צדק למען שמו.

ס’ משכיות כסף (להגאון רבי אברהם פיער ר”מ ומ”מ בק”ק לעמבערג פר’ ויקהל תרס”ה)

שיעור באמונה תליא

כידוע המשכת ברכת הצדיק תלויה בעיקר באמונה בצדיק ובדבריו. ולא זו בלבד אלא תלויה גם באמונת כל השומעים את הברכה. אך אם השומע אינו מאמין כלל, אזי אין לו כל קשר עם מקבל הברכה, ואינה יכולה להזיק להמשכת הברכה. ובוה יובן למה זה צחקה שרה בשעה שהמלאך בישר לאברהם אבינו על לידת יצחק, כי גם ישמעאל שמע בשורת המלאך (כדאיתא בתרגום יונתן), וחששה שרה שמא יזיק לה בחוסר אמונתו, ולכן צחקה בכדי שלא יאמין כלל, ולא יגרם נזק. אבל שרה עצמה היתה חזקה באמונתה. והטענה עליה היתה: היפלא מה דבר, כי אין מעצור לה להושיע שלא תזיק מחשבתו של ישמעאל.

מנחת יוסף

בעת עריכת השולחן דסעודה שלישית בחשיכה, באו מארגני השלום לשולחנו בסתר. מיד כשנכנסו פתח הרבי ואמר: בזמירות סעודה שלישית אנו אומרים: “שהשלום שלו ישים עלינו ברכה ושלום, משמאל ומימין על ישראל שלום. הרחמן הוא יברך את עמו בשלום ויזכו לראות בנים ובני בנים עוסקים בתורה ובמצות על ישראל שלום”, אנו מבקשים מה שישים עלינו ברכה ושלום, כי השלום טוב הוא בין כשבא מצד ימין מצד הקדושה, ובין כשבא מצד השמאל. אבל תנאי יש בדבר שהבנים יהיו עוסקים בתורה ובמצות, ואם לאו ח”ו, אזי אין שלום לרשעים אמר ה’. כאשר שמעו הללו את דבריו הקדושים יצאו בפחי נפש.

ימי זכרון

אין היסורים נאמנים גבי ישראל

בליל הסדר, ליל א’ דפסח שנת תרנ”ד, שנת הסתלקותו של הרה”ק מהרי”ד זי”ע אמר את הד”ת [הובא לקמן] בשם אביו הקדוש זי”ע, ובגמרו דברי תורה אלו סיים בזה הלשון: כך היה בעת שאבי ז”ל היה בזה העולם, שאנו יודעים בבירור שהיו כמה חולים בבית בשעה שאמר הדיברים הללו [הפ’ המוסכר לקמן], ונתרצאו כולם תיכף, וכעת אין לנו מי שיתפלל עבורנו, מתפללים אנו שהשי”ת יעורר זכות הצדיקים, דאיתא שהסתלקות הצדיקים הוא רק שינה, וכמו”ש ביוצר (מוסף לפרשת החודש) “ראשון אמצת לפרח שושנים אמוץ לעורר מדרם ישנים” שהשי”ת היה מעורר זכות אבות הישנים, וכן מתפללים אנו בנשמת: המעורר ישנים ומקיץ נרדמים שהקב”ה מעורר תמיד זכות הצדיקים הישנים ומקיץ וזותם הנרדמים.

וזה דבר התורה ההיא כמו שמובא בספר בית פנחס: “שמעתי בשם הרב הקדוש וכו’ כקשת” הרב רבי יהושע זצוק”ל מבעלוא לפרש מה שתקנו לנו בתפלת נשמת: מלפנים ממצרים גאלתנו ומבית עבדים פדיתנו כו’. ומחליים רעים ורבים ונאמנים דליתנו וכו’ היינו שלהיסורים יש זמן וקצוב, ונאמנים היסורים בשליחותם לילך מהאדם בבוא הזמן וראה ע”ז נה. יסורין, בשעה שמשגרין אותן על האדם משביעין אותן שלא תלכו אלא ביום פלוני ולא תצאו אלא ביום פלוני ובשעה פלונית כו’. והיינו דא”ר יוחנן מאי דכתיב (דברים כה, נט) “חלים רעים ונאמנים רעים בשליחותן ונאמנים בשבעתן”.

ואמר על כך מרן ז”ל: במה דברים אמורים, באוה”ע, אצלם נאמנים החליים בשליחותן ושבעתן, ואינם סרים אלא בהגיע הזמן הקצוב. לא כן הוא בבני ישראל, שעל ידי תפלתם שמתפללים לפני השי”ת אפשר שיסורו החליים גם בטרם הגיע קצם לחלוף, וע”כ אנו מתפללים כמו שגזירת זעבדוס ועינו אותם היה על ארבע מאות שנה (בראשית ט, יג) ואפילו הכי השי”ת ברוב חסדיו גאלנו גם באמצע הזמן וזהו: מלפנים ממצרים גאלתנו ומבית עבדים פדיתנו ק”ץ שנה לפני הזמן שנגזר, כן מחליים רעים ורבים ונאמנים דליתנו אנו מתפללים שגם מן החליים הרבים, אף שהם נאמנים, היינו שיש להם זמן, עם כל זה תפדנו גם באמצע הזמן. עד כאן דבריו הקדושים.

מילי דהילולא

ניצוצות מתורת בעל ההילולא, ופנינים מהדרכתו בעבודת הקודש

מצוה בשלימות ע"י אמירתו בפה

וידבר אלקים את כל הדברים האלה לאמר (יתרו יט, א) וברש"י בשם המכילתא 'לאמר', מלמד שהיו עונים על הן הן ועל לאו לאו. יש לפרש על פי דאיתא בשם הבעש"ט הק' זי"ע (וכן אי' בספה"ק נועם אלמלך), שכאשר האדם רוצה לקיים מצוה בשלמות הראויה, בלא שום מניעות מצד ההתנגדות דקדושה, או שהוא עומד לפני נסיון וקשה לו להתגבר על כך, העצה היא לומר בפיו את הפסוקים או את ההלכות של מצוה זו, בתורה שבכתב או בתורה שבעל פה, שכן סגולת הלימוד היא שיוכל לקיים את המצוה בשלמות כראוי וכיאות, ולהתגבר על כל המניעות והנסיגות ולהנצל מהיצר הרע (עי' ספר בעש"ט עה"ת פר' שמות אות יג.) וזהו הכונה: 'וידבר אלקים את כל הדברים האלה לאמר', והיינו שיאמרו "על הן הן ועל לאו לאו", פירוש, לפני קיום מצוה עשה, שהיא "הן", יאמרו בתורה את דיני והלכות במצוה "הן", ועל מצוה לא תעשה, שהיא "לאו", יאמרו בפיהם את דיני והלכות האיסור המזהירים שלא לעשות אותו "לאו", והיא סגולה שיוכלו לקיים את מצוות התורה בשלמות הראוי, בלי שום מניעות.

זכות אבות

העצה להתעוררות דקדושה

הנה אנו רואים כשעולה על דעת האדם לעשות מצוה לבו מתלהב לקיימה כראוי. אמנם בעשיית המצוה בפועל אזי מתקרב וכבר אין לו ההתלהבות כבתחילה. הסיבה לכך היא, כי המחשבה היא מצד הנשמה, ולכן כאשר האדם חושב לקיים מצוה, הוא מלא השתוקקות מצד הנשמה. אבל קיום המצוה הוא מצד הגוף שהוא חומר עכור, ועל כן כשמגיע לקיים המצוה במעשה כבר אינו בהתעוררות כמקדם. והעצה לזה שמיד שיעיר משנתו יקבל עליו עול מלכות שמים שלמה, וימליך את השי"ת על רמ"ח אבריו ושם"ה גידיו, ועל ידי כך לא תהיה מניעה מצד אברי הגוף להוציא את מחשבתו מכח אל הפועל, ויוכל לקיים את המצוה בפועל באותה השתוקקות שהיתה לו במחשבה

מהר"י - פ' ויצא

יושמעתי שהשפיע על ידי פירוש זה, שנשלח לתלמיד חכם גדול רפואה על פי נס".

בית פנחס להגאון רבי פנחס הלוי איש הורוויץ זצ"ל ראב"ד אסוב פר' משפטים

(וראו להספיק על כך: שגאון וצדיק זה, בעל "פתחא וזמא", נודמן לו פעם להיות בבעלזא בעת שמחת נישואי אחד מצאצאי הרה"ק מהר"י ז"ל, וכל ימיו היה רגיל לספר בהתפעלות: לעולם חסיד צאנו אני, ואני מכיר את הרה"ק מבעלזא, אולם ראיתי אותו בעת שהולך את החתן לחופתו, ויכולני להעיד, שבאותה שעה כלל לא היה בעלמא הדין)

"דו קענסט דא אויך שיינ זיין ווי אין ירושלים"

בימי נעורי נכנסה בלבי תשוקה גדולה ליסע לארץ ישראל, אבל היה לי בעירי עסק פרנסה, וממון הרבה לא היה לי וכו', אך בחורף שנת תרנ"ג פסקה פרנסתי ולא ידעתי מה לעשות, לכן אמרתי הנה עתה הגיע העת ליסע לא". וכן עשיתי ונסעתי דרך מדינת קיר"ה. בתוך כך הגיע חג הפסח, והייתי כל חג הפסח בבעלזא אצל אדמו"ר הרה"ק ר' יהושע מבעלזא ז"ל, והחלטתי ברעתי עוד בהיותי בביתי, וכן אמרתי לשני אנשים מידידי בעירי, להעלים מהרה"ק נסיעתי לא", כי אולי לא יסכים לזה ואהיה מתירא לעבור על דבריו. והרה"ק ז"ל היה אומר תורה ערב פסח בעת ביעור חמץ ובכל הסעודות ביו"ט, ולא שמעתי כלום מחמת שישבתי רחוק ממנו.

אך ביום אחרון של פסח, שחל אז בשב"ק, בסעודה שלישית שנמשכה אז זמן מרובה בלילה, ציווה הרה"ק את המשמש להשתיק כל האנשים שהיו שם כדי שישמעו דברי תורתו, והרה"ק אמר אז בקול רם תורה זו בזה"ל "יפה את רעיתי כתרצה נאזה כירושלים איומה כנדגלות" (שיר השירים ו, ד) הנה, ארץ ישראל, ובפרט ירושלים, הם מקום מוכשר לעבודת השי"ת, ויכולים לבוא שם למדרגות גדולות, ואומר הפסוק: "יפה את רעיתי" - דו קענסט דא אויך שיינ זיין. 'כתרצה' - באלד דו וועסט נאר וועלן (אם רק תרצה). 'נאזה כירושלים' - 'און דו קענסט אזוי שיינ זיין ווי אין ירושלים'. 'איומה כנדגלות' - און א ראה דערצו פון דור המדבר, שהלכו במדבר במקום טומאה ונעשו דגלים דגלים כדגלים של מעלה. הרי לן שגם כאן יכולים לעבוד את השי"ת. ע"כ. ואין ספק שכונתו בדברים אלו לא היה רק אלי, שאמרתי להעלים ממנו את נסיעתי. והוא פלא. ואני מחמת גודל כיסופי ליסע לא", ומחמת ילדות שהיתה בי, לא נכיתי בפושרין להימנע מחמת דבריו אלו, רק עשיתי דרכי להלן ליסע דרך מדינת ראמעניא, ובבואי שמה בעיר הערץ נפלתי בצרה גדולה מאיו סיבה, ולא ראיתי אך להינצל ממנה, ואמרתי בלבי כי דברי הצדיק עש רשע ובגלל זה נענשתי, ולכן קיבלתי עלי לחזור, והשי"ת עשה לי חסד שנעשה לי דרך הצלה, ועל ידי השתדלות רבה מאחינו בני"ה הנדיבים שם ניצלתי וחזרתי לביתי.

דרך צדיקים (פ"ו אות א. ראה שם עוד)

כ"א שבט

הגה"ק רבי יצחק מנעשכין זי"ע

ואלה תולדות

נולד בערך בשנת תקמ"ת, לאביו הרה"ק ר'

מרדכי מנעשכין זי"ע שהי' יחסן גדול דור ו' לבעל מגלה עמוקות, דור ו' להגה"ק הרבי ר' העשיל מקראקא, זי"ע, ולאמו שהיתה ג"כ מיוחסת נכדת הרה"ק ר' לייב הגבוח מקראקא זי"ע, כבר במעללי נצנצו בו סימני קדושה וטהרה, אביו אמר עליו שלקח נשמתו הק' ממקום גבוה ביותר, אחיו הגדול אמר עליו כשהי' עוד בילדותו שבכל יום ויום בא מלאך מגן עדן ללמוד

אתו, פ"א כשישב אצל אביו בסעודה ורצה לשתות אחרי אכילת הדגים, ואמר לו אביו שיחכה קצת, וכשפנה אביו ממנו לקח ושתה, וכשראה אביו זאת הוכיחו מאד, וא"ל עכשיו אתה קטן ואתה תאב רק לתאווה קטן כזה, ואם לא תתגבר על תאוה קטן אז כשתגדל לא תוכל להתגבר על תאוה יותר גדולות, וכך א"ל מוסר ור"י בכה מאד, ואמר שדברי תוכחה אלו הי' לו לזכרון תמיד, פ"א נזדמן הרה"ק ר' יעקב שמשון משפטיסווקע זי"ע אצל אביו והוא הי' אז בן חמש שנים, אמר אביו להרה"ק משפטיסווקע בא והראה לכם רבותא מן הילד, ולקח

מטבע וטמן אותו באחת מדיו, וסגר שתי ידיו ושאל להילד באיזה יד טמן המטבע, וכיון הילד להיד הנכון, ואח"כ החליף כמה פעמים מיד ליד ושאלו איפה טמן המטבע, וכל פעם כיון הילד מקום המכוון, אמר הילד בצחות שזה לא שום רבותא, כי הכל הי' מכוחו של האב, כי יפה כח הבן מכח האב, כלומר יפה

כוחו של הבן דהיינו שכל כוחו בא מן האב, כשהי' בן י' שנים נתייחס מאביו ולמד אז עם הגאון ר' מרדכי מפאריצק זצ"ל בעל הביאור על המרה"ם שי"ף, וביקש אחיו של הרה"ק מנעשכין לר' מרדכי שכל יקפיד על התנהגותו של הילד.

האיש מקדש

כשהי' עוד ילד קטן נעשה חתן עם נכדת הרה"ק מבארדיטשוב זי"ע, הרה"ק מבארדיטשוב הבטיח לו "קעסט" רק ארבע שנים, ולא רצה בשום אופן להוסיף, ופלא שאחר ד' שנים נסתלק הרה"ק מבארדיטשוב לחיי העולם הבא, ומרה"ק מבארדיטשוב למד רוב חכמתו, אבל דרך עבודתו הי' משונה מאד מהרה"ק מבארדיטשוב, כי הרה"ק מבארדיטשוב דרכו בק' הי' בהתלהבות ותנועות משונות (עיין בספר ישמח ישראל פרשת בהעלותך) ואילו הרה"ק מנעשכין הי' בהצנע לכת ולא ראו עליו שום תנועות והתלהבות, אבל כשפשט טליתו אחר התפילה הי' שחור מזועה, לפני חתונתו נסע אל הרה"ק מלובלין זי"ע להתברך ממנו, כשהניח הרה"ק מלובלין את ידיו עליו אמר "אוי איך האב זיך אפגעבריעט".

בפי ישרים

רבים נהרו אליו ללמוד ממנו תורה וקדושה אפי' צדיקי הדור היו מבאי ביתו, והי' נערץ מאד בעיני צדיקי הדור, פ"א הי' לו

יסורים גדולים על עינוי והי' לו מזה ביטול תורה ותפילה, באותה זמן הי' אנשים מסביבו אצל הרה"ק החוזה מלובלין זי"ע, שאל אותם על הרה"ק מלובלין על בריאתו של הרה"ק מנעשכין ספרו לו מן היסורים הגדולים שיש לו על עינוי, אמר הרה"ק אכן נודע לו שכמה ימים אין רואה אור תורתו ותפילתו, בשנתו האחרונה

לוח ההילולא

תולדותיהם של צדיקים ימע שיהם הטובים של בעלי ההילולא אשר בשמותם נקובים

ימי ההילולא

כ' שבט

- רבי חיים ב"ר אברהם אבלי הלוי זצ"ל אב"ד קלימינסטוב - תנ"ט
- רבי יצחק אייזיק הכהן ב"ר יואל זצ"ל (ברית כהנת שלום) - תקמ"ח
- רבי דוד הלוי ב"ר שמואל זצ"ל (סדר הנהגת אדם) - תקע"א
- רבי חיים דוד דוקטור מופיעטרכוב (תלמיד ר' דוד מלעלוב) ב"ר ישכר בער - תרי"ח

כ"א שבט

- רבי יהודה לייב הנליש ב"ר מאיר (ח' הנהגות על הסוד) - שני"ו
- רבי יצחק מנעשכין ב"ר מרדכי - תרכ"ח
- רבי יחיאל מייזר מנאסטאנין ב"ר יעקב צבי - תרמ"ח
- רבי יעקב מרימילוב ב"ר אליעזר (סכב מעקב) - תרנ"ד

כ"ב שבט

- רבי יעקב הכהן פאפירוש אב"ד פראנקפורט (שב יעקב) ב"ר בנימין - ת"ק
- רבי יעקב שמשון סופר מקראקא (תלמיד החוזה) - תקצ"ח
- רבי מנחם מענדל מקאצק ב"ר יהודה לייבוש - תרי"ט
- רבי יהודה לייב איגער מלובלין ב"ר שלמה (תורת אמת) - תרמ"ח

כ"ג שבט

- רבי יהושע מבעלזא ב"ר שלום - תרנ"ד
- רבי יעקב משה אב"ד זבארוב ב"ר נתן אשכנזי מבראד - תק"ל
- רבי משה קליערס אב"ד טבריה ב"ר מאיר - תרצ"ד

של
מבארדיטשוב זי"ע
קרא אליו ורצה
ללמוד אותו כונת ד'
מינים ובניו של הרה"ק
מבארדיטשוב זי"ע
קנאו אותו היתכן
שעמדם אינו לומר
אביהם רק עמו ענה
להם שאפגש בעלמא
דקשט את הרה"ק ר'
מרדכי מנעשכין
וישאל אותי מה
למדתי את בני
ואצטרך להשיבו,
ובגלל זה אני לומר
אתו את כוונת ד'
מינים שיהי לו מה
להשיב.

ותעצר המגיפה

גדול הי' כחו
לעצור גזירות רעות
רח"ל, פ"א סיפרו
לפניו מה שאמר
הרה"ק ר' משה
קארישטשובער זי"ע

לפני פטירתו בזה"ל: וכי איזה סביבה עוד תוכל להתפאר כמו
הסביבה של הרב מנעשכין שעוצר בעדם המגיפה שהיתה בעולם
רח"ל והפך הגזירה על גזירות יקרות, וראו על פני שאיט מכחיש
זאת, פעמים רבות שמעו ממנו בשעת המגיפה שעוסק לצורכי
הכלל לבטלו, וכשסיפרו לפניו מעיר אחת מהסביבות שיש שם
חולי ושורה שם מגיפה הכחיש זאת והראה באצבעו מסביב סביב
תלך החולאות וכן הי', פ"א אירע לאדם אחד חולי הנזכר אמר
בחיוכא שאין זה חולי זו אלא חולי אחר ונתרפא האיש במהרה,
פ"א כשהי' מיסב בסעודתו נכנס אחד מאנשי ביתו שזחה דעתו
עליו בדברו לפניו אמר לו הידעתו לפני מי אתה מדבר הנה אנן
מזרעא דמלכות בית דוד קאתינן וסביבותי ארבע מאות מייל על
ארבע מאות מייל אין עושים בשמים רק בהסכמת.

פועל ישועות

רבים נהרו אליו עם בקשות ליפקד בדבר ישועה ורחמים
והרבה ניושעו ממנו, ואמר שלמד לקרות קויטלעך מהרה"ק
מבארדיטשוב זי"ע, פ"א אמר שמי שאיט רואה בשם שכתוב על
הקויטל את כל האדם עם רמ"ח איבריו ושס"ה גידיו זה אינו יכול
לקרות קויטל, והי' אומר שמי שקשה לו לבא אליו ומזדמן אליו
איזה בקשה יפריש בביתו פדיון עבורו, ובעז"ה יועיל לו, וכמ"פ
הי' מצוה לחולה שיפריש צדקה עבורו, ויתנו מתחת לראש
החולה, פ"א בא אליו אדם פשוט, עם בקשה שהי' לו חוב מחצר

ימי ההילולא

כ"ד שבט

- רבי נתן דוד משידלאווצא ב"ר שרגא יאיר מביאלעבויג - תרע"ט
- רבי יצחק חיות אב"ד בראדי ב"ר צבי הירש (שיח יצחק) - תרס"א

כ"ה שבט

- רבי שבתי כורך ספרים (אבי המגיד מקאניין) ב"ר זאב וואלף - תקכ"א
- רבי יהודה ב"ר אליהו (הגרי"א) מווילנא - תקע"ו
- רבי ישראל סאלאנטער ב"ר זאב וואלף (אבן ישראל) - תרמ"ז
- רבי יוסף דוד מסאסוב ב"ר שלמה - תר"נ

כ"ו שבט

- רבי דוד הלוי ב"ר שמואל (טור הזהב) - תכ"ז
- רבי נתן נטע דוב מוויעלפולי ב"ר אהרן זעליג מווישניצא [בן האדב"ע] - תרע"ה
- רבי משה סופר ב"ר אברהם שמואל בנימין בעל כתב סופר - תרפ"ז
- רבי מרדכי יוסף אלעזר מראדזין ב"ר גרשון חנוך העניך - תרפ"ט
- רבי שאול בראך מקאשוי ב"ר אלעזר (נבעת שאול) - ת"ש

כ"ז שבט

- רבי אלכסנדר סנדר שור ב"ר אפרים זלמן (תמאות שור) - תצ"ז
- רבי אלעזר לעוו (שמן חקק) ב"ר ארי לייב - תקצ"ז
- רבי עמנואל מפשעדבורז ב"ר ישעי' - תרכ"ד
- רבי מנחם נחום מטישערנובל - לויאב ב"ר אהרן מטישערנובל - תרל"א

שקנה ואינו יכול
להתפשר עם בע"ת,
וענהו אברך בג'
אופנים, או שיעשה
עמך כך אך כך או כך,
ואח"כ נתפייס בעל
החצר והבטיחו אופן
הראשון שאמרו לו
הרה"ק מנעשכין,
ואח"כ נתחרט בעל
החצר ואמר לעשות
באופן ב', ואח"כ שוב
נתחרט ועשה כאופן
ג', הרה"ק השר שלום
מבעלו זי"ע הי' לעת
זקנתו סגי נהור ורצה
לעסוק ברפואות ע"ג,
שלח אליו עם שליח
לומר לו בשמו שלא
ישתדל לרפאות את
עיניו, לאח"ז סיפר
שאחד מצדיקים
שישב בסנהדרין של
מעלה נתעלה למקום
גבוה והי' צריך צדיק
אחר למלאות מקומו,
ונתנו בשמים עיניהם
על הרבי מבעלו,

ומחמת שידעתי שהעולם צריך לו לכן פעלתי בתפלה שיתלו
מאור עיניו ויהי כאילו נפטר כדי שיתקיים בעוה"ז.

אחרית ימיו

בשנת תרכ"ז אמר כמה פעמים שנולד עם שמונים שנים
אבל יעקב אבינו אמר קטנתי שמא יגרום החטא ח"ו, ומה יאמר
אדם כמוני, וביום שקודם הסתלקותו שאלו אותו על מימרא זו,
השיב שאין לחשוב על זה, בחורף שנת תרכ"ח דיברו אתו
ממצות שמורים על פסח ואמרו לו שאי"ה בחג הפסח נאכל
מחטין השמורים, אמר לפני השי"ת הכל ביכולת, וראו מזה
שסתלק קודם חג הפסח, כמה שבועות לפני הסתלקותו הי' מונע
מלהכניס לפניו אנשים, רק אחד לכמה ימים והי' דורש מהם
פדיונות גדולים, ולא רצה בשבועות אלו לאכול, ועשה מנהג
שלא אכל רק פ"א במעת לעת איזה שעות אחר חצות הלילה,
בימיו האחרונים הי' חלוש מאוד ושכב על מטתו ולא הי' בכחו
להתפלל בטו"ת רק קיש ושמו"ע אבל האריך בשאר התפלה
כמה שעות וכמה פעמים הי' נראה כאילו ישן אבל אח"כ ראו
שמרחשין שפתיו, ביום ה' קודם הסתלקותו בא לפניו הרה"ק
המגיד מטריסק זי"ע ושאלו היכן הי' מע"כ, ענה המגיד הייתי על
הבית עלמין, שאלו שוב ומה עשיתם שם, ענה שביקש את חמיו
ווקינו שילכו אל הבעש"ט הקי' זי"ע וילכו כולם אל אליהו הנביא
וזכור לטוב, שידוע לאבות הקי' מחולשת דמר, ושיתפללו

האיש מקדש

כשהגיע לפרקו נעשה חתנו של הנגיד היחסן הרב הגדול רבי עזריאל מאיר גראדשטיין, שהיה מפרנסי וראשי קהילת לובלין.

חותנו היה מפורסם כלמדן גדול וירא שמים במדה גדולה, ובהיותו עשיר לא גבה לבו וכל מעייניו היו לקחת לבנותיו גדולי תורה, לאחר נישואיו נשאר בלובלין והיה סמוך על שולחן חותנו כשהוא עוסק בתורה ובפרישות יתירה, וכל מה שקיבל מחותנו פיזר נתן לאביונים, ומנהגו הי' לעבור בין העניים ובשתי כפיו אשר שיכל אחרי כתפיו החזיק מטבעות למען יקח לו העני ולא יתבייש, וכך נהג בכל יום ערב ובוקר.

רבה של לובלין הגאון המפורסם רבי משולם זושא אשכנזי זצ"ל עמד על טיבו ונתפעל מגדולתו, וגם לאחר שהפקח להיות חסיד המשיך להוקירו וניצב לימינו אף כשהיו שרדפוהו בגלל זאת.

בדרכי החסידות

כעבור זמן קבע מקום תפילתו ותורתו בבית מדרשו של חוזה מלובלין זי"ע בו ישבו ועסקו בתורה ועבודה טובי האברכים בלובלין שהיו דבקים בחסידות ושם החלה התקשרותו אל החסידות שהיה כבר קרוב אליה מתקופת לימודו אצל החידושי הרי"ם, אמנם קעת בשבתו שבת אחים עם האברכים המובחרים דבק בה במסירות בלתי רגילה, ובשילוב גאונו וצדקותו המופלאים עלה ונתעלה לרום המעלות, וזכה למדריות והשגות גדולות.

על אף שהרה"ק החוזה מלובלין כבר לא היה בחיים מ"מ החזיק עצמו לתלמידו של החוזה, וכך מעיד עליו בן ממלא מקומו הרה"ק ר' אברהם זי"ע בעל "שבת מיהודה" בהקדמתו לספר "תורת אמת" שאביו "לא זו מחבבו של הספר הקדוש הזה ("דברי אמת" של החוזה הק) ומכמה וכמה ראיות היה נראה לכל מבין כי החזיק בו כמו רבו ממש, ושהיה לו שייכות גדול בשורש נשמתו הקדושה, ומדי שבת בשבתו טרם פתחו דלתות היכל קדשו לבוא אל בית מדרשו לסעודתא דמעלי שבתא, פתח את הספה"ק הנ"ל והביט בו רגעים אחדים, וְלַפְעַמִּים אַךְ כַּמַּעַט רָגַע פָּתַח דְּבָרֵי הַסֵּפֶר כִּנְגַד עֵינָיו הַקְדוּשִׁים וּבִזָּה בָּא אֶל הַקְדוּשׁ לְסַעֲוֹת הַשֶּׁבִּי"ק, עוֹד דִּבֵּר פֶּלֶא שֶׁמַּעֲנוּ מִפּוֹ הַקְדוּשׁ, פַּעֲמָא הִי נִכְדוּ שֶׁל הַחוּזָה מְלֻבְלִין הָרַב ר' מְשֻׁלֵּם זֹשָׁא זִי"ע יוֹשֵׁב עַל שׁוֹלְחַן הַטְּהוֹר אֲצֵל כ"ק אָבָא מֶרֶן זְצוּקְלָלָה"ה, וְכִשְׁנֵת יְדוּ לִידוּ הַקְדוּשָׁה שָׁאֵל אוֹתוֹ אִם זֹכֵר הוּא שֶׁהַחֲזִיק יְדוּ בִיד זְקִינוּ הַקְדוּשׁ זְצוּקְלָלָה"ה, וְהַשִּׁיב הָן, שֶׁמַּח מְאֹד וְאָמַר בִּזְהִל: אוֹדָה לָהּ שׁוֹכֵנִיתִי לֵאחֻז בִּיד אֶחָד מִבְּנֵי אֲחֻז בִּידֵי הַקְדוּשִׁים, כְּהֵנָּה וְכֵהֵנָּה יֵשׁ וְיֵשׁ אֲנִי רְאוּיֹת חֻזְקוֹת כְּרָאִי מוֹצָק, שֶׁהִיא לִכְיָק אָבָא מֶרֶן קְדִישָׁא זְצוּקְלָלָה"ה שְׁיִכּוֹת גְּדוֹל עִם הָרַבִּי הַקְדוּשׁ הַנּוֹרָא הָרָאשׁוֹן מְלֻבְלִין".

ומסופר כי ביום שאלצוהו לקבל עליו הנהגת העדה, הסתגר בחדרו מעת לעת שלם בעיון ולימוד בספרי החוזה מלובלין זי"ע. האברכים שישבו בבית מדרשו של החוזה ביקשו לצרפו לחבורתם שהסתופפה בצלו של הרה"ק ר' מנחם מענדל מקאצק זי"ע, ואם כי כבר שמע מרבו החידושי הרי"ם אודות החבראי ורבים הגדול, נמנע מלעשות זאת מתוך חשש לתגובת חותנו

שישלח לכם רפואה שלימה שהעולם צריכם לכם, ענה לו "רעכט האט איר געטאן", כליל ישישי צוה שיושיבו אותו על הכסא שישב תמיד עליו, ובלילה ההוא עמדו אנשים על פתחו כל הלילה, ובאמצע הלילה נבהלו מאד שראו עליו התעוררות יתירה, ואח"כ דממה, והי' סבורים שנשתלקו ונכנסו אצלו, ואחר כמה רגעים פתח עיניו, ואמר "נישט ביי דע נאכט", וצוה לפתוח הדלת מהסוכה לכמה רגעים אף כי הי' קר מאד, ולפנות בוקר הרבה לדבר מעניני צדקה, כמה ליתן לכל אחד, ונשמע באותו זמן כמה פעמים התיבות בכל לבבך בכל נפשך, עם כי הי' קשה להוציא דבר מפיו, אח"כ הניח יד ימינו תחת לבבו, ואחר כמה רגעים עלתה נשמתו לגנוי מרומיים יום ו' עש"ק כ"א שבט תרכ"ח, נרפס ממנו ספר "תולדות צחק".

כ"ב שבט

הגה"ק רבי יהודה לייב אייגער זי"ע

ואלה תולדות

הרה"ק רבי יהודה לייב המכונה בשם החיבה ר' לייבעלע אייגער נולד בשנת תקע"ז בווארשא כבן רביעי לאביו הגאון האדיר רבי שלמה אייגער זי"ע ושמו נקרא בישראל "יהודה לייב" על שם דודו-זקינו הגאון רבי יהודה לייב אייגער ראב"ד האלבערשטאט ולאחמ"כ אב"ד ראטערדאם והמדינה, בנו הגדול של הגאון המפורסם רבי עקיבא אייגער זצ"ל אב"ד פילץ ופרעשבורג, בעל "משנת דרבי עקיבא".

באותה תקופה התגורר אביו הגאון רבי שלמה בווארשא, ובד בבד עם היותו גאון מפורסם בתורה עסק במסחרים גדולים, ותורה וגדולה התאחדו על שולחנו, כשהוא מסרב להשתמש בכותרה של תורה, אך כאשר איבד את הונו ורכושו עלה על כס רבנות ק"ק קאליש שבפולין, שהיתה מלאה חכמים וגדולי תורה מופלגים, מקום שם כיהן במשך שלש שנים עד פטירת אביו רבן של ישראל בשנת תקצ"ח, שאז נתקבל כממלא מקום אביו הגדול בתור רבה של פוזנא.

בבית גדול זה עלה ונתעלה הרה"ק ר' יהודה לייב כשהוא מקבל תורה מאביו הק', מלבד מה שקיבל ממלמד מיוחד גדול בתורה שנשכר ללמד עם בניו, מפעם לפעם לקחו אביו לפוזנא, להתחמם לאורו המבהיק של זקינו ענק הדורות, ולעיתים אף נותר שם תקופה מסוימת כשזקינו משתעשע עמו בחידושי תורה ומדריכו ביראתו הטהורה.

הרה"ק זכה לקירבה יתירה מזקינו הק' אשר ראה בו כלי מחזיק ברכה שנתקיימו בו כל התקוות, כשהיה במחיצתו הראה לו זקינו אותו חיבה מיוחדת והרעף עליו מאור תורתו וקבע שיעורים ללמוד עמו, וביושר שכלו קלט כבר בצעירותו כל יוז ותנועה מהנהגת הסבא קדישא וזכרנו לא מש מנגד עיניו לעולם, וכל ימיו הי' מתרפק בערגה על אותם הימים הנעלים בהם זכה לשחות בצלו.

בשנות הבחורות שלו קיבל תורה מפי הרה"ק בעל חידושי הרי"ם זי"ע שהיה גר אז בווארשא, והרביץ תורה לתלמידים עילויים ומופלגים בתורה, ובצלו של אותו גאון וקדוש הסתופף בצעירותו ושקד בהתמדה רבה על תלמודו עד נישואיו.

אשר התנגד לכך בכל תוקף, אגב, מן הראוי לציין שלמרות שחותנו לא היה נמנה על עדת החסידים, מתנוססת הסכמתו על הספר "טהור רעיונים" להרה"ק ר' י"ט נעטיל זי"ע שה' ראב"ד לובלין ותלמידיו של החוזה מלובלין זי"ע, בהערצה רבה, בין הסכמותיהם של רבני וגאוני הדור.

ברם בסופו של דבר גברה עליו השפעתם של הרה"ק ר' ישראל בנו של החוזה והרה"ק ר' בנימין מלובלין מחשובי תלמידי החוזה, והיהודי הק' זי"ע אשר עודדו והלהיבו אותו לנסוע לקאצק, וכך עשה כשהוא מסתיר את נסיעתו, ובסיוע הרבנית הצדקנית שעשתה הכל על מנת שהדבר לא יודע לאביה.

אותה נסיעה עוררה התנגדות עצומה אצל חותנו, ובתחלה היה גם אביו רבי שלמה מתנגד בחריפות לכך, ומסופר שאביו סיפר זאת לזקינו הגדול ושלח אחריו שיבוא לפוזנא כדי שזקינו ישפיע עליו שיעזוב את דרכי החסידות, וכשהגיע לפוזנא לא העיר לו זקינו דבר, וכשחזר ללובלין נודע לאביו על כך, פנה בתמיחה אל אביו הק': והלא לא לשם כך הטרחתי בחנם את אבי שיזמין את בני אליו, והשיב לו הגאון רבי עקיבא אייגער: מה אעשה, לא ראיתי שום שינוי שייחב אותי להוכיחו להעמידו על סטיה כל שהיא מדרכי התורה.

כשהגיע אל הרה"ק מקאצק שהיה אז בוואנגרוב, קירבו ביותר ושמח לקראתו כשהוא רומז על גודל נשמתו והתבטא עליו "כי בשביל אברך זה היה ראוי ללכת כמה מאות מילין".

הרה"ק מקאצק שלח אל הרה"ק ר' מרדכי יוסף מאיביצא שהיה ממונה על הדרכת האברכים הצעירים, והורה לרבי מרדכי יוסף שראוי לקרב אותו כי הוא פנינה יקרה, ואכן נוצר ביניהם קשר נפשי, וכשפרש הרה"ק מאיביצא מקאצק, הצטרף אליו באמרו שהרה"ק מקאצק הוא שהועידו לרבי מרדכי יוסף מיד כשבא אליו, ובספריו הק' הוא היחיד שהכתירו בשם אדמו"ר.

גם לאחר שפרש מקאצק ודבק ברבו מאיביצא מכל מקום נשאר דבוק ברבו הק' מקאצק ומסופר שאחרי פטירת רבו מאיביצא בשבתו על כבא קדש בלובלין לנהל עדת חסידים, קול כרוזא נפיק מפומיה במחנה החסידים שכל מי שידע איזה מאמר או סיפור אחד מהרה"ק מקאצק יבוא ויאמר לו, והיה לו זמן מיוחד על זה כמו שיעור בלימוד, והיה מחבב מאוד דברי הרה"ק מקאצק והיה משתעשע בדבריו הקדושים ובאמרותיו הטהורות, וכאשר נשמע הקול במחנה החסידים היה כל אחד ואחד מחפש באמתתו למצוא דבר מה כדי להרין בדבר לפני הרה"ק הנ"ל, והיה טהג כך זמן רב.

רועה ישראל

ביום ז' טבת תרי"ד נסתלק הרה"ק מאיביצא, ולפי הכרעת הרה"ק ר' צדוק הכהן מלובלין זי"ע קיבל הרה"ק את ההנהגה, למרות רצונו להימנע מלהנהיג, והי' ר' צדוק אומר שמצא רמז לזה שבחיי רבם הרה"ק מאיביצא זי"ע פע"א אחר הרה"ק ר' לייבל זי"ע לבוא אל השולחן הטהור בשב"ק, ובא אחר שכבר ישבו כל המסובין ולא רצה לדחוק עצמו למקומו שהיה קודם לרבי צדוק הכהן, ונשאר יושב אחריו, אז אמר רבם הרה"ק מאיביצא: "רבי לייבל קודם", ואז עלה למקומו הקודם לו, ובוה ראה הרה"ק ר' צדוק הכהן זי"ע רמז שהרה"ק ר' לייבל זי"ע ינחה נשיאותו קודם לו.

הרה"ק ר' צדוק הכהן הי' דבוק בו מאוד והיה נוהג לבוא אל שולחנו בכל שבת מברכים ויומא דפגרא, ור' יהודה לייב כיבדו ביותר והושיבו לידו בראש השולחן כך שר"צ הי' לו כתלמיד חבר, ומסופר כי כאשר ישבה חבורת חסידים לפני הרה"ק ר' יהודה לייב, ושיחתם נסבה אודות גדולי הצדיקים, פנה אליהם הרה"ק בשאלה: "האם שכחתם מהכח, הכי הוא רק כאחד מהגדולים, הלא הוא כולו רוחניות שהוא מופשט מגשמיות לגמרי", כמו"כ קיים בו הרה"ק מצוות מתנות כהונה והיה שולח לו את הזרוע והלחיים והקיבה.

הרה"ק החזיר את עטרת לובלין ליושנה, ומכל עבר נהח אליו, כשבדבריו תורתו היה ממשיך רפואה לחולים, כפי שכתב בנו ה"שבט מיהודה" בהערות לספרו בסוף "אמרי אמת" וז"ל: "זכור איכור שסיום דבריו הק' האלו נאמר בסיבת הזכרת איש אחד על חולי עינים ר"ל כדרכו בקדש להמשיך רפואה בכח דברי התורה הקדושה", וכך נהג בכל פרשה לקשר אותה עם רפואות וישועות, ואכן ידוע היה כפועל ישועות ורוח הקדש שרתה עליו.

הסתלקותו לחיי העוה"ב

בחורף שנת תרמ"ח החל לחוש ברגליו מיחושים אשר הסבו לו יסורים נוראים ר"ל, במשך שני חדשים שכב על ערש דוי ובכל מקום התעוררו רבים להתפלל לרפואתו, יסופר שבימיו האחרונים בעת נתגבר מחלתו רצה בנו וממלא מקום הרה"ק ר' אברהם זי"ע לקיים דברי הגמ' בשינוי שמו, אבל לא רצה לעשות בלתי ידיעת והסכמת אביו הק', והרכין ראשו לשאול את פי קדשו, וענה ואמר בקול רם: ולא יקרא עוד שמך אברהם כי אם אברהם יהיה שמך, ונראה אז דמעה על לחיו, וכל העם התרעש כי כולם ידעו והבינו כוונת קדשו בזה ועל מה ירמוז דבריו, כי קרבו ימיו וסמך את ידיו עליו.

בערש"ק פר' משפטים הניח בעצמו את התפילין במסירות נפש, ואף שאל בשלומו של הרה"ק מגוסטינין שנסתלק באותו יום, זקני החסידים סיפרו שהרה"ק מקאצק הושיב את הרה"ק מגוסטינין לפני הרה"ק, ובכך רמז על סדר פטירתם כי הרה"ק מגוסטינין נפטר יום לפני בערש"ק פר' משפטים.

לפני כניסת השבת שמעו שאמר: "באה שבת באה מנוחה", ובכניסת ליל שב"ק בפרשה שנאמר בה "עלה אל האלוקים" עלתה נשמתו הטהורה למרום, בכ"ב שבט באותו היום בו נסתלק הרה"ק מקאצק כ"ט שנים לפני כן (שנת תרי"ט) בן ע"ב שנים היה בפטירתו, ורמזו החסידים שבפרשת משפטים נאמר "את מספר ימך אמלא" – אמלא בגימטריא ע"ב, וכן שמו יהודה לייב בגימטריא ע"ב.

כ"ז שבט

הגה"ק רבי שאול בראך זי"ע אנדק"ק קאשוי

ואלה תולדות

נולד בעיר נייטרא ביום כ"ט לחודש שבט תרכ"ה, לאביו הרבני החסיד ומופלג בתורה ויראת שמים ר' אלעזר, (שהי' בן

בנו של הגאון רבי מנחם מענדל ראב"ד דק"ק נייטרא בתקופת הגאון רבי יחזקאל בנעט זצ"ל ולאמו האשה הצדקנית הגדולה (והי' מספרים ממנה נפלאות מכוחה בתפילה ועוד) מרת ליבא (בתו של הגאון בעל דרך ימה האב"ד דק"ק שוראני). אביו הי' עשיר מופלג, ולמרות שהי' טרוד הרבה בעיסוקיו הפרטיים, עסק כל ימיו בצרכי ציבור באמונה, שלא ע"מ לקבל פרס, את ספרו הראשון שחיבר בנו ר"ש קרא על שמו "משמרת אלעזר", את ספרו על סוגיות הש"ס קרא על שם אמו "ליבא בעי", ובהקדמה מעלה על נס מגודל צדקותיה ומעלותיה הטובות.

במעלליו יתנבר נער

עוד בהיותו בן שתים שלוש שנים, כבר נראו בו סימנים שלגדולות הוא נוצר, כשהגיע לגיל חמש, הגיד בע"פ בסעודת ש"ק את כל הכלי יקר על פרשת השבוע, עד שנתו הי"א למד אצל הגאון ר' יעקב פונפדער ז"ל, תלמידו ר"ש העיד עליו שלמד תורה לשמה והעמיד תלמידים הגונים, ומשנת י"א עד הבר המצוה למד בשתי ישיבות גם יחד, כי בעיר מולדתו נייטרא, ותחלקה הקהילה לשנים אחת הביאה לעצמה רב ואב"ד, וכל אחד מהם החזיק ישיבה לעצמו, וכל אחד הי' בנשיאות הגאון הגדול ר' שלמה דייטש זצ"ל תלמיד הח"ס, ואחד בנשיאות הגאון הגדול ר' יוסף הוניג זצ"ל, והי' רץ מישיבה לישיבה ומשיעור לשיעור, והתמדה שלו הי' עד מאד, וכמה פעמים אמר בעצמו לתלמידיו לא הפסקתי מלימודי אפי' גנע אחת במשך כל המעט לעת, פרט להשעות שישנתי, לא יותר משלוש עד ארבע, כשהי' בן אחד עשרה הי' כבר ת"ח מופלג, כי ידע כמה מסכתות בע"פ עם הרבה מפרשים, ועד שהגיע ליום הבר מצוה שלו כבר הי' נתפרסם בכל הקהילה כמתמיד להפליא וכירא שמים גדול.

מרבית ישיבה – רבותיו

שני חדשים אחר הבר מצוה הוליכה אמו לעיר רחוקה ממקום מגוריו בקצה השני של המדינה, לישיבתו הגדולה של המהר"ם שיק זי"ע, ואם כי הי' צעיר לימים וגם קומתו לא היתה גבוהה והי' נראה כילד קטן, קרבו רבו הגדול ביתר שאת ובחיבה בלתי רגילה, רק תשעה חדשים למד אצל רבו הגדול הזה, מ"מ קיבל מרבו זה כמדה גדושה, כמו שלמד אצלו שנים רבות, ולא פעם אמר שכל חיותו וכל ישותו ברוחניות נובע ממה ששאב בתשעת ירחים אלו, הגאון ר' שמעון גרינפעלד זצ"ל בעמח"ס ספרי מהרש"ג, שגם הוא הי' תלמידו המובהק של המהר"ם שיק, אמר פ"א "אנחנו למדנו אצל רבנו המהר"ם שיק תשע שנים הרב מקאשוי למד אצלו תשע חדשים והוא הט התלמיד בהי"א הידיעה של רבנו המהר"ם שיק. בהיותו בן י"ג שנה וחצי זכה שרבו יקחהו אתו בנסיעתו לקא"ב, יותר מד' שבועות הי' אתו שם יחד וישן אתו בחדר אחד, בכל בוקר הי' המהר"ם שיק צריך לשחות ממי המעינות תוך כדי טיול, שארך כשעתיים, המהר"ם שיק עשה הטיול הנ"ל לפנות בוקר ובשעת הטיול אמר התלמיד ר"ש בע"פ גמ' רש"י ורס"ו עם המהרש"א בע"פ והמהר"ם שיק השלים את הראשונים על דפיס אלו, ובכל יום למדו כעשרים דף, וככה המשיך ארבע שבועות ובהזדמנות זו זכה לשמוע הרבה מרבו מה שאחרים לא שמעו.

כשנסתלק רבו המהר"ם שיק, לב"ע בר"ח שבט, נסע למאטערסדארף בישיבתו של החתן סופר זצ"ל, בן בתו של מרן החת"ס זי"ע, בישיבה זו למד ארבע שנים רצופות, בלי לנסוע אף פעם אחד לביתו, דרכו הי' מתמיד ללכת מן הישיבה רחוק מן עין רואים וללמוד באין מפריע שעות רצופות, החתן סופר דרכו הי' לטייל קצת בכל יום לפי עצת הרופאים, פ"א כשר"ש למד כדרכו בתוך היער שהי' סמוך להישיבה, ורבו החתן סופר הלך בליוו שני תלמידיו לטייל בתוך היער, פתאום ראה את הבחור שאול שקוע בלימודו בלי שירגיש המתרחש סביבו, לפתע שמע קול אליו, ר"ש הגביה ראשו והנה רואה את רבו עומד עליו, "נבהלתי מאוד" – סיפר ר"ש לתלמידיו – "קמתי מהר ועמדתי בפחד ובמורא מול רבי", שאל אותו רבו מה למדת, ענה, חזרתי על טור ב"י ושוע' הלכות פסח עד הלכות יו"ט, שאלו האם מוכן להיבחן באלו השישים סימנים, השיב כן, אז אמר לו שיגיד המקומות שמביא הב"י שיטת הרמב"ן באלו סימנים, ר"ש ציטט את כל המקומות, עד שהגיע להלכות יו"ט, כשגמר ניגש רבו אליו והניח ידיו עליו בחיבה ואמר "דוא ביזט א יום טוב" דיגער בחור", בשיבו לביתו כתב החתן סופר מכתב לאביו ובין השאר כותב... ידע כב' שבנו הב' שאול שלומד בישיבתנו, הנו כבר היום גאון מופלג וכו' וכו'... ומובטחני בו שעתיד הוא להאיר עיניהם של ישראל", כמו כן נתן לו רבו חתן סופר כתב סמיכה. כשהגיע לשנת שמונה עשרה נפטר עליו אביו, והוצרך לחזור לביתו, אחרי תום ימי אבל אביו, למרות רצונו וחשקו הגדול לחזור לישיבה, הי' מוכרח להישאר בבית, לעזור לאמו לנהל קצת את הבית, וגם הוא הגיע אז לגיל שהי' צריך להתייבץ לצבא, ובימים ההם היו קשה מאד לבחור בריא להשתחרר וזה לקח הרבה זמן, והוא סבל מאד עד שהשתחרר עד כשהי' בגיל כ"ב שנים, בהיותו כן בן עשרים, נסע לסיגוט אל בעל הקדושת יו"ט זי"ע, שכבר הי' מקושר לסיגוט עוד מילדותו כשלמד אצל רבו המהר"ם שיק, אז נסע לסיגוט להסתופף אצל הייטב לב זי"ע, וכאשר יסופר להלן ומני אז התקשר לסיגוט בעבותות אהבה. אצל הקדו"ט למד שנה שלימה, כיסופר להלן באורך.

האיש מקדש

כשהגיע לפרקו, נשא אשה מק"ק אויהעל, בתו של הרה"ח ר' נפתלי צבי קרויס זצ"ל, הרבנית הצדקנית מרת רבקה, את הספר בהית הבק"ר, הקדיש על שמה ועיין שם בהקדמה מה שכותב מגודל צדקת פורונו, שלוש שנים נשאר באויהעל, כ"ז שחזרתו הי' חי חזרתו החזיק ושייך ללמוד תורה בהרחבת הדעת, ואכן הקדיש כל שעותיו לתורה ועבודה וטהרה, אמנם אחר שנת הראשונה לשבת באויהעל נפטר עליו חזרתו, עכ"ז לא פסק פומי"ה מגירסא, על אף שכבר הי' צריך לעסוק גם במסחר היין של בית חזרתו, וכפי שהתבטא בערוב ימיו הי' לו אז היום למלאכה והלילה למשמר, שמה באויהעל כבר החזיק ישיבה, והיו לו תלמידים שנעשו מופלגים וגדולי תורה. בסוף ימי שבת באויהעל נתקבל הגהצ"ר ר' משה יוסף טייטלבוים זצ"ל בן הייטב לב זי"ע לשמש ברבנות דשם, ולפלא שהוא הי' מבין החותמים על כתב הרבנות שלו על אף גילו הצעיר ונבדק כלל לא חתמו רק טובי וזקני הקהל שמוה רואם כבר אז חשיבותו, שם נתקרב

מאד אל ר' משה יוסף והי' היוצא ונכנס אליו ורמ"י השתעשע מאד עמו, וכבדו ואהבו מאד.

בצל תומר

ראשית התחממות בכבשונה של החסידות, הי' בעודו נער בשנתו הי"ג לימי חייו, או אז למד אצל משה רבו רבש"י המהר"ם שי"ק זי"ע, וברשותו ובברכתו נסע לראשונה ביום י"ג מדות לעיר סיגוט, להתחמם תחת אורח ולטעום מנועם זיוו של הגאון הקדוש מרן הייטב לב זי"ע, – ואמנם כן זה להנות משולחן גבוה בראותו את הקולות ואת הפידים שיצאו ממקור טהור מעין נובע טופח על מנת להטפיה, לילה ויום ברציפות מאמצע הלילה ועד לשעות המאוחרות של היום שעמד הייטב לב לפני התיבה בתפילה ותחנונים סליחות ופיוטים, בנוסף לזה זכה אז לשמוע הדרשה הגדולה שדרש הייטב לב באמצע הסליחות בהתעוררות גדול ובכיות עצומות. ובספרו גבעת שאול (באותיות תע"ג ותפ"ח) מביא קצת מה ששמע ממנו אז, ובמקום גדולתו ראה ענותנות הגדולה, שהחזיק עצמו לגרוע מכולם וז"ל בספרו שם: ובהיותי ילד בן י"ג שנה זכיתי לשמוע דרוש לי"ג מדות מפי הגאון הקדוש מר"ה יקותיאל יודא זצ"ל האב"ד בסיגוט, שאמר, לפי שהוא חטא מסוגל יותר להוכיח אחרים וכו', ע"כ בשרתי צדק בקהל רב אני מסוגל להוכיח אחרים שגם אני נכשלתי בהם, אבל מהיום והלאה לעשות רצונך חפצתי ומאחר שאני מתחרט על מעשי ומקבל עלי מהיום והלאה לעשות רצונך, ע"כ גם אתם תעשו כמותי עכדה"ק, וכל ימי חייו עמד הרושם הגדול שעשה עליו הדרשה ההוא, ובכל עת מצוא ספר באורך מה שעיניו ראו ולא זר באותו הלילה והיום, עד שהתבטא ואמר, שמהדרשה למד לכל ימי חייו לדעת איך לדרוש, וכידוע שהי' נואם בחסד עליון ורבים השיב מעון בדרשותיו, עד שגדולי הדור הפליאו את כוחו הגדול בזה, ולא בתם אמר לו רבו המהר"ם שיק, כשנפרד ממנו עת נוסעו לסיגוט, בזה הלשון: סע בני, סע, אתה תלמוד שם הרבה מאוד לכל ימי חייך.

בצל הקדושת יום טוב

אחר שזכה לחסות בצל עצי התמרים, אין פלא שכעבור שנים ואחר שלמד אצל המהר"ם שיק והחתן סופר, וכורח המציאות אלצוהו לחזור לבית אמו לנייטרא, חזר שוב לאותו מעין קדוש וטהור, ובא ללמוד בתור תלמיד חסיד בישיבת הקדושת יו"ט, הגם ששרשו ומוצאו הי' מקהילות אשכנז ואויבערלאנדן שלא התנהגו בדרכי החסידות, וגם הוא עצמו התנהג כן ולבש כמלבושים וורק כשנתמנה לרב ומנהיג החליף את מלבושיו, ללמוד כדרכי החסידים, ומאז לא עלה גוף בעדי צמר כלל, עם כל זאת, אחר שטעם מסחרה ונהנה מטיבה, נתמשך לחסידות זו, ונסע ללמוד בישיבתו של הקדושת יו"ט – רבו זה קרבו מאוד ולמד הרבה אתו ביחד, עד שהחשיב כתלמיד חבר, ובמשך הזמן הי' ביניהם פלפולים חריפים וריתחא דאורייתא – לעת זקנתו, סיפר רבי שאול לתלמידיו, שהוא מתחרט תמיד על שפעם ביו"ט שבועות כשרבו דרש הקרעפל פשעטל בסוגיא דחלבי שבת קרבין ביוהכ"פ התפלמס עם רבו כמה פעמים באמצע הפשטעל, ולכן כל ימי חייו חשש אם לא גרם אז לרבו חלישות הדעת, והוסיף שאדם צעיר אין לו הבנה

מספקת להבחין מתי מותר לפלפל ומתי אסור – שנה שלימה למד אצלו ולא זזה.

תמיד העלה על נס גודל קדושת רבו ופירושותו, ובכל עת תהילתו בפיו, ממה שעיניו ראו ולא זר, מאותו העת שזכה לחסות בצלו, והי' רגיל לומר שבניו הקדושים העצי חיים והדברי יואל זי"ע זכו למה שזכו, עד שנתעלז למעלה ראש, הי', ע"י קדושת אביהם הקדושת יו"ט, וגם האדמה אשר נתגדלו עליה היתה אדמת קודש, והוא שהוריד להם נשמות גבוהות כידוע – לאחר נישואיו בעיר אויהעל יצא לו גם הזדמנות מיוחדת לפרסם ולהודיע גודל קדושת יו"ט, זה הי' בעת שאחי הקדושת יו"ט רבי משה יוסף טייטלבוים זצ"ל נתקבל לשמש כרבה של אויהעל, ואז גם הוא נתקרב אליו, ובעתות אלו סיפר לו ממדריגות אחיו הקדושו"ט מה שעיניו ראו במשך שנה שלימה, וכז"ל הי' לפליאה בעיני הגאון רבי משה יוסף, כי הקדושת יו"ט הסתיר עצמו מעיני רואיו והי' נחבא אל הכלים, ולכן לא הכירו רבי משה יוסף כראוי, ואז הפטיר רבי משה יוסף ואמר לו, שאין פלא מה שאביו הייטב לב בחר בו למלאות מקומו, וזכה להיות רבי ומנהיג גדול לעדת ישראל

ולסיום נעתיק כאן מה שכתב רבי שאול בספרו בהית הבקר (אות תקט"ז) המתאר בקיצור גודלו וענותנותו, וז"ל שם, וכן שמעתי מפה קדוש מרן הגאון הצדיק בעל קדושת יו"ט זצ"ל שהתאונן והתמרמר לפני על שאביו הגאון הקדוש בעל ייטב לב שם על שכמו להיות לרב אב"ד בקהילה גדולה כסיגוט שהי' לפי דעתו למעלה מכוחו – אף על פי שבעיני ראיתי כמה פעמים, שדבריו הי' נשמעים במרום, ונשאו פנים לדורו עבורו כבימי הראשונים, בכל זה הי' שפל בעיני עצמו, עכ"ד, וכשהראו לכ"ק רבינו הק"י זי"ע דברים אלו הפטיר ואמר שמה שכתב "כבימי הראשונים" היתה כוונתו על ראשוני תלמידיו בעש"ט זי"ע – וכ"ק מרן אדמו"ר ז"ל אמר שמה שכתב "בעיני ראיתי כמה פעמים וכו'", שאחד מהדברים שראה, הי' המופת שעשה אתו בעת שהצטרך להתייבב לצבא ומהדברים ידועים ואכמ"ל.

ויבחר בזרעו אחריו

לאחר פטירת רבו הקדושת יו"ט נשאר קשור לבית צדיקים זה הי' רבותינו הקדושים רבי חיים עבי ורבינו יואל זי"ע והי' ידוע ומפורסם לכל גודל הידידות וההתקשרות שהי' לו עם האחים הקדושים האלו, והזכיר עצמו לפניהם עם פתקא ופדיון כדרך חסיד לרבו, על אף שהי' קשיש מהם טובא – ובכל המערכות על קדושת ישראל והנהגת הקהילות, הי' תמימי דעים בכל מהלכותיהם, והלכ יד ביד איש לעזר רעהו, ואין כאן מקומו להעתיק עשרות עשרות מכתבים וכתובים שהוציאו להעמיד הדת על תילה – פעם התבטא לפני תלמידיו על גודל ערך האחים הקדושים האלו שיש להם סיעתא דשמיא, שמה הוא צריך ללמוד כמה שעות, הם לומדים ומשיגים בשעה אחת, וזאת לגודל קדושותו, וגם כי מן השמים מסייעין אותן לכל יחסר המזג, כי הם מוטרדים מאד מהאנשים הבאים להסתופף בצילם, ובעת שנסע ללויה של הגה"ק העצי חיים, אמר עליו ועל אחיו, שהאחים הקי זכו למדריגה שלא יבואו לידי גאות, כי קדושים וטהורים במידת היסוד, ומי שלא פגם, אינו בא לידי גאווה – ובהספרו עליו לפני מטתו אמר, שהוא גדול בדורו כמו יפתח בדורו שמואל בדורו.

אח לדיעה

בידידות מיוחדת עוב ונאמנה הי' עם רבינו הק' בעל דברי יואל זי"ע, תמימי דיעים הי' בכל המערכות למען קדשי ישראל, וכשמעלעלים בדברי הימים וקורות העתים מוצאים תמיד את שניהם בדיעה אחת, הרבה חליפות מכתבים עבר ביניהם בענינים העומדים ברומם של עולם, באחד השיחים אמר רביה"ק שכשהוא נתמנה לרב היה עדיין צעיר לימים, ולא הי' לו נסיון בעיני הנהגת הרבנות, ומה גם שאביו הגדול נפטר כשהוא הי' בן י"ז, לכן לקח לו שני רבנים מובהקים שאיתם התייעץ בזה, והם הגה"ק ר' יודא גרינוואלד זצ"ל מסאטמאר, והשני רבי שאול בראך זצ"ל שהי' אז אב"ד בקראלי, כשעבר רבי שאול לעיר קאשוי ונתפנה כס הרבנות בקראלי, תמך מאוד בההצעה להושיב את רביה"ק על מקומו, וגם שלכאורה הי' נראה שזה רחוק מן המציאות שקהילה אשכנזית תקבל עליהם אדמו"ר ומנהיג חסידי לרב ואב"ד, עכ"ז כתב להם ר"ש מכתב וחיק איתם בזה, והבטים לחסידים דשם שהציעו את ההצעה שאם יהי' עשרה אנשים שכוונתם לשם שמים להביא את הרב מארשווא, בודאי יצליחו בזה, ובמכתב זה של ר"ש השפיעו על בעלי זכות הבחירה, וביום ד' ניסן תרפ"ה התקיימה הבחירה וכל הקהל כאחד בחרו ברביה"ק לרב אב"ד בקראלי, ונתקיימה הבטחת רבי שאול שבסופו של דבר יצליחו להמליכו על עירם, וכמו כן עמד ר"ש לישעו בכל עת מצוא ואכמ"ל בהעתקת מכתבים בנידון זה – ומאידך גם רביה"ק עמד לעזרתו בכל עת פעם כשאחד פגע בכבודו, עמד רביה"ק ודרש בבית מדרשו, למחות על בזיון כבוד התורה, ובהזדמנות אחרת כתב רביה"ק בגדלותו בזה"ל: מי לא ידע את פרשת גדולת הרב הגאון הצדיק האבד"ק קאשוי שליט"א שהוא הגבר הוקם על עולה של תורה, והובא העמוד הימיני במדינות אלו בדור הזה, העומד לנס עמו ללחום מלחמת ה' בעד תורתו, אשר אין לו דוגמתו עכ"ל.

גם בימי זקנתו של רביה"ק בארצות הברית, כשהי' לו מלחמה לה' בעמלק, והוא הי' יחידי ממש שנעמד בשער המחנה ללחום מלחמת ה' ברמה, ולעומתו נעמדו רבנים ועסקנים מאר"י ומארה"ב, וירו בו חצים ואבני בליסטראות נאנח בהזדמנות אחת בשברון לב ואמר שהגם שאביו הקדושת יו"ט הי' לוחם גדול בדורו, עכ"ז לא הי' יחידי, כי אתו עמו עמוד ביחד הרבה גדולי ישראל אבל הוא כהיום יחידי ממש ואין לו עזר, ואז הפטיר ואמר, אם הי' כאן אתי הרב מקאשוי לא הייתי מפחד מהם וווען איך וואלט געהאט דעם איינציגן קאשוער רב מיט מיר וואלט איך נישט מורא געהאט פון קיינעם פון זיי.

בשנת תשכ"ח כשנפל רביה"ק למשכב, אירגנה הרבנית נסיעת אנשי למדינות פולין ואונגארין להתפלל על קברי אבותיו והצדיקים הקודמים על בריאותו, וכשהחבורה באה לרביה"ק להיפרד לפני נסיעתם, הראו לו את תכנית סדר נסיעתם וכשראה שבכתניתו לעבור את עיר קאשוי ובדרךם מגאליציע לאוהי"על" אמר להם, אויב ענק פארן אריבער דע שטאט קאשוי, גייט אריין אין שטאט צום ציון פון ר' שאול בראך און זייט מיר מזכיר דארטן, וחזן מזה לא התערב כלל בכל סדר נסיעתם (מפי אחד הנוסעים) ובשנת תש"ל חזר שוב אותו סיפור כשנסעו חבורה אחרת לשם (ואחד מהנוסעים הי' ר' לייבער) וגם להם אמר רביה"ק שיתפללו עליו על קברו של ר' שאול בראך.

דור רביעי - בית צדיקים יעמוד

כשנסתלק העצי חיים בדמ"י ימיו, הי' הוא הראשון שנתן לבנו רבי זלמן לייב הי"ד הקוויטל הראשון תיכף אחר שחזר מהלוי, ובה הסכימו לרבים של חסידי סיגוט, דאג להמשיך השלשלת ועמד לימין בנו רבי זלמן לייב שימלא מקום אבותיו, וכמו כן גדל ונישא את בנו השני הי"ה משה רעיא מהימנא כ"ק מרן רבינו בעל ברך משה זי"ע, ואחריו כבר נתנו עשרות רבנים קוויטלעך עד זמן כנסת השבת, ובליל ש"ק כשרבי זלמן לייב ישב בראש השלחן על מקום אביו והוא הי' אז כבן י"ד שנה ישב ר"ש לידו, והי' נראה לעין כל שמקבל ממנו מרות המשך לשושלת אבותיו הק', בשנת תרצ"ב בא רבי זלמן לייב לקאשוי, גם אז הזכיר עצמו לפניו בפתקא ופדיון, ושמחתו על שזכה לקבלו ביתו היתה להפליא, וגם חזקו ועודדו בעיני הרבנות והנהגת החסידות.

וזאת הברכה אשר ברך את משה

בהזדמנויות שונות סיפר רבינו ז"ל שזכה לקבל סמיכה והורמנא מרבי שאול בראך – והן אמנם שלא נתן לו סמיכה על אתר כשבא אליו, אלא בחנו כמעט כ"ד שעות, בלילה וביום שלאחריו, שעות על גבי שעות, ואז כתב לו ההורמנא הנפלאה ובתוך הדברים כתב לו שם בזה"ל: שזה דור רביעי שאני חוסה בצילם, החל מהיטב לב ואח"כ אל רבו הקדושים ושוב לבניו הקדושים, והוא בנו של העצ"ח הוא כבר דור רביעי כ"ז כתב לו בהורמנא, שאלו רבינו ז"ל איזה שייכות וקשר יש להזכיר בכתב הורמנא את אבותיו הק', וביותר הפליא להקשות איך משה אותו לאבותיו הק' הלא אליהם הי' נוסע ועמוד כתלמיד וחסיד לרבנותיהם, ולמה מערבב שמו איתם, ענה ואמר לו שגם הוא כהיום למד ממנו הרבה וכי בתוך הבחינה נסתבב כמה פעמים פלפול ביניהם על חידושיהם בספריו ליבא בעי ושאלו שאלו, ומה ששאלתני למה אני מזכיר כאן את אבותי הקדושים, רצוני לומר לך ולחזקך שכל הכוחות האלו של אבותיך ילווה בכל עת – מרן רבינו ז"ל סיפר זאת בעת הצורך ברבים בשנת תשנ"ד בדרשה בביהמ"ד הגדול בקרית יואל, וז"ל דער קאשוער רב האט מיר געזאגט אז די אלע כוחות פון ייט"ל און ווייטער וועלן מיך באגלייטן.

באהלי צדיקים

גם אל שאר הצדיקים והקדושים אשר בארץ המה, זכה להתחמם ולהתדבק, ובעפר רגליהם להתאבק, להנות מזיום ולהסתופף בצילם, הלא המה הגאון הקדוש רבי בעל דברי יחזקאל משינאווא ובנו הגה"ק מסטראפקוב זי"ע והגאונים הקדושים לבית בעלזא ג' דורות, והגה"ק רבי שלמה מבאבוב זי"ע, ואין בידינו עוד להאריך בזה כי קצר המצע.

על כס הרבנות

עוד בזמן ישיבתו באוהי"על כבר הפצירו בו חבריו וידידיו שיקבל על עצמו איזה משרה של רבנות, אבל הוא הי' שונא את הרבנות, ורק הרביץ תורה לעדרים, והדריך אותם את הדרך אשר ילכו, בלי שום משרה, וכך משלוש שנים, התנהג למעלה

ואת השינויים הגדולים לטובה במצב קיום תורה ומצוות עכשו, "באתי לידי הכרה, שבכל מגיד והגליל אין בית שאני שומרים בו שבת כהלכתו, אין בית שאני מדקדקים בו בעניני כשרות וטהרת המשפחה על כל פרטי... כל דבר לא טהור וכל העשבים הרעים נכשתי משרשם, אינני רואה לכן צורך ונחיצות להישאר פה גם להבא..." עכ"ל.

כמו"כ בתחילת בואו לקראלי הי' לו הרבה קישוים להנהגת הקהילה כפי רצונו, ובפרט מעניני תקנות הקאנצליי, אבל הוא עמד באיתן קשתו ולחם בכל תוקף על זה, אבל את זה בסופה, אחר שתי שנים שקטו הרוחות, ונתיישרו כל המכשולות שנעשו ע"י אנשים אלו שלא הבינו ולא נתחנכו להנהגת הקהלות האורתודוקסיות, וקהילת קראלי נתקשרו בעבותות אהבה אליו, אפי' אחר שכבר עזבם ועבר אל קאשוי ביקשו ממנו כמה פעמים שיבוא לבקר אותם, וכשביקר אותם הי' שורר בעיר שמחה של התרוממות הנפש והרבה אנשים לא יצאו לעבודתם ברצונם להיות כל הזמן סמוך ונראה לרבים האהוב.

ריש מתיבתא

דבר גדול עוד לו לשנות לטובה את צביון קהילותיו שביהן בה, כי בכל מקום שביהן ברבנות יסד והחזיק ישיבה גדולה שהיתה מפורסמת מאד בשמעו הטוב, ומאות תלמידים מרחבי המדינה וחוצה לה, זרמו אליה, וזה השפיע הרבה על כל המהלכים של העיר, והוא ראה בהרצת תורה עיקר העיקרים ממשאת חייו, כבר מיד לאחר חתונתו בעודו סמוך על שולחן חותנו באוהעל בשנת תרמ"ח כבר הרבין תורה לבחורי חמד, כל כוחותיו הגופנים והרוחניים הקדיש למענם, לגדלם לתורה ויראת שמים, הי' דרכו לבא מפעם לפעם באכסנייתם לראות מעשיהם איך מתנהגים ומה הם קוראים וכדו', התלמידים שתו בצמא מימיו ללמוד וללמד כדי לשמור ולעשות, ובחמלה גדולה ואהבה רבה נטלם ונשאם, כרחם אב על בנים אוהבים, וכן התלמידים כמים הפנים אל פנים נפשם היתה קשורה בנפשו כבודו קדשו והעריצוהו ובכל משאלותם פנו אליו, גם לאחר חתונתם איש את שיש נפשו אל חיקו שפכו, בדברים הנוגעים לפרנסתם ובעסקי ביתם, והוא תמיד נענה להם והשתתף עמם בכל צרתם לו צר כאלו היו נוגעים אליו ישר, כדאי להעתיק קטע מצוואתו הק' הנוגע לענינינו "זאם יהי שם אחד מיצ"ח וירצה להספידני, אל יתאר אותי בתוארי שוא, צדיק או גאון, ויכול להספידני שחוקתי עצמי להעמיד תלמידים הגונים יראי השם ואוהבי תורה הק' לעסוק בה, וזכיתי לזה מברכות הגאונים מרן הגאון הקדוש מו"ה יושע זצ"ל מבעלז ומרן הגאון הקדוש מו"ה יחזקאל זצ"ל משינאווע". סיפר ר"ש שבאחת מנסיעותיו ממאגנאדארף למרן הגה"ק הדברי יחזקאל משינאווא זי"ע, לקרענין הי' שם אחד שביקשו שיקח איתו את בנו לשיבתו ויספחה כאחד מתלמידיו, וגם הדברי יחזקאל זי"ע המליץ בעדו, וכן עשה, ושהה אצלו כשנה, ונסע משם ושוב לא חזר, אחר כך נודע לר"ש שנסע לפראנקפורט, וחשש שיצא שם לתרבות רעה, כי כבר יצא שמה של פראנקפורט לרעה, לכן כתב ר"ש להדברי יחזקאל זי"ע והתאונן לפניו, למה אמר לו לקחת את התלמיד הנ"ל ועתה הוא חושש שיקדיח תבשילו

עד שנת תרנ"ב שאז נשאר בלי כל מקור פרנסה, וכבר הי' לו משפחה עם שלוש ילדים, ואז הסבירו לו ידידיו שאם הוא רוצה להמשיך ללמוד תורה בהרחבת הדעת, מוכרח הוא לקבל עליו עול של איזה משרה, רבנות או אפי' דיניות באיזה קהלה קטנה. בשנה ההוא נסע לשבות שבתו אל רבו הק' משינאווא לשבת פרשת שקלים, והנה דרכו בקדוש הי' כשכתב פתקא לרבו הנ"ל לא רשם בפתקא שום הצטרכויות, רק שמו ושמות משפחתו, וכן נהג כל ימי חייו, אמנם בפעם הזאת כשנסע שינה ממנהגו, וכשנכנס במוצאי שבת בפתקא להיפרד הוסיף בפתקא בקשה לפרנסה, הרה"ק משינאווא ברכו לפרנסה ונתן לו ציגארי' אחת גדולה ועבה, ואמר לו כשתגמור לעשן ציגארי' זאת יהי לך פרנסה, והוא ברוב חסידותו ברבו, לא עישנו בפעם אחת, אלא החזיקו כשיריים, ולכן לא עישן ממנו אלא פעם אחת בשבוע בכל מוצאי שבת מעט מעט, וכה נמשך אצלו העישון עד קרוב לשלושה חדשים, ובדיוק באותו זמן כאשר כלתה הציגארי', באה אליו משלחת של קהלת מאגנאדארף והציעו לו להיות להם לרב ואב"ד, וגם הבטיחו לו מבוקשו היחידה שיעזרו לו להחזיק ישיבה כאוות נפשו, והוא נענה להם וקבל את הרבנות, וישב שם ח"י שנים רצופות משנת תרנ"ב עד שנת תר"ע שאז נתקבל לרב ור"מ בק"ק קראלי, ארבע עשרה שנים שימש ברבנות בקראלי, ובשלהי שנת תרפ"ד נתקבל לכהן לרב ואב"ד בק"ק קאשוי, ובחורף שנת תרפ"ה עזב את העיר קראלי ויחן את פני העיר קאשוי ושימש שם נשיאותו ברמה עד יום מותו, ועל שם העיר הזאת נתפרסם שמו בקרב ישראל.

וינהג בעזו

בכל מקום כהונתו נהג נשיאותו ביד רמה, כבר בקהילות הראשונה מאגנאדארף כשהי' עדיין אברך צעיר לימים בן עשרים ושבע שנים בערך, ובמראיתו הי' נראה עוד יותר צעיר מגילו זה, עם כל זה עמד נגד בעלי בתים אנשים באים בימים, מהם עשירים ובעלי מעמד, ותבע מהם דברים קשים, באותן הימים כשבא למגיד הי' מצב היהדות שם ירוד מאד, ונכשלו שלא בידיעתם – אלא מחמת פשטותם – בהרבה ענינים יסודיים של קיום התורה והמצוות, כמו שמירת שבת, כשרות, וכדו', ועם ביאתו לשם עשה שם פלאות ובתוך זמן קצר כבר קצר פירות יגיעתו, הי' מרגלא בפיו, שרב בקהלה שאינו יודע מה מתבשל בקדרתו של כל יהודי בעירו אינו יכול להנהיג את קהלתו, ואכן לא השאיר במגיד ובכל הגליל בעל הבית אחד שלא הזמין אליו ולפעמים גם את אשתו, לבא אליו ולברר אצלו הנהגת ביתו וכדו', ולפעמים במקום שראה צורך ששם נחוץ שיהי' בעצמו שם באותו מקום, ביקר בעצמו וכדאי להעתיק כאן מה שכתב הוא בעצמו לתלמיד אחד ששאלו – כשעזב את מגיד ועבר לקראלי – ועל מה ולמה עזב אותם, משיבו וזה תוכן דבריו: כשבאו אלי אנשי קהל קראלי לקבל אותי לרב בקהלתם, ישבתי וחשבתי ועשיתי לעצמי דין וחשבון... על כל מה שעבר עלי בשנות כהונתי במגיד, בדקתי בעיני רוחי את מצב הקהלה מיום בואי הנה ועד היום הזה במשך שמונה עשרה שנה... רציתי לדעת האם עלי להמשיך במגיד או ללכת הלאה, עברתי במחשבתי וזכרוני על כל בית ובית, על כל משפחה ומשפחה במגיד ובכל הגליל שלי, ראיתי לפני את המצב הירוד שהי' שורר כאן עת ביאתי הנה,

ברבים, ע"ז ענה לו הגה"ק משינאווא זי"ע במכתב "שמבטחיו שלא יהיה לו עוד תלמיד שיקדיח תבשילו ברבים", והוסיף ר"ש שברך כלל לא כתב הדברי יחזקאל זי"ע בעצמו את מכתביו, אלא ציוה להמשיב"ק שיכתוב ואחר שעבר על המכתב חתם שמו, אבל את המכתב הנ"ל כתב הדברי יחזקאל בעצמו מרישא לסופא. זכה לראות עולמו ועמלו בחייו, פרי קודש הילולים תלמידים לאלפים ממש, אשר כל רואיהם יכירו ויעידון שמבית אולפנו יצאו.

גדלותו בתורה

יגע ולעי באורייתא כל ימיו עד זיבולא בתרייתא יומם ולילה, והי' מרבה בתעניתים, כבר מימי בחורותו הי' מתנהג כן עד שנותיו האחרונות ממש שהפסיק על ידי הפצרת מקורביו, הוא התחיל להתענות עם בואו לישיבתו של החתן סופר, היה אומר, "הימים שצמתי במשך ארבע השנים במאטרסדארף היו הרבה יותר מהימים בהם אכלתי", הי' צם – כפי שסיפר בעצמו – רוב פעמים ממוצש"ק עד יום שלישי בערב, ואח"כ המשיך עד ליל ש"ק, לילה ראשונה אחר הצום ולילה השני כמעט ולא הרגשתי התענית כי הייתי רגיל לזה, ביום שלישי בערב הי' כבר קשה לישן בלילה אפילו הקצת שהיינו ישינים, מיום רביעי ואילך הי' כבר קשה אפילו לישב ליד השולחן, לישן הי' בלתי אפשרי עמדותי כל שלושת הימים ליד עמוד, ולמדני בלי הפסקה בקול, לא היינו מדברים כלום לא יוצאים מבית המדרש אפילו לרגע, בעמידה חטפנו מפעם לפעם שינה של רגע, שא"א בלעדי זה כמאמרם ז"ל "שבועה שלא אישן וכו'", "הלימודים של הימים והשנים הללו נשארו לי והחזיקו אותם לכל ימינו", עוד סיפר שכשהי' רב במג"ד והקהילה לא היתה גדולה, וכידוע לא רצה לקבל שום מתנות חוץ ממשכורתו הדלה, והי' ביתו רעבים ללחם, עכ"ז האוכל הדל שאכלתי פעם אחת ביום החזיק את גופי והייתי בריא וחזק, עד שישבתי שמונה עשרה ועשרים שעות במעט לעת ולמדתי תורה בכל כוחי, לא הרגשתי רעב, לא הרגשתי קור בלילות החורף עת ישבתי כל הלילה, והעכברים הסתובבו שם וסרסמו את המנעלים שלי ולא הרגשתי כלום. ופוק חזי מה דמסחיד עליו גברא רבה היריב"ז מצפת בהסכמתו על ספרו שאול שאל וז"ל: "ראיתי שהוא ספר ישר מאד חריף ובקי ובעל שכל ישר, ומסוגל ונכון להורות ממת הוראה לישראל, וכל חדרי לבבי מלאים שמחה בראותי כי עוד לא אלמן ישראל, עוד גאון עולם בדור הזה" ע"כ.

מלחמה לה' בעמלק

אחד מהדברים הידועים והמפורסמים בעולם על הגאון והצדיק מקאשו זי"ע הוא, שהי' קנאי גדול והלוהם האמין ללא חת בעד כל קדשי התורה ועם ישראל, לא הי' מוכן לשום וויתור או פשרה, אם הי' מדובר מאיזה שהוא שינויים קלים בדיון, במסורה, ובמנהג ישראל המקובל מדור דור, לא התפעל מבקשות, מחניפות, צעקות, מכות, מאסרים, הי' לו מסירות נפש ממש בשעה שרצה מי שהוא להטות מדרך הישר מדרך האמת, שרביה"ק זי"ע מעיד עליו שהוא הגבר הוקם על עולה של תורה, והוא העמוד הימיני במדינות אלו בדור הזה ועומד לנס עמו ללחום מלחמת ה' בעד תורתו אשר אין לו דוגמתו" עכ"ל,

בראש וראשונה לחם בעוז ובתעצומות נגד כת "הנעלאגין" שבמדינת אונגארין, וכל מקום כהונתו דרש ותבע בכוחו הגדול שקהילתו תתנהג אך ורק עפ"י תקנת היראים "אורטודאקסי" שהתבדלו מהנעלאגין, כידוע שאחד מעיקרי תקנות היראים, והקשה מכולם, הי' הענין של כיסוי ראש אצל הנשים, ולמרות רצונם העז של כל גדולי המדינה לא עלתה בידי מיסדי האורט' לפעול אצל הרשויות וראשי הממשלה לצרף חובת תקנת זו לשאר תקנות, בגלל זה היו גם אנשים שנשותיהם הלכו בגילוי שער שויו זכויות בקהילתם, כשבא לכהן בקראלי הנהיג דבר זה ותיקון גדול תיקן שם שאיש אשר אשתו אינה הולכת בשער כדת ישראל, על אף שהיו אמנם חבר בקהילה, אבל רק עם התחייבויות כלפי הקהילה, כגון לשלם מסי הקהל כל תקנות חלים עליו, אבל הזכות לבחור ולהיבחר להנהלת הקהל אין לו, וקראלי היתה הקהילה היחידה שהתקיים תקנה זו, ורביה"ק זי"ע כשבא לכהן פאר בקראלי אחרי ר"ש התפאר בזה שמכחן בעיר היחידה שמתקיים תקנה זו, וגם כאן עזרו לו מן השמים, שהי' כמה מאנשים בעלי דורע שנפגעו מן תקנה זו, ונכנסו אליו ואיימו עליו לבטל תקנה זו, ואם לאו הם ייסדו חברת "מורחי" בקראלי, כשראו שמתעקש התחילו לבצע זממם והחתימו אנשים לייסד חברת מורחי, במשך שתי שבועות נפטר אצל אחד מהם ילד ואצל השני שני ילדים רח"ל, מובן שכל מחשבתם בוטלה מיד,

גם אחרי תום מלחמת העולם הראשונה בשנת תרע"ח, שכידוע הרבה קהילות שהשתייכו להנהגת הקהילות האורט' שבאונגארין עברו למדינת רומני, שממשלתם טרם הכירה את ההנהגה של הקהילות האורט' שנתווספו כעת אל מדינתם, בשנת תרפ"ב נקראה אספת כל הרבנים ומנהיגי הקהילות לבוקארעשט עיר הבירה של רומני, כדי לאשר את התקנות האורט', והנה באסיפה זו נתחברו גם מנהיגי חברות הציונית שמצאו דרכם אל הממשלה, ועי' השתדלותם הזומן אל האסיפה גם שר החינוך של המדינה, והם רצו להפוך הקערה על פיה ולמסור הנהגת האורט' בידי אנשים חדשים ומתחדשים, והסכנה הי' גדולה, גם כאן עמד במלוא עוזו כגבור חיל בלי פחד ומורא ובמסירות נפש, והציל את היהדות החרדית במדינה זו, היתה זאת אחרי כמה שעות של משא ומתן בענין, עמד אחד מהרע-בנים והתחיל להסביר לבאי האסיפה שעם הזמנים החדשים הגיע העת להוסיף אל הנהגת האורט' אנשים חדשים עשירים וכדו', ר"ש קם ממקומו עלה אל הבימה בלי לבקש רשות, והפסיק את הנואם באמצע, ובקול ארי צעק כשפניו מופנות אל השר: "דע לך אדוני השר אנחנו היהודים... שקבלנו תורתנו הק'... לפני ד"א שנה, כאלפיים שנים אנו מתגוללים בכל קצות בעולם, במשך כל ימי גלותינו מסרו אבותינו את נפשם בשביל קיום תורתנו, ולא רצו לשנות בה אף אות אחד, רבות מבני עמנו נהרגו בכל מיני מיתות משונות עבוד זה, גם אנחנו פה היום כולנו חיים, מוכנים למסור נפשינו עבוד קיום הקהילות שלנו כפי שקיבלנו מאבותינו מבלי לשנות כלל, ידוע להי לכבוד השר, שעם ישראל הראשון בין העמים, שהי' תמיד נאמן למדינה שנמצאים בגלותם וגם נצטוו בתורתנו על זה, אבל כל זה אפשר כשהמדינה נותנת לנו האפשרות לחיות עפ"י תורתנו, אבל ברגע שהמדינה תחוקק דינים שעל ידיהם תרצה לבטל ולהפריע לנו בענינים הנוגעים לדת ישראל, אנו פורקים עול הממשלה מעלינו, ונלחם נגדם בכל כוחנו עד

מסירת נפש, בענייני דת ודיני תורה אנו כפופים אך ורק לגדולי רבנינו ומורינו וכפי שהם יפסקו לנו כן נעשה, ופסקיהם של רבנינו יכולים להיות רק עפ"י השו"ע והתורה שקבלנו בהר סיני, בקשתי לכן מכבוד השר המרומם, לקחת דברינו אלו אל לבו, ולאפשר לאסיפה זו לנהל ענייני כפי שדעת הרבנים ומנהיגי הקהלות שנתאספו היום פה", כל הנוכחים כמעט ונעצרה נשמתם בשמעם דברים אלו, ופחד גדול אחז את כל הרבנים הנמצאים שם, אולם מה נשתנה המצב מיד כשהשר עמד על רגליו ואמר בקול רם שהאסיפה תמשיך לנהל דיוני ותקבל החלטותי כפי רצון הנאספים וברוח הדברים של כבוד הרב מקראלי.

עם תום האסיפה חדר ר"ש לביתו מבוקרסט לקראלי והגיע לביתו קרוב לחצות הלילה וישב ללמוד, אחרי ב' שעות שמע קול דפיקות על חלון חדרו, וכשנגש לחלון השתומם לראות שהגה"ק מנאסוד ז"ע אל ביתו ותמה הר"ש מה לבית כ"כ מאוחר בלילה, אמר לו הרב מנאסוד: אחרי שכבודו הצליח להציל היהדות החרדית ע"י נאומי החוצב להבות אש, יראתי שמא יכשל ח"ו בעון מחשבת התנשאות, ע"כ באתי להגיד למעב"ת שאל לו לחשוב מחשבות כאלו, כי כ"ת בכלל לא דיבר באסיפה זו, רק כל דיבור שיעצא מפיו היתה שכינה מדרברת מתוך גרונו, וראי' לדבר אנא ינסה כ"ת לחזור ולהגיד שנית ואז יראה שאינו יכול. ומאותו יום והלאה הונהגו ענייני האור"ט ברומני עפ"י דעת גדולי רבני – זמן קצר אחרי האסיפה הזאת ניסו עוד כמה פעמים להתערב אצל פקדי הממשלה לעורר שוב את הענין, מוכן שהי' באותו העת נשקפת סכנה לחייו, אבל לא עלתה בידם. פ"א הי' לפני פסח כשהיתה נשקפת סכנה לחייו, שאלו אותו מה הוא חושב לעשות מכיון שימי פסח מתקרב ובא, אמר: "שהוא כבר הכין לעצמו חבילה מצות, יין, ובשר צלי שיכול להתקיים כמה ימים, הכל מוכן אצלו לידו והננו מוכן ללכת בשמחה בשירה ובזמר לבית הסוהר".

כמו"כ לחם נגד כתי הציונות ולשונם הטמא, גם עמד נגד התיסדות אגודת ישראל כידוע, ולך נא וראה מה שכתב בהקדמת ספרו אבות על בניס באורך. בשלהי שנת תרפ"ד הגיע לכהן פאר בק"ק קאשוי ועל שמו נקרא בתפוצות ישראל הגה"ק מקאשוי זצ"ל

אחרית ימיו

מראש השנה שנת תרצ"ז (כארבעה שנים לפי פטירתו) הרבה להתאונן על מצב היהדות באירופה, כי בעיניו הבדולחים ראה הצרות הנוראות הממשמשות ובאות מה שלא ראו אחרים (וכאשר יסופר להלן), ודיבר הרבה מהחורבן המשמש ובא בגלוי וברמז, עכ"ז הפיח רוח חיים והלהיב לב שומעי דרשותיו שהנה ישועתינו קרובה ופעמי ביאת המשיח כבר דופקים וצעדיו כבר נשמע, – וככל שהתקרב השנים ובפרט לפני הסתלקותו ממש, הרבה לקונן ולבכות על הצרות הנוראות שמכניס הגרמנים הארורים להשמיד להרוג ולאבד ח"ו את כל יהדות אירופה, ונעתיק מעט מהרבה דיבורים שנשמע ממנו מהחורבן המשמש ובא. בהזדמנות אחת אמר למשמשו בזה"ל: אלמלא הייתי יכול לגלות לך את אשר אני יודע מה יקרה אתכם ומה יעשו לכם, היו שערות ראשך עומדים מרוב פחד, ומה אעשה הלא אור להגיד לי. – כמה שבועות לפני פטירתו קיבל נכדו ר' אברהם יצחק בראדי ז"ל צערטיפיקאט (רשיון עליה) לארץ ישראל, נכנסה

אמו ושאלה את אביה מה לעשות, אמר לה לנסוע מיד, היא התחילה לבכות וכי הוא ה' בנה יחידה שנוולד לאחר פטירת אביו, גער בה ואמר יסע מיד, לכל הפחות הוא יסאר ולכל הפחות זאל ער בלייבן. – אנשי ביתו ראו ושמעו ממנו דיבורים שהוא נלחם ומתוכח עם מישוא, באחד מהימים האלו שאלו בנו ר' שמואל הי"ד על מה הוא מתכוין, וניסה להסית דעתו על דברים אחרים, ענה ואמר לו "מה לך לחשוב על דברים אחרים, הלא כל שרי האומות בשמים נגדינו ורוצים לבלעניו ח"ו, והנני עומד בקשרי מלחמה אתם, וכבר עלה בידי להכות בכמה מהם ולבטלם, המלחמה היא נוראה מאוד", והתחיל לבכות בקול גדול, והמשיך לדבר עוד דברים מפליאים. ביום חמישי האחרון שחי עלי אדמות התחיל שוב לקונן על מצב ובכה בלי הפוגות, הוא הסתכל מסביבו על הנוכחים בהסתכלות מורדה מאוד, בת מרת שינדל בשמעה את הבכיות נכנסה לחדר וחשבה להרגיעו, ושאלה בלשון תימא אבא על אתה מקון כ"כ, מה בעצם יכול להיות רע כל כך, אמנם אביה הסתכל עליה בוטות, ובצעקה איומה שאלה, את רוצה שאגיד לך מה יהא בסופך ומה יעש אתך ודי וויסט איך זאל דיר זאגן וואס דיין סוף וועט זיין, היא נבהלה ויצאה מהחדר.

אשכבתיה דרבי

באותו יום חמישי הנ"ל כ"ב לחדש שבט השבוע האחרון שחי עלי אדמות, בא לבקר תלמידו ובן אחותו רמ"צ געליס, ושמו לקראתו ושאלו בבת צחוק, האם הוא יודע שבשבוע הבא ימלאו לו שבעים חמש שנים (הוא נולד ביום כ"ט שבט תרכ"ה), והמשיך ואמר לתלמידו, דע שמה שאמרו חז"ל הקב"ה ממלא שנותיהם של צדיקים מיום ליום, זה אינו דוקא באותו יום, יכול להיות גם שנים שלושה ימים לפני כן או אחד כן, ואכן כאשר אמר כן ה' שנפטר ג' ימים לפני יום לידתו.

ביום א' תרומה, יומו האחרון עלי אדמות, התפלל בציבור בזמן הרגיל, במשך כל היום כמעט ולא דיבר כלום, שכב במנוחה רק שפתיו נעות כל הזמן, מפעם לפעם שמענו איהו מאמר חז"ל או פסוק תנ"ך על שפתיו, גם תפלות מנחה ומעריב התפלל בציבור, בכל שעות הערב שכב בשקט כשפניו אל הקיר ופיו לא פסק מלמלל כשם שעשה במשך כל היום עד חצי הלילה. אחרי זמן קצר הסתובב במטתו והשיכב עצמו על גבו, הוא שכב ישר כל גופו ומכוסה בכר על פניו, פיו ועיניו היו סגורים וגוון פניו ה' אדמומי, כך שכב כרבע שעה בלי לנוע כלל וכלל, בהחננו שרגעיו ספורים, והתחלנו מיד לומר הפסוקים והתפלות של אשכבתא, ביתנים נזכר הרה"ח מו"ה יהודה ליב גולדשטיין מיידידו המקורבים, על בקשתו מלפני שנים, כשהסתלק הגאון רבי מאיר שפירא זצ"ל, ביקש לפני כן את בני ישיבתו, שבשעת יציאת נשמתו ינגט כולם יחד ניגון עלי, כי רצונו שנשמתו תפרד ממנו מתוך שמחה, ר"ש סיפר דבר זה כמה פעמים, ואמר כמה הנני מקנא בהרב מלובלין שזכה לזה, והלואי שאזכה לזה גם אני, מיד התחלו לנגן רנט צדיקים בניגון ששרו תמיד אצל רבנו, פתאום ראינו כעין זעזוע קטן של הכר שהי' מכוסה בו, ובעוד רגע עוד פעם ולא יותר, רבנו שכב ונשאר כן בעינים ופה עצומים, וגם אחרי שהורונו מן המטה לא נשתנה מראה פניו, ונשמתו עלתה בסערה השמימה אור ליום ב' תרומה כ"ז בשבט ת"ש לפ"ק.

תורה וקול זמרה

היה נא ברכותינו עטרה, להביע ברכת מו"ט ברגשי הוקרה, למע"כ העסקן הנמרץ היקר מפז
ותיק ועושה צדקה וחסד חשיבה כאורה, האי גברא יקירא, לכל דבר קודש לבו ער וחמ
ד ואג ומסור למענינו בכל עת ועונה, ברוח נאמנה, מוכתר בכל תואר, שמו הטוב נודע לצוהר
הוד והדר פעלו במעשיו היקרים, שבחו בפי ישרים, איש חמודות נודע לעוז ולתפארה

מורה"ר ישיעי' אשר זעליג אייזנבאך הי"ד

אב"י בעיר בית שמש ת"ו

לרגל שמחת נישואי בתו שתחי' למזל טוב ובשעטו"מ

עב"ג הבה"ח המו"מ בתו"ש

החתן יעקב שלום אייזנבאך נ"ו

בן האי גברא יקירא, נודע לעוז ולתפארה מורה"ר צבי ארי' אייזנבאך הי"ו

ושגורה בזה ברכותינו ואיחולינו, קדם מעלת כבוד ידידנו, שמשמחה זו יושפע לו
רב ברכות ושובע שמחות, ורב תענוג ונחת, מכל יוצאי חלציו שחיו בבת אחת,
וזכות החזקת לימוד התורה בטהרה תגן בעדו ובעד כל אשר לו, וישלם ה' פעלו.

הלוותמים למען שמו באהבה ובהודאה

הנחת הקהילה

גם אנו מצטרפים לברכה, בהוקרה והערכה

מערכת "קול התאחדותינו"
בארה"ב

מערכת "קול התאחדותינו"
בארה"ק

סימן טוב ומזל טוב

פרשת יתרו היא הכנה לשבועות, כמו רופא שנתן לאדם תרופה ומחלק אותה לחלקים מפני שא"ל לקבל כל התרופה בבת אחת, כך א"א היה לקבל בבת אחת גודל הקדושה של חג השבועות, ונתנה לנו גם הקריאה של מ"ת בפרשת יתרו, והיא הכנה לשבועות.

(בית אברהם)

והר סיני עשן כולו. נ"ל למר בפי' הפסוק ע"פ מה שקיבלתי מרבתי אשר כל דבר ודבר הוא בסוד עולם שנה נפש. והוא סוד הענין של השבתות האלו, והיינו שבת שירה וכן פרשת יתרו שקורין באמצע החורף, והוא כי כל דבר הוא בעולם שנה נפש, והיינו "קריעת ים סוף" כאשר האדם בא אל הים שנקרע לפני ישראל, יוכל להרגיש ההארה של שביעי של פסח שהוא הארה של קריעת ים סוף והראיה לזה דמבואר בגמ' ברכות (דף נד.) הריאה מעברות הים צריך ליתן הודאה ושבח לפני המקום, וזה הוא בסוד עולם, וכאשר בא יום שביעי של פסח מרגיש ג"כ הארה נפלאה מזה, והוא בסוד שנה, וכן כאשר קורין בתורה פרשת בשלח יוכל להרגיש ג"כ הארה זו, והוא בסוד נפש.

ובעין דבר זה הוא בהארה של "מעמד הר סיני" – כי בעולם הוא כאשר בא האדם אל הר סיני, יוכל להרגיש הארה זו, ובשנה הוא כאשר בא חג השבועות זמן מתן תורה, ובנפש הוא בשבת קודש כשקורין בפרשת יתרו, ובעין דבר זה הוא בכל ענין וענין...

ושמעתי ממורי הקדוש (הרה"ק רבי יצחק אייזיק מוידיתשוב) וצללה"ה, כי בסוד הנפש, שהוא ע"י התורה, הוא יותר גבוה במעלה מן הזמן – שהוא בשנה, עד כאן שמעתי ממורי. והבאתי ראיה לדבריו הק', כי הרי בשבועות מפטירין במרכבת יחזקאל, ובפרשת יתרו מפטירין במרכבה שראה ישעי', ומבואר בגמרא (חגיגה יג:) כי יחזקאל הוא כבן כפר וישעי' כבן כרך..., הרי כי בסוד הנפש הוא יותר במעלה, וכמ"ש מורי וצוקלה"ה, שהרי מפטירין בפרשת יתרו הפטורה שהיא יותר במעלה מההפטורה שמפטירין בשבועות וכן"ל, ומבואר בספדה"כ כי עש"ן הוא נוסריקון ע"זלם שינה נ'פש... לפענ"ד נראה לומר עפ"י פשוטו, דקאי על הר סיני, אשר הענין של מעמד הר סיני הוא בסוד עולם שנה נפש וכמ"ש לעיל, וזה שאמר 'והר סיני עשן', כנ"ל.

(אמרי יוסף)

עובדא ידענא שהרה"ק הדברי יחזקאל משינאווא סיפר שפע"א ה' בפרשת יתרו בצל קדושת אביו הגה"ק בעל דברי

חיים זי"ע ובקראו את עשרת הדברות ראה ממש קולות וברקים כמו בשעת קבלת התורה על הר סיני ולא בדמיון ראיתי אלא בפועל ממש ראיתי בעיני את הקולות וברקים של מתן תורה, ואח"כ חשבתי אם כך זכיתי לראות בלי ההכנה לזה א"כ אשתדל להכין עצמי בקדושה ובטהרה ושמירה יתירה וכן עשיתי עד חג השבועות עבדתי על זה עבודת הקודש ונסעתי על חג השבועות לאבי והנה אז לא זכיתי לראות והבנתי שמה שזכיתי לראות בפרשת יתרו ה' מפני שאבי רצה להראות לי בכח קדושתו מה שהצדיקים יכולים לראות. עוד סיפר הגה"ק משינאווא שבעת שקרא אביו הק' את עשרת הדברות ה' לו התפשטות הגשמיות ממש כמו במעמד הר סיני.

(דברי מנחם)

והנה מתאמרא משמיה דרביה"ק מלובלין וזללה"ה שבשבת קודש פרשת יתרו יורד השפעות קדושות של חג השבועות, וכ"ק מרן אאמ"ר בברך משה בפרשתן (עמוד קנא) הביא שפעם אחת היה הגה"ק משינאווא זי"ע בשבת קודש פרשת יתרו אצל אביו ק"ז הדברי חיים זי"ע, וזכה לשמוע בשעת קריאת התורה הקולות וברקים ממעמד הר סיני, ואמר שלא זכה לזה אף בחג השבועות זמן מתן תורתנו. ומובן הדבר כי אם מרן הקדוש הדברי חיים זי"ע קרא בתורה, והרה"ק משינאווא זי"ע האזין לקריאתו, בודאי שזכה לשמוע קולות וברקים ממעמד הר סיני, ומכל מקום נוכל ללמוד מזה אשר מעין דמעין כל אחד יכול לזכות. ועלינו לקבל על עצמינו בחינת נעשה ונשמע כמו בחג השבועות להוסיף אומץ בעסק התורה.

(מהר"א ט"ב)

בחודש השלישי לצאת בני ישראל מארץ מצרים ביום הזה בא מדבר סיני, ופירש"י ז"ל ביום הזה, בראש חודש, לא היה צריך לכתוב אלא ביום ההוא, מהו ביום הזה, שיהיו דברי תורה חדשים בעיניך כאילו היום נתנו עכ"ל, וצ"ל מכיון שפי' רש"י ז"ל ביום הזה בראש חודש, א"כ איך יתכן לדייק מביום הזה שיהיו דברי תורה חדשים בעיניך כאילו היום נתנו, הלא אז בראש חודש עוד לא נתנה תורה אכן נראה הכוונה על ענין ההכנה שנצרך לעסק התורה הקדושה, שתהיה כמו אז שמראש חודש ועד מתן תורה התעצמו והתגברו בזריזות ההכנה לקבלת התורה הקדושה לצד חשקם ותשוקתם אליה על ידי שהיתה אז דבר חדש, כמ"כ בכל יום ויום צריך האיש הנלבב להכין את עצמו בהכנה כזו לדברי תורה כאילו זה דבר חדש.

(אהל תורה)

משורח מלכים

שיחות קודש שנשמעו מפי כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

מתוך שיחה עם הרה"ג ר' שלמה שבתי קעסטנבוים שליט"א

בבית כ"ק מרן רבינו שליט"א – בוויילאמסבורג יצ"ו

מוצש"ק פרשת ויקרא – זכור תשפ"ב לפ"ק

רבינו: דער מגלה עמוקות (אופן עג) זאגט דאס אז אל"ף זעירא איז בגימ' ר' עקיבה, מיט א ה' [עקיבה].
הגר"ש: דער רבי האט דערמאנט דעם אנלי טל, דבר שאק מתכוון מותר, ס'איז א הפלא'דיגער דרוש געווען.
רבינו: דער אנלי טל איז אין די הקדמה.¹

ונעתיק כאן קטע א' מתוך הדרוש שאמר אז מרן רבינו שליט"א בליל שב"ק פ' ויקרא שנת תשפ"ב לפ"ק: "ויקרא אל משה, במסורה אל"ף דויקרא זעירא, איתא בילקוט ראובני (אות ד) בשם מגלה עמוקות (אופן עג) אלף זעירא גימטריא רבי עקיבה. וצריך ביאור למה נרמז דבר זה בפרשת הקרבנות.

ונל"פ בהקדם מזה דאיתא במס' שבת (דף פה) דבשעת מתן תורה כפה הקב"ה עליהם את ההר כגיגית ואמר להם אם אתם מקבלים התורה מוטב ואם לאו שם תהא קבורתכם, אמר רב אחא בר יעקב מכאן מודעא רבה לאוריינתא. וכתב מוה"ר"ש אלנאו (אהבת עולם דרוש א) לסתור טענת מודעא, דק"ל (כבא בדיא מ"ז) תליוהו וזבין זביניה זבינא, דאגב אונסא חווי גמר ומקני, והכא נמי מחמת השכר מצוה דהוי זוזי, אמרינן אגב אונסא חווי קבלו התורה, עכ"ד.

אמנם זה דוקא אם תלוהו וזבין ונתן משת מיד, אז אמרינן אגב אונסא חווי גמר ומקני, אבל מתן שכר המצות ליתא בעולם הזה, ובדק"ל (קידושין טז) שכר מצוה בהאי עלמא ליכא, ולכן לא מוהגי כשהוא באונס, עכ"ד.

אכן הכי איתא במס' קידושין (דף טז) שכר מצוה בהאי עלמא ליכא, דנתיא רבי יעקב אומר אין לך כל מצוה ומצוה שכתובה בתורה שמתן שכרה בצדה שאין תחיתיה המתנים תלויה בה, בכבוד אב ואם כתיב (דברים ה טז) למען יאריכון ימך ולמען ייטב לך, בשילוח הקן כתיב (שם כב ט) למען ייטב לך והארכת ימים, הרי שאמר לו אביו עלה לבירה והבא לי גוזלות, ועלה לבירה ושלח את האם ונטל את הבנים,

הרה"ג ר' שלמה שבתי שליט"א נכנס אל הקודש פנימה יחד עם אביו הרה"ח ר' משה אהרן הי"ו לקבל ברכת קדשו של כ"ק מרן רבינו שליט"א לרגל שמחת אירוסיו בתו הכלה שתחי'.

רבינו: מול טוב צום שידוך שליטן, דער אויבערשטער זאל העלפן סזאל זיין א קשר של קיימא א בנין עדי עד, מיט נחת און שמחה און מיט אלעם גוטן.

ס'איז דאס ערשטע קינד ביי דיר?

הרה"ג ר' שבתי קעסטנבוים שליט"א: יא, ברוך ה' סגלייבט זיך נישט אז מ'האלט שוין דא, הערשט נישט לאנג צוריק האב איך געלערנט ביים רבי'ן אין די ישיבה.

ופנה רבינו לאביו מוה"ר משה אהרן קעסטנבוים הי"ו, ואמר: מול טוב וזידע, דער אויבערשטער זאל העלפן ביי די קומענדיגע דורות ווייטער געזונטערהייט.

רבינו ישב אז בעסק התורה בסוגיא דמצוות צריכות כוונה

הגר"ש: איך זעה דער רבי איז דא עוסק אין מצוות צריכות כוונה, מסתמא די סוגיא אין די ישיבה וועט זיין אויף דעם.

רבינו: יא, כ'האב הערשט יעצט אהנגעהויבן, דאס גייען מיר אי"ה לערנען אויף יום טוב (שבת הגדול וחג הפסח הבעל"ט) מ'האט שוין לאנג נישט געלערנט די סוגיא, שוין אסאך יארן נישט אויסגעקומען צו לערנען די סוגיא.

הגר"ש: פרייטאג צונאכטס האט דער רבי אויך שוין גערעדט אין די סוגיא געווען אין מצות צריכות כוונה, אזוי שוין פארענטפערט ביי די תורה דעם אל"ף זעירא פון ויקרא, בגימטריא ר' עקיבה.

הגר"ש: מהאט געזעהן דער עולם ביים מיש האט פעסט מיט געהאלטן די תורה.

רבינו: יא, כ"ה.

איך זיין ביים מיש יעדע וואך, מעסט די סעודה מיט די בחורים,² פראביר איך אלץ צו זאגן אזוי בדרך דרוש, די

בחורים האלטן מיט, דאס געט אריין א חיות אין די בחורים, א חדותא דשמעתא.

הגר"ש: כלפי פורים איז דא א גאנץ עסק אויף דעם, דער פרי מוגדים (סי' תרצ"ה סק"א) האט א שאלה צי מ'דארף אינזון האבן ביי משלוח מנות און מתנות לאביונים.³

רבינו: עס איז דא א ישועות יעקב (סי' תרצ"ה סק"ו), וואס ער זאגט אז אפילו איך האלט מצוות אין צריכות כוונה, ביי קריאת המגילה דארף מען אבער יא האבן כוונה, ער זאגט אז ביי מגילה איז הארבער ווייל עס שטייט 'נזכרים ונעשים', כ'מיון ער זאגט אזוי.⁴

הגר"ש: ס'איז דא א טורי אבן (יז) אויך דאכט זיך מיר.⁵

3

עיון בפמ"ג (מש"י סימן תרצ"ה ס"א א) שכ' : סעודת פורים ומתנות לאביונים ומשלוח מנות י"ל צריך כוונה, ובשו"ע (סי' תע"ה) ובמג"א (סק"ד) כ' דמציא שנהגה יצא אע"ג דלא איכוון, י"ל שהסעודה עיקר לזכר הנס שנעשה ע"י סעודה, ע"כ בעי כוונה, משא"כ יציאת מצרים לא היתה הנס ע"י המצה, וצ"ע. וכ"ה במשנ"ב (שם ס"ד ד).

4

עיון בישועות יעקב (א"ח סי' תרצ"ה סק"ו) שכתב בטעם השו"ע דפסק מגילה צריכות כוונה, וז"ל: ואפשר דדברי קבלה כד"ת דמי, וע"כ בעי כוונה כמו במצוה של תורה כו'. ואח"כ כתב מודעת עצמו... ואמנם עכ"פ נראה לי ברור, דבמגילה של לילה כיון דכו"ע מודים דאינו רק מדרבנן ואינו בכלל דברי קבלה, דבמגילה כתיב והימים האלה 'נזכרים ונעשים', אלא דאח"כ תיקנו רבנן לקרות המגילה בלילה בזה נלע"ד ברור דבליילה א"צ כוונה, דבזה לא כתיב נזכרים.

ובזה ישבתי על נכון דברי ירושלמי דקאמר אהך מתני' דמגילה (רפ"ב) דה"י כותבה זאת אומרת פורים מותר בעשיות מלאכה, וקשה מאי ראיא מיייתי, דהרי אף אי נימא דפורים אסור משום דכתיב משתה ושמוחה ויו"ט, וכיון דלענין משתה ושמוחה קי"ל דאינו נוהג רק ביום ולא בלילה, וסעודת פורים שאכלה בלילה לא יצא יד"ח, מ"ש ימי משתה ושמוחה כתיב, ודילמא הך מתניתין דכותבה דורשה ומגיה איירי בקריאת מגילה של לילה דמותר בעשיות מלאכה, ובהו א"ש דבשל לילה לא בעי כוונה, ודו"ק, עכ"ל.

5

וז"ל: היה כותבה דורשה ומגיהה אם כיון לבו יצא. למאן דאמר סוף פרק ג' דראש השנה (דף סה ע"ג) מצות אין צריכות כוונה, האי כיון לבו לקרות כראוי ולא בדרך קורא להגיה שקורא בענין שיכיר השומע מהסירות ויתרות ולא בדרך קריאה, והכי דייק לישא דכותבה ומגיהה, ולהכי לא מקשה מזה כדחשקה מזהו קורא גבי קריאת שמע בן פירש הר"ן.

ואני תמה על זה, דאדרבה מדקאמר כותבה דרשה ומגיהה מכלל דכתיבה ודרשה לא בדרך קורא להגיה מיייר, ואפילו הכי בעי כוונה, ותקשה למאן דאמר מצות אין צריכות כוונה, אבל אני פירשתי שם בפרק ג' דראש השנה דאפילו למאן דאמר מצות אין צריכות כוונה בקריאת מגילה מודה דצריכה כוונה, והבאתי ראיה לזה מזה דפריך התם למאן דאמר אין צריכות כוונה, מדתנן היה עובר אחורי בית הכנסת

ובחזירתו נפל ומת, היכן טובת ימיו של זה והיכן אריכות ימיו של זה, אלא למען ייטב לך לעולם שכולו טוב ולמען יאריכון ימך לעולם שכולו ארוך, ופריך בגמרא ודלמא לאו הכי הוה [פירש"י לא יאדע הדבר הזה לעולם, אלא מאריכון ימיו ושנותיו], ומשני רבי יעקב מעשה הוא, ופריך בגמ' ודלמא מהרהר בעבירה הוה, ומשני מחשבה רעה אין הקב"ה מצרפה למעשה, ופריך ודלמא מהרהר בעבודה זרה הוה, וכתיב (יחזקאל יד ה) למען תפוש את בית ישראל בלבם, ומשני אי סלקא דעתך שכת מצוה בהאי עלמא אמאי לא אגין מצות עליה כי היכי דלא ליתי לידי ההרהר, עד כאן דברי הגמרא.

ומעתה יש מקום לומר שזה תלוי בפלגותא דאמוראי במס' ראש השנה (דף סה.) אי מצות צריכות כוונה אי לא, דאי נימא דמצות צריכות כוונה, אז אין ראיא ממעשה זו דשכר מצוה בהאי עלמא ליכא, דיש לומר שאיש זה כאשר עלה לבירה ועשה שילוח הקן לא נתכוון לדבר מצוה, ומשום הכי לא היה לו שכר מצוה, אבל אי מצות אין צריכות כוונה, הרי בדיעבד גם כשלא נתכוון שפיר קיים את המצוה, ולמה לא הגין המצוה עליו, ועל כרחק דשכר מצוה בהאי עלמא ליכא. (ועיון בלב אהרן דרוש פ אהרן עמוד קצנ"ב ופ' בחקות עמוד ש.) נמצא דרבי יעקב שהוכיח ממעשה זה דשכר מצוה בהאי עלמא ליכא, סבירא ליה דמצות אין צריכות כוונה, אבל למ"ד מצות צריכות כוונה, אז שכר מצוה בהאי עלמא איכא, ומה שנאמר אם בחוקתי תלכו ונתתי גשמיכם בעתם, הוה כפשוטו דשכר מצוה בהאי עלמא איכא.

ונקדים עוד מה שכתב באגלי טל (בהקדמה) דרבי שמעון דס"ל (שם מא) דבר שאינו מתכוין מותר, הטעם קאמר הש"ס (פסחים סה.) דרבי שמעון אויל בתר כוונה, מכלל דרבי יהודה דס"ל דבר שאין מתכוין אסור, הטעם דלא אויל בתר הכוונה רק בתר המעשה, וממילא דהוא הדין לגבי מצוות, רבי יהודה יסבור מצות אין צריכות כוונה, ולרבי שמעון מצות צריכות כוונה, עכ"ד. וממנו נקח לשיטת רבי עקיבא, דלפי מה שכתב במלא הרועים (עך דשא"ש את ה' דרבי עקיבא ס"ל (בבא קטא קיג.) דבר שאין מתכוין מותר, נמצא דס"ל מצות צריכות כוונה.

ובזה יתפרש הרמז בפרשת הקרבנות אל"ף זעיר"א גימטריא רב"י עקיב"ה, כי הקרבנות הטאות ואשמות באין על חטא, ולכאורה אי יש מודעה על מתן תורה למה צריך קרבן לכפר על חטא, לזה נרמז כאן רבי עקיבא, דס"ל דבר שאין מתכוין מותר ומצות צריכות כוונה, ולפי זה יש לומר דשכר מצוה בהאי עלמא איכא, וליכא טענת מודעה, ולכן יש חיוב קרבנות.

2

סעודתא דחקל תפוחין קדישין בליל שב"ק אשר מרן שליט"א עורך מדי שבוע בשבוע יחד עם מאות בחורי חמד מתלמידי המתיתבתא הק' הסמוכים על שלחננו, בהיכל השולחנות בקרית יואל יצ"ו.

רבינו: דער פרי חדש (או"ח סי' תר"צ) זאגט אז מגילה איז דא א חוב כוונה וועגן פרסומי ניסא.⁶ אבער דער ישועות יעקב זאגט אז מגילה איז הארבער ווייל ס'שטייט 'נזכרים ונעשים' מוז מען האבן כוונה. אזוי ווי ס'איז דא אין די גמרא ביי שופר, די גמרא זאגט דארט ווייל ס'שטייט זכרון תרועה, און ס'איז דא אחרונים וואס קלערן אריין ביי תפילין זאל זיין א עקסטרער חוב ווייל ס'שטייט לזכרון בין עיניך.⁷

הגר"ש: מ'מוז עס האבן אין קאפ.

אבער אין סי' תרצ"ה האט ער אויך א שאלה, דער פרי מגדים, אז עס קען זיין אז משלוח מנות און מתנות לאביונים האט מען נישט יוצא געווען אן כוונה (כמובא לעיל). בפשטות ביי א דרבנן פסק'נט מען אין צריכה כוונה.

רבינו: דארט וואו יענער באקומט דעם משלוח מנות, דער עיקר כוונה איז אז יענער זאל עס באקומען, עס איז אזוי ווי מ'זאל זאגן ביי 'פרו ורבו' איז דער עיקר אז עס ווערט געבוירן קינדער, דער תכלית פון 'פרו ורבו' איז ס'זאל זיין מענטשן, אפילו אז מ'האט נישט אינזון ווייל סוף כל סוף איז

אז שיהיה ביתו סמוך לבית הכנסת ושמע קול שופר או קול מגילה אם כיון לבו יצא ואם לאו לא יצא, מאי לאו אם כיון לבו לצאת, ומשני לא לשמוע, לשמוע, והא שמע כסבור חמור בעלמא הוא.

ואיכא למידק בשלמא על קול שופר אפשר לטעות בקול חמור דקול שופר בקול חמור מיהלף, אבל קריאת מגילה שקורא בחיתוך אותיות ותיבות היכא אפשר למחלף ולמטעי בקול חמור, אלא ודאי דאפילו למאן דאמר מצות אין צריכות כוונה, במגילה מודה דצריך כוונה, ומתני לצדיק קתני אם כיון לבו גבי קול שופר היינו לשמוע, ולאפוקי כסבור חמור הוא ולשמוע דמגילה היינו לצאת.

6 עיי' בפרי חדש (או"ח סי' תר"צ סעיף י"ג) שצידד דמגילה שאני דלמו"ע בעי כוונה משום פרסומי ניסא, והוכיח כן ממה שתיירצו בגמ' (ר"ה כה): דכסבור חמור בעלמא, וזה אינו שייך אלא על שופר ולא על מגילה, ועל כרחין דמגילה שאני דבעי כוונה לכולי' עלמא, וכל קושיית הגמ' היתה רק משופר עכ"ד.

7 עיי' בשו"ת בית הלוי (ח"ג סי' נ"א אות ב) שחידש דהרמב"ם מפרש את הצריכותא של הגמ' דשאני שופר דכתיב ביה לשון זכרון תרועה, וכיון שכתבו בו לשון זכירה לכו"ע צריך כוונה, ופסק הרמב"ם כהאי צריכותא. ונמצא דעיקר פסק הרמב"ם דמצוות אין צריכות כוונה לבד ממצוה דכתיב בה לשון זכירה.

וכתב הבית הלוי דא: מן החכמים העיר דלפ"ז גם בתפילין דכתיב בהו והיה לזכרון בין עיניך יהא צריך כוונה לדעת הרמב"ם, וציין בזה לעירובין (דף צ"ה.), ע"ש.

דאך דא די תוצאה.⁸ דאס זעלבע ברענגט מען צו אויף 'שריפת חמין' דארט איז אויך די זעלבע זאך, אז סוף כל סוף איז דער חמין פארברענט געווארן, עס איז מער נישטא. משא"כ אז איינער שאקלט לולב, דער לולב ווערט אויפגעשאקלט, אבער נישט דאס איז די מצוה, דארט וואו דער כוונה פון די תורה איז אז ס'זאל עפעס זיין, עס זאל עפעס פאסירן איז אין צריכה כוונה, כמילא איז דארט אויך נישטא קיין מצוה הבאה בעבירה, ס'איז דא אזעלכע מצות וואס איז אנדערש.

הגר"ש: דער אבני נזר (או"ח ח"ב סי' ש"ח) זאגט עפעס יא, אז טאמער איינער פארברענט ערב פסח דעם חמין פון די זעקסטע שעה און ווייטער, איז יא דא א פראבלעם אז ס'פעלט אין מצות צריכות כוונה.⁹

רבינו: ס'איז דא וואס זאגן אז דארט וואו דער תכלית המצוה איז עס זאל עפעס פאסירן, דעמאלטס איז נישטא דעם פראבלעם, דער מציאות איז אז ס'איז פארברענט געווארן דער חמין, עס איז דא דא חמין? ניין, ס'איז נישטא. דער מנחת חינוך (סוף מצוה א') אליינס וויל אזוי זאגן, ער רעדט ביי 'פרו ורבו' די ערשטע מצוה, דארט וויל ער אזוי זאגן.¹⁰

8 עיין בשו"ת בית הלוי (ח"ג סימן נא אות א) וב"ב גם בספר קובץ שיעורים (ח"ב סימן כג אות ו) דבמצוות שהעיקר בהם זה התוצאה, כגון פריעת בע"ח ואכילת קדשים וכיו"ב א"צ בהם כוונה, והכא נמי במצוות בדיקת חמין, אין עיקר המצוה עצם מעשה הבדיקה, אלא התוצאה, ולכן מסתבר דלא מעכב במצוה זו הכוונה, ושפיר מדמה הגמ' בין מצות בדיקת חמין למצות צדקה.

9 עיין בשו"ת אבני נזר (הל' פסח או"ח ח"ב סי' ש"ח) שהאריך שם לבאר דמצוות תשבייתו הוא בקום ועשה, דהיינו להשבית החמין בידים, ומסיק שם דכיון שנתבאר דהמצוה בקום ועשה, אם כן הוא דומה לכל מצות עשה דמתעסק לא יצא, אפי' למ"ד מצוות א"צ כוונה דכתב הר"ן בשם הרא"ה דאם אוכל מצה ואינו יודע שהוא ליל פסח לא יצא עכ"ל.

10 עי' סברא דומה לזה בס' אמרי בינה (או"ח ד"ש ציצית סי' י"ד בד"ה ודע ונראה) שכתב שם היכא דעיקר פעולת המצוה הוא על התכלית פועל היוצא בזה, לכולי' עלמא לא בעינן כוונה, ועיי"ש מה שכתב בזה לגבי יבום.

אגב, מן הענין לציון שבס' דרך המלך להגאון מראווא (הל' אישות פ"א הל' א) בפירוש הקצר אות א' בסופו כתב שם: וראיתי למחזיקי הגאון הקדוש בעל מנחת חינוך וצ"ל אשר בעת שהיה מסדר קידושין היה נוהג להזהיר להתחנך שיתכוון לכוונת המצוה לצאת ידי השיטות האומרים דמצוות צריכות כוונה עיי"ש.

ביי צדקה איז דא ספציעל וואס זאגן אז דער עיקר איז דער ארימאן זאל באקומען די צדקה איז אין צריכות כוונה, ווי די גמ' זאגט אין פסחים (י) על מנת שיחיה בני.¹¹

הגר"ש: ביי פסח זעהט מען עפעס א היפוך דיגער ענין, ווייל ביי מצה איז כפאו לאכול מצה האט מען דאך יא יוצא געווען (ר"ה כת).

רבינו: ווייל ער האט הנאה, דארט האט מען מאקע יוצא געווען, אפילו איך האלט מצוות צריכות כוונה, דער ר"ן איז מס' ר"ה זאגט אזוי.¹²

הגר"ש: לעומת זה האב איך געזעהן אין הגדת דברי חיים, מומשעט ער זיך דארט איבער דעם אז ס'איז נישטא קיין איין מצוה כל שלא 'אמר' שלשה דברים אלו לא יצא, אז נישט נאר כוונה דארף זיין, נאר עס דארף אויך זיין אן אמירה.¹³

11

עיי' מה שכתב החפץ חיים בספרו אהבת חסד (פרק ג' אות ב), וז"ל: ופשוט דה"ה בעניני החסד אם מפרשי מעות לגמ"ה או שמלוה איזה דינר לחבירו וחושב בנפשו שהוא עושה מצוה זו כדי שיחיו בניו או שיצליח בנכסיו או שיוכה לעוה"ב, אעפ"כ מקרי מצוה גמורה, כיון שבאמת מכוין לעשות המצוה שכתובה בתורה אך שהוא שייטיב לו הש"ת ג"כ עבור זה, ומצוה גמורה היא, ואין סתירה לזה ממה דקיי"ל באו"ח (סימן ס' סעי' ד) דמצוות צריכות כונה, והיינו שיכוין לשם מצוה, דהכ"נ מכוון לשם מצוה, אך שהוא רוצה שייטיב לו הש"ת ג"כ עבור זה ע"כ מצוה שלימה היא, ועיי' עוד בהגה"ה מש"כ בזה.

ואכן עיין בספרי האחרונים שדנו באריכות אי משלוח מנות ומתנות לאביונים הוי ממצות צדקה או מצוה מיוחדת, ומדברי הריטב"א (מגילה ז, א), משמע שאין זה שייך לדין צדקה, שכותב "שאין נתינה זו מדין צדקה גירדתא, אלא מדין שמחה" והנפק"מ לענין כוונה כספיקו של הפמ"ג.

12

עיין בד' הר"ן (שם ב"ה) שבבאר שנהנה עושה כמתכוין לצאת ידי המצוה, כדאמרי בגמ' בחלבים ועריות שכן נהנה.

ובביאור סברת הר"ן עיין בשו"ת כתב סופר (או"ח סי' ק"ז אות ב), שו"ת בית הלוי (ה"ג סי' נ"א אות ב), כלי חמדה (פרשת כי תצא עמ' ר"ב אות ג).

13

וכתב שם תירוצו וזלש"ק: דהנה ידוע שיציאת מצרים הוא מקור ושורש לגאולתן של ישראל, וכל המצות הם זכר ליציאת מצרים כידוע, והיינו דיציאת מצרים הי' בעין הולדת הולד מומעי אמו כמ"כ נעשו אז ישראל לעם, וכמאמר הכתוב אני היום ילדתך, כמו כן הוי אז כיום הלידה, וידוע דבטבעי הכל תלוי במולד הלידה כמבואר בגמרא האי מאן דאתיליד בא' בשבת כידוע, וכמו כן גבוה מעל גבוה שומר בשורש הולדת אומה הקדושה האירו מקור כללות הקדושה, והי' יציאת מצרים בגילוי שכינה בהארה נפלאה אני ד' ולא מלאך ולא שליח כ"א הקב"ה כמבדו ובעצמו, והנה המצות משולשים יש במחשבה יש מזהם בדיבור ויש

רבינו: דאס איז שווער מאקע, וואס הייסט לא יצא? פארוואס איז לא יצא? די משנה איז א שווערע משנה. דער ר"ן אין פסחים זאגט מאקע אז לא יצא מיינט לא יצא כראוי, אבער נישט לא יצא כלל.¹⁴

דער מהרש"א אויפן פלאץ (בחי' אגדות פסחים קמ"ז) פרעגט אויך אויף די משנה, וואס הייסט אז ער האט נישט געזאגט האט ער נישט יוצא געווען, פארוואס האט ער נישט יוצא געווען, ער האט געגעסן מצה און ער האט נישט יוצא געווען, פארוואס?

איז דא וואס זאגן (המכ"מ בספרו קרית ספר, ועוד מפרשים) אז דאס מיינט צו זאגן דעם סיפור יציאת מצרים,¹⁵ אז וואס מ'מוז 'זאגן' איז מצות סיפור יציאת מצרים און דאס איז מען נישט יוצא, אבער אכילת מצה האט ער פשטות יא יוצא געווען.

הגר"ש: אין אבודרהם איז יא משמע אז מ'איז נישט יוצא די מצוה פון אכילת מצה.

רבינו: יא, ער זאגט אז די תורה האט דא מקפיד געווען אז ס'מוז זיין באמירה,¹⁶ אבער דאס פרעגט מען וואו נאך טרעפט מען אזא זאך, מילא כוונה אויב איז מצוות צריכות כוונה, איז מען נישט יוצא, פארשטיי איך, אבער אמירה, מ'זאל נישט יוצא זיין אהן דעם?

במעשה, וידוע דמקור כל עולם הרוחני הוא דיבור עליון וברוח פיו כל צבאם, וכבר ביאר לנו אדונינו האר"י ז"ל דפה העליון הממנה בשם עקודים כולל הכל, ולכן ממנה בשם עקודים דהכל נכלל יחד, כן המצוה בפסח דבמצות מעשיות נכלל הדיבור וז"ל.

14

ע' שם בלשון הר"ן (פסחים כה): "כל מי שלא אמר שלשה דברים אלו בפסח לא יצא ידי חובתו: כלומר לא יצא ידי חובתו כראוי אבל לא יצא ידי חובתו כלל לא קאמר, ודכוותה בסוכה (פה) א"כ היית נוהג לא קיימת מצות סוכה ממיד לאו דוקא, דהא לא הוי טעמא דההיא אלא משום דילמא אתי לאמשוכי בתר שולחנו, וכל היכא דלא אימשך לא סגי דלא יצא, אלא ודאי כדאמרינן", עיי"ש.

15

ע' שם בלשון המכ"מ (קרית ספר הלכות חמץ ומצה פ"ו) "ואם לא אמר ופירש מעמי שלוש דברים אלו בפסח, שהן פסח מצה ומרור, לא יצא ידי חובת סיפור יציאת מצרים".

16

ע' שם באבודרהם בבאורו על ההגדה, וז"ל: "רבן גמליאל היה אומר כל מי שלא אמר שלשה דברים אלו בפסח לא יצא ידי חובתו, פי' אע"פ שיאכל פסח מצה ומרור לא יצא ידי חובתו אם לא יאמר שלשה דברים אלו למה הם באים, שמצאנו שהכתוב הקפיד באמירה ובהגדה. וע"ז מפרש והולך למה הם באים, פסח על שם שפסח המקום" וכו', עיי"ש.

דער צל"ח זאגט אז לא יצא ידי חובתו מיינט דעם שיעבוד מצרים, ווייל ווען מ'זאגט דעם טעם הדבר ווערט ארויסגעברענגט דעם קושי השיעבוד ממילא איז נשלם דער זמן, און אז מ'זאגט נישט פעלט אין די השלמה פון די ד' מאות שנה.¹⁷

הגר"ש: ממילא לא יצא ידי חובתו פונעם גזירת הגלות אין מצרים מיינט דאס.

רבינו: יא, ווייל אז ס'איז נישטא קיין קושי השיעבוד פעלט אינעם זמן.

אינטערעסאנט, דער ב"ח (א"ח סי' כ') זאגט אז ביי תפילין און ביי ציצית און ביי סוכה מוז מען אינזון האבן אויך דעם טעם המצוה, ווייל ס'שטייט אין פסוק דאס לשון 'למען, ס'שטייט 'למען תזכרו', און 'למען תהיה תורת ה' בפיך', און 'למען ידעו', און דער ב"ח זאגט טאקע אז נישט נאר מ'דארף אינזון האבן מקיים צו זיין, נאר מ'דארף אינזון האבן דעם טעם המצוה.¹⁸

17

ו"ל הצ"ח: "ועל דקדוקו של מהרש"א נראה לי לדקדק עוד במה שאמר לא יצא ידי חובתו, ומה היה חסר באמרו סתם לא יצא, וכמו שאמרו הקורא את שמע ולא השמיע לאזניו לא יצא, ומה כיוון באמרו ידי חובתו, ונראה משום שנגזר על אבותינו עינוי ועבודה ארבע מאות שנה והם לא היו במצרים רק רד"ו שנה, אך בישוב הדבר נחלקו המפורשים יש מהם שדרשו דקושי השיעבוד השלים ובזמן יצאו ויש שדרשו באופן אחר, והנה יש להוכיח שקושי השיעבוד במצרים הוא השלים ובזמן האמתי יצאנו דהנה סדר הפסח פסח מצה ומרור, וכיון שמצוה רומז לאוילה ומרור רומז לשיעבוד היה להקדים מרור למצוה הרי השיעבוד הקדים לאוילה, אבל באמת אדרבה המרור הוא האוילה האמתית שע"י שמרור חייהם נשלם הזמן, והו' כונת ר"ג כל שלא אמר ג' דברים הללו דהיינו לפרש טעמם לא יצא י"ח דאיכא למימר שיצאנו קודם זמן ועדיין היו חייבים להשתעבד, אבל ע"י פירש הטעמים ואז קשיא למה מרור אחר מצוה וצ"ל כנ"ל, ואם כן בזמן יצאו והיתה אוילה אמיתית".

18

כ"ב הב"ח (ריש סי' תרעה) כיון דכתיב 'למען ידעו וגו' לא קיים המצוה בתיקונה אם לא ידע כוונת מצות הסוכה כפי פשטה, ולכן ביאר לפי הפשט דעיקר הכוונה בישיבת הסוכה שזכור יציאת מצרים צריך שיכוין בשעת ישיבת הסוכה הטעם המכוון במצוה. והמחצית השקל (שם סק"א) מבארו בהרחבה אע"ג שכלל המצוה אפילו למאן דאמר מצות צריכות כוונה די שיתכוין לצאת ידי המצוה שנצטוונו מפי ה' על ידי משה, אבל מצות סוכה דכתיב גביה למען ידעו דורותיכם כו' בהוציא אותם מארץ מצרים, נראה מלשון הכתוב שהקפידה תורה שבשעת קיום המצוה נדע ונכוין לטעם מצוה שהיא זכר ליציאת מצרים.

ועיי' מ"ש ב"ק מרן ו"ל בדברי יואל לסוכות (עמוד רפ') בדרך אגדה ומוסר בדרשה לאברכים חוהמ"ס תשכ"ח.

האב איך שוין געקלערט אזוי אויך כלפי אכילת מצה, ביי מצה שטייט 'למען תזכור את יום צאתך', ס'שטייט 'למען, לויט דעם קען מען פארשטיין פארוואס ביי מצה איז לא יצא ידי חובתו, ווייל דא איז הארבער.¹⁹

דער ב"ח איז אן אינטערסאנטער ב"ח.

הגר"ש: אין דרך פיקודיך (הקדמה א' אות ה') רעכנט ער זיך שטארק מיט דעם ב"ח.²⁰

רבינו: דער מגן אברהם (ריש סי' תרכ"ה) ברענגט אויך אראפ דעם ב"ח.

הגר"ש: דער דרך פיקודיך זאגט טאקע אז אהן דעם איז מען נישט יוצא, מ'דארף אינזון האבן.

רבינו: ס'איז ביי דריי מצוות.

הגר"ש: סוכות, תפילין, און ציצית.

רבינו: יא, אזוי זאגט דער ב"ח. די דריי מצוות ווייל ס'שטייט 'למען', איז במילא ביי מצוה שטייט דאך אויך 'למען, ווי ס'שטייט למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים'.

הגר"ש: אהא, במילא שטימט זייער גוט דעם 'כל שלא אמר שלשה דברים', הפלא ופלא.

19

עיינ' בס' מקור חיים (שם) שמעיר על דברי הב"ח שא"כ למה לא מנה גם מצות מצה דכתיב ביה למען, ועיין בבכורי יעקב (סי' תרכ"ה) שג"כ הבין כן בד' התוס' שלכן לא יצא ידי חובתו במצות מצה ומרור.

20

ו"ל: הנה זה הוא ברוב המצוות שבתורה שאין מבואר אצלה טעם בתורה, אבל במצוה שמבואר בה טעם אינו יוצא ככוונה הנ"ל בלבד, רק צריך לכונן ג"כ לטעם, דהיינו הנני מכוין בעשייתך זאת לצאת ידי חובת מצוה פלונית כאשר צונו ד' אלקינו מטעם פלוני, ולזה תמצא בשו"ע (א"ח סימן ח' סוף ח') בציצית יכוין בהתעטפו שצונו הקב"ה להתעטף בו כדי שזכור כל מצותיו לעשותם, והיות טעם המצוה מפורש בתורה (במדב' ט' לט) וראיתם אותם וזכרתם את כל וכו', וכן בתפילין (עין בפרמ"ג א"ח סי' ח' מש"ז אות ז'), ובב"ח (ריש הלכות סוכה סי' תרכ"ה) ואנחנו נעורר בכ"מ כאשר זכנו הש"י, ובזכות כוונת הטעם אינו יוצא ידי חובת המצוה.

והענין הוא דהנה בוודאי כל המצוות יש להם טעמים עד אין סוף ואין חקר, ואעפ"כ טעמיהם לא פורש בתורה ובמצוות פרטיות פירש בהם הש"י טעמים, על כרחך זאת הכוונה שבוולות טעמיהם לא יצא ידי חובה, והוה נוטל לילב בלא ערבה וכיוצא, דאם לא כן יקשה לנו למה נכתבה דוקא זאת המצוה בטעם, [ומזה ג"כ לכאורה יש לנו ראיה דהכוונה היא מחויבת מן התורה דהרי במצוות שיש בהם טעם נתבונן שזאת כוונת התורה בפרישת הטעם בכדי לכונן הטעם, ואי אפשר לנו לומר שהטעם יהיה בחיוב מן התורה וכוונת המצוה בעצמה לעשותה כאשר צונו ד' אלקינו אינה בחיוב מן התורה נ"ל].

רבינו פנה אל אביו הר"ח ר' משה אהרן קעסענבורג הי"ד
ושאל: וואס מאכסטו גומ'ס?

רמ"א: ברוך ה' הודו לה' כי טוב.

רבינו: דו האסט אמאל געוואוינט דא אין דעם הויז.

רמ"א: יא, כ'האב פונקט געזאגט פאר מיין זוהן (הגר"ש שליט"א) אז כ'דערמאן זיך צוריק אז כ'בין דא געווען דעמאלטס ביי די שריפה, דער רבי האט מיך אריין גענומען, ממש געראטעוועט. כ'בין דא געווען דריי חדשים... דער רבי האט נישט געוואלט נעמען קיין געלט... יא א שווערע תקופה געווען.²¹

הגר"ש: ס'איז געווען תשנ"ב, איך בין בר מצוה געווארן דעמאלטס.

רמ"א: מיין שווער האט דאך געדאווענט דא הינטן אין ביהמ"ד (דקל עצי חיים סיגוט), ר' יחזקאל שרגא פריעדמאן.²²

רבינו: ר' יחזקאל שרגא איז געווען דיין שווער, די ביזט א שוואגער מיט ר' יוסף משה [געלב שטיין]?²³

רמ"א: יא, אונז זענען מיר צוויי איידעמער ביי ר' יחזקאל שרגא.

מיין שבע ברכות איז געווען דא אין סיגומער ביהמ"ד ביים רבין, דער רבי איז געווען דעמאלטס דא, ביי שלש סעודות.

רבינו: יא, כ'געדענקט מאקע ער האט געדאווענט דא, ער האט געוואוינט דא אויף הייז סט.

רמ"א: כ'האב פונקט גערעדט מיט מיין זוהן, דער עולם האט זייער הנאה פונעם רבינ'ס בתי מדרשים דא, ס'קומט מיר אויס צו זיין דארט.

רבינו: דאס איז דארט אויף פארק עוועניו? אין 'בנין בראך' (בנין ביהמ"ד המפאר שנבנה ע"י הרבני הנגיד ר' אברהם בראך הי"ד מראשי קהלתינו הק' בוומסב"ג יצ"ו) מיינט דאס?
הגר"ש: ס'איז אלע בתי מדרשים אזוי.

21

בשנת תשנ"ב כאשר בית דירתו של ר' משה אהרן הי"ו עלה בשריפה ה", קידם רבינו שליט"א והציע לו לגור בדירתו שב"ב, ושהה שם למשך ג' חדשים, עד אשר עלה בידו לבנות ולשפץ שוב את ביתו מחדש.

22

מנכבדי חברי קהלתינו הק' בוומסב"ג יצ"ו, ומחשובי מתפללי ביהמ"ד עצי חיים רבות בשנים, שבחל"ה בשנת תשנ"ב לפ"ק ומנו"ב בקרית יואל יצ"ו.

23

מחשובי קהלתינו הק' בוומסב"ג יצ"ו ומנכבדי ביהמ"ד עצי חיים סיגוט.

רמ"א: יא, אלע, די יונגעלייט האבן זייער הנאה, און ס'איז מאקע זייער א חשוב'ער ציבור, די בתי מדרשים האבן דא אויפגעלעבט די שטאט.

רבינו: כ"ה, עס האט זיך מאקע אוועקגעשטעלט פיינע בתי מדרשים, זייער איכות'דיג, מ'לערנט און מ'דאווענט, מ'פראבירט צו טוהן דעם רצון ה'.

רמ"א: דער עיקר איז מ'זאל קענען אויפטוהן, ס'איז דא היינט גוטע יונגעלייט, זיי זיצן און הארעווען.

א' הנוכחים: ר' משה אהרן האט א פראבלעם, וויליאמסבורג איז גרויס געווארן און ער מוז יעדע תפילה זיין אין אן אנדערער ביהמ"ד וואו ר' שבתי לערנט פארהר... יעדן שבת, יום טוב, חול המועד, ער לויפט אזוי ארום פון איין שוהל צום צווייטן...

רבינו [בצחיות]: אזא שווערע צער גידול בנים...

רמ"א: לאו דוקא... כ'גיי נישט צו אלע שיעורים... כ'קום נישט אהן... כ'גיי אביסל, אבער ברוך ה' פאר דעם.

א' הנוכחים: ר' משה אהרן העלפט ארויס דא אונזערע מוסדות אויך, ער בארגט אריין אסאך געלט ווען ס'פעלט אויס. הערשט די וואך האט ער אריינגעבארגט א האלב מיליאן דאללער.

והודה לו רבינו בברכת יישר כח

רמ"א: כ'וועל זאגן דעם רבין, דער רבי האט דארט ר' יחזקאל דוד בערקאוויטש (יורד הנחלת מוסדותינו הק' בוומסב"ג) זיין א ווארט איז קדוש קדוש קדוש, זיין ווארט איז א ווארט אזוי קראנט, ממילא שפיר איך באקוועם צו העלפן ווען מ'בעט.

שוין, כ'זויל נישט אויפהאלטן, כ'פארשטיי דער רבי דארף נאך גיין צו די שבע ברכות.²⁴

ובירכו רבינו: דער אויבערשטער זאל העלפן ברכה והצלחה, מ'זאל זיין געזונט, די ווייב און קינדער זאלן אלע זיין געזונט, דורות ישרים ומבורכים און מיט ברכה והצלחה לאורך ימים ושנים.

ובירכו רבינו להגר"ש: דער אויבערשטער זאל העלפן מ'זאל אי"ה חתונה מאכן בשעה טובה ומוצלחת, מיט נחת ושמחה.

ונפרד רבינו מהם בברכת א גוטע וואך

24

סעודת מלוה מלכה עם מסיבת ש"ב לרגל שמחת נישואי נכדתו של כ"ק רבינו שליט"א בת הגה"צ אבד"ק סיגוט שליט"א עב"ג הרב שלום יחזקאל שרגא רובין שליט"א, שהתקיימה במוצש"ק בביהמ"ד הגדול בוומסב"ג.

דברות קודש

מאת כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

מסיבה לכבוד חמשה עשר בשבט

יום א' פרשת יתרו תשפ"ג לפ"ק | בביהמ"ד הגדול בקרית יואל יצ"ו

די מלאכים ווייסן נישט די מחשבות פון א מענטש, א שוגג און א מזיד איז דער חילוק נאר במחשבה, א מזיד ווייסט און א שוגג ווייסט נישט, אבער אין די מעשה אויסערליך איז די זעלבע זאך א שוגג ווי א מזיד, נאר וואס דען? ביי די מחשבה אין מוח איז דער א מזיד און דער איז א שוגג, קיינער ווייסט נישט וואס איז זיין מחשבה, נאר הקב"ה אליינס ער איז א יודע מחשבות. הקב"ה אליינס ווייסט די מחשבות פון א מענטש, במילא ווייסט ער ווער ס'איז א שוגג און ווער ס'איז א מזיד, פון אויסערליך איז אינדרויסן זענט מען נישט קיין חילוק, דער חילוק איז אינעווייניג, אין פנימיות פון א מענטש, דער איז א שוגג און דער איז א מזיד. און אז מ'קוקט אינדרויסן קען מען זאגן מה נשתנו אלו מאלו, וואס איז דער חילוק, דער איז אזוי און דער איז אזוי, זיי זענען אלע אייניג. אז מ'קוקט אבער אריין אין פנימיות וואס עס טוט זיך אינעווייניג - אזוי זאגט דער זיידע ז"ל אין ייטב לב - דער אויבערשטער איז א חוקר לב און א בוחן כליות, ער ווייסט אלעס וואס עס טוט זיך מיט די מחשבות, און ער ווייסט די מצפוני לבו פון א איד, וואס עס טוט זיך באהאלטן אין הארץ, א איד האט א ריכטיגן רצון צו טוהן עבודת ה' בלב שלם, אזוי ווי די גמרא זאגט אין מכות, גלוי וידוע לפניך שרצונינו לעשות רצונך, עס איז גלוי וידוע אז א איד וויל זיין ערליך, ומי מעכב שאור שבעיסה מיט שעבוד מלכיות, דאס איז מעכב, במילא זאגט דער זיידע ז"ל, אז מ'קוקט אינדרויסן איז אלעס

אין פרשת תולדות ווען יעקב אבינו איז אריין געגאנגען נעמען די ברכות פון יצחק אבינו, און יצחק אבינו האט געבענטשט יעקב אבינו, די הייליגע ברכות באגלייטן אונז עד היום הזה, הייליגע ברכות וואס עד היום הזה איז כלל ישראל נהנה פון די ברכות, שטייט אזוי אין פסוק, ויח את ריח בגדיו ויברכהו ויאמר ריח בני כריח שדה אשר ברכו ה', און רש"י טייטשט וואס איז טייטש כריח שדה אשר ברכו ה', זאגט רש"י אז ס'מיינט א שדה תפוחים, א פעלד וואו ס'וואקסט עפל.

כ'האב געקלערט אפשר אזוי, וואס איז געווען די ברכה פון יצחק אבינו, דער זיידע ז"ל אין ייטב לב אין פרשת שמות טייטשט וואס דוד המלך זאגט אין תהלים, לגזור ים סוף לגזרים כי לעולם חסדו, והעביר ישראל בתוכו אויך כי לעולם חסדו, זאגט ער, ס'איז באקאנט דער מדרש, אז דער שר של ים האט געטענה'ט מה נשתנו אלו מאלו, ער האט געזעהן אז ס'גייט קומען א קריעת ים סוף, די מצריים גייען דערטרונקען ווערן, האט דער שר של ים מקטרג געווען, וואס איז דער חילוק, מה נשתנו אלו מאלו, הללו והללו עובדי עבודה זרה, ער האט געהאט שטארקע טענות אויף כלל ישראל, האט דער אויבערשטער געזאגט פאר דעם שר של ים, אתה דן שוגג כמזיד ואונם כרצון, מ'קען נישט דן זיין, די מצריים זענען מזידין און אידן זענען שוגגין, אדער זענען זיי אנוסים, ס'איז נישט געווען ברצון.

איניג, איז הללו והללו עובדי עבודה זרה, אבער אז מ'קוקט אין פנימיות איז א גרויסער חילוק.

זאגט ער, דאס איז ונקדשתי 'בתוך' בני ישראל, דער אויבערשטער ווערט געהייליגט בתוך בני ישראל, אין פנימיות, וואס עס טוט זיך אינעווייניג ביי א איד. וניער פרעה וחילו בים סוף, דער אויבערשטער האט אויסגעמישט ביי קריעת ים סוף די מצריים מיט זייער א ביטערן עונש, ניער פרעה וחילו בים סוף, דאס איז געווען נאר פאר די מצריים, האט דאך דער שר של מצרים גע'טענה'ט הללו והללו עובדי עבודה זרה, וואס איז דער חילוק, זאגט ער, והעביר ישראל בתוך, דער אויבערשטער האט אריבער געפירט די אידן, זיי זענען אדורך געגאנגען דעם ים, 'בתוך', ווייל מ'האט אריין געקוקט וואס עס טוט זיך אינעווייניג פונעם איד, דער פנימיות וואס עס טוט זיך, דאס פנימיות פון א איד איז גוט, דאס פנימיות פון א איד איז הייליג. למכה מצרים בכבוריהם ויוצא ישראל, פארוואס? 'מתוך', דורך דעם 'תוך' די תוכיות, פון אינעווייניג, וואס דאס איז גוט.

חמשה עשר בשבט איז ראש השנה לאילנות, אין די גמרא אין מסכת ראש השנה דף י"ד זאגט וואס איז חמשה עשר בשבט, אין דעם טאג איז די אינעווייניגסטע פון בוים, די שרף די זאפט, אינעווייניג אין בוים ווערט נתחדש, עס ווערט א פרישע התחדשות. דער זיידע ז"ל אין ייטב פנים אין די חמשה עשר תורות דערמאנט דאס, מ'קוקט דעם בוים פון אינדרויסן, עס איז ווינטער, עס איז א גרויסע פרעסט, עס איז נישטא קיין פרי אויפן בוים, ניטאמאל א בלעטל איז דא אויפן בוים, מ'קוקט אהן דעם בוים ווינטער ס'איז ליידג פוסט, דעמאלטס איז ראש השנה לאילנות, פארוואס איז ראש השנה לאילנות? ווייל די אינעווייניגסטע אין פנימיות פונעם בוים, וואס מ'זעהט נישט פון אויסנווייניג, דארטן ווערט נתחדש, דארט קומט צו א פרישע התחדשות, א פרישע חיות, און במילא דאס ברענגט א פרישע חנטה, ביז צום סוף ווינטער וועט אנהייבן צו בליעהן בלעטער, עס וועט קומען פירות, צום סוף וועט ארויסקומען א פרי נחמד למאכל.

יצחק אבינו האט ממליץ טוב געווען, וירח את ריח בגדיו, אל תיקרי בגדיו אלא בגדיו, די וואס זענען בוגדיו, וואס זיי האבן חוטא געווען, אז מ'האט חוטא געווען קוקט

מען דאך אויס אזוי ווי מ'זעהט אויס, האט יצחק אבינו ממליץ טוב געווען, ער האט געזאגט, ראה ריח בני כריח שדה, א שדה תפוחים, א פעלד וואו ס'וואקסט עפל, קוקט מען ווינטער און ס'איז נישטא גארנישט, עס קומט חמשה עשר בשבט ס'איז ראש השנה לאילנות, פארוואס איז עס ראש השנה לאילנות? וואספארא התחדשות איז דא? אז מ'קוקט אן דעם בוים פון אויסערליך זעהט מען גארנישט, מ'זעהט א פוסטעניש, א ליידג'קייט, מ'זעהט א ליידגע בוים, ס'איז ראש השנה לאילנות ווייל ס'איז נאר פון אינדרויסן ליידג, אז מ'וועט אריין קוקן אינעווייניג אין בוים זעהט מען אז ס'איז דא אן התחדשות, עס איז דא א פרישע שרף, א פרישע זאפט, א פרישע חיות איז דא אינעם בוים. אזוי איז אויך א איד, אז מ'קוקט אים אן אויסערליך פון אינדרויסן, קען מען טאקע זעהן אז ס'טויג נישט, מה נשתנו אלו מאלו, אבער אז מ'זאל אריין קוקן אין די פנימיות פון א איד, והעביר ישראל בתוך, מ'זאל זעהן וואס עס טוט זיך אין די פנימיות פון א איד, אין די תוכיות פון א איד, אין די פנימיות איז שוין זייער אסאך דא. במילא איז ראש השנה לאילנות חמשה עשר בשבט.

יעקב אבינו האט גענומען די ברכות, אין זוהר הקדוש שטייט אז יצחק אבינו האט געבענטשט יעקב אבינו אום ראש השנה, ס'איז טאקע געווען ראש השנה, און יצחק אבינו האט געבענטשט יעקב אבינו עד סוף כל הדורות ראש השנה, אז אידן זאלן ארויס גיין זכאי בדיו, האט אים יצחק אבינו געזאגט, וירח את ריח בגדיו אל תיקרי בגדיו אלא בגדיו, אפילו ס'איז שוואכע דורות, מ'פירט זיך אויף גאנץ שוואך, האט יצחק אבינו ממליץ טוב געווען אין דעם הייליגן טאג ראש השנה, ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו ה', אז א איד איז אזוי ווי די בוים אפילו ווען ער איז שוואך, ראש השנה לאילנות אפילו מ'זעהט נישט קיין שום התחדשות קיין שום גוטסקייט, מ'זעהט נישט גארנישט, אבער דער פנימיות איז גוט, א איד איז מלא פנימיות, א איד האט אינעווייניג אין הארץ האט ער א ווארעם הארץ צום בורא כל עולמים, ער האט די פנימיות הלב, ער וויל זיין ערליך, ער וויל זיין אפגעהיטן, ער וויל דינען דעם באשעפער, ער וויל טוהן דעם רצון ה', במילא קומט אויס ווערט בטל אלע מקטריגים וואס זענען מקטרג אויף די אידישע קינדער.

בשעת מתן תורה האבן די מלאכים מקטרג געווען, מה לילוד אשה בינינו, וואס טוט א בשר ודם צווישן אונז, א בשר ודם, מזעהט דאך ווי אזוי דער מענטש זעהט אויס, אבער בעצם פון א בויס זעהט מען ווי אזוי דער אויבערשטער האט באשאפן א בויס אינמיטן ווינטער אין די פרעסט דארטן איז דא אן התחדשות, האבן אידן זוכה געווען צו די תורה, אפילו די מלאכים האבן געזאגט מה לילוד אשה בינינו, א בשר ודם. וועגן דעם האט ער געזאגט, ויתן לך האלקים מטל השמים ומשמני הארץ, ויתן לך האלקים מטל השמים זה מקרא, ומשמני הארץ זה משנה.

אפשר וועגן דעם איז דער מנהג אז שבועות זמן מתן תורתנו לייגט מען ביימער אין די בתי מדרשות, שבועות ווען דער אויבערשטער האט געוואלט געבן די תורה און די מלאכים האבן מקטרג געווען מה לילוד אשה בינינו, לייגט מען ארויף ביימער ווייל מזעהט אזוי ביי א בויס, א בויס אינמיטן ווינטער איז פוסט אבער אינעם פנימיות איז ראש השנה לאילנות קומט אריין אן התחדשות, אזוי איז א איד אויך, אפילו אין אויסערליך זעהט מען נישט אויף אים, אבער אין פנימיות האט ער א ווארעם הארץ פאר'ן בורא כל עולמים.

שטייען מיר יעצט חמשה עשר בשבט ראש השנה לאילנות, מזעהט די משנה רופט דאס אן ראש השנה, האט עס עפעס א קשר א שייכות מיט ראש השנה, ווייל ראש השנה האט מען פריער געשמועסט אז יצחק אבינו האט געבענטשט יעקב אבינו ראש השנה, און ער האט אים געזאגט ראה ריח בני כריח שדה, אזוי ווי א שדה תפוחים, אזוי ווי א פעלד וואו עס וואקסט עפל, איז דא ביימער און ווינטער איז עס פוסט, אבער אינעווייניג איז דא אן התחדשות, אזוי איז אויך יעדער איד ווען עס קומט די הייליגע טעג אפילו מזעהט עס נישט פון אויסערליך, אבער אינערליך איז דא אן התחדשות, עס איז דא אן התחדשות צו תורה, א פרישער חשק און א פרישע רצון צו טוהן דעם רצון ה'.

האב איך געקלערט אזוי, חמשה עשר בשבט שטייט אין ספרים, 'חמשה עשר' איז די זעלבע אותיות ווי 'שער שמחה', חמשה עשר איז די זעלבע אותיות נאר ס'איז אנדערש אויסגעלייגט, 'חמשה עשר' איז 'שער שמחה'.

חמשה עשר בשבט - דער מוץ אברהם זאגט - מ'איז מרבה בפירות, ווייל חמשה עשר בשבט עפנט זיך אויף די שערי שמחה פאר אידישע קינדער, און מ'איז מרבה בפירות, דער אויבערשטער זאל העלפן ס'קומט אריין א ברכה אין די פירות, אין די פירות פון אידישע קינדער, דער אויבערשטער זאל העלפן חמשה עשר בשבט זאל זיך עפענען טאקע די שערי שמחה פאר אלע אידישע קינדער.

ויתן לך האלקים מטל השמים ומשמני הארץ ורוב דגן ותירוש, דער מדרש זאגט מערערע פשטים אויף דעם גאנצן ויתן לך, אבער איינע פון די פשטים אויף 'ורוב דגן' זאגט דער מדרש אלו 'הבחורים', דאס מיינט מען די בחורים, 'ותירוש' אלו 'הבתולות', דאס מיינט מען די מיידלעך, אזוי זאגט דער מדרש. יצחק אבינו האט געזאגט ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו ה', האט ער געזאגט דאס מיינט מען שדה תפוחים, דאס איז חמשה עשר בשבט, דאס איז די שדה תפוחים ווען מ'איז מרבה בפירות ובאילנות, ויתן לך האלקים מטל השמים ומשמני הארץ ורוב דגן ותירוש, 'ורוב דגן' אלו 'הבחורים' 'ותירוש' אלו 'הבתולות', דער אויבערשטער זאל העלפן ויתן ויחזור ויתן, דער אויבערשטער זאל געבן זיסע פירות פאר אידישע קינדער, ערליכע אידישע בחורים, ערליכע אידישע טעכטער, זיסע פירות, פירותך מתוקים, יעדער זאל האבן געזונטע אידישע קינדער, געזונט בגשמיות, געזונט ברוחניות, געזונט אין אלע ענינים, נחת דקדושה, זעהן ערליכע אידישע דורות.

ויתן לך האלקים מטל השמים ומשמני הארץ ורוב דגן ותירוש, כפשוטו וכמשמעו, פרנסה בהרחבה גדולה מיט אלע גוטע ענינים וואס אידן דארפן צו האבן, ביז דער אויבערשטער וועט העלפן מ'זאל זוכה זיין טאקע צו זעהן די ברכה פון יצחק אבינו ווערט מקוים ביי יעדע אידישע שטוב, דעם ויתן לך האלקים מטל השמים ומשמני הארץ ורוב דגן ותירוש.

* * *

אין די ברכה וואס יצחק אבינו האט געבענטשט יעקב אבינו, ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו ה', און רש"י זאגט, כריח שדה מיינט מען א שדה תפוחים, א פעלד וואס עס וואקסן עפל ביימער.

קען זיין אזוי, עס שטייט אין אגרא דכלה פרשת לך, עס שטייט אין פסוק 'ולישמעאל שמעתיד', דער אויבערשטער זאגט צו פאר אברהם אבינו, איך האב צוגעהערט די בקשה וואס דו האסט געבעטן אויף ישמעאל, 'הנה ברכתי אותי', איך וועל געבן א ברכה פאר ישמעאל, זאגט ווייטער די פסוק נאכדעם זאת בריתי אקים את יצחק, מיין ברית, מיין בונד וועל איך געבן מיט יצחק אבינו, זאגט דער מדרש אזוי, 'מכאן אתה למד', פון דא קען מען ארויס לערנען, 'בן הגבירה' א קל וחומר פון די 'בן האמה' פון די בן השפחה, מה דאך אז 'לישמעאל שמעתיד', מה דאך דער אויבערשטער האט צוגעהערט די בקשה אויף 'ישמעאל', 'הנה ברכתי אותי', דער אויבערשטער האט געגעבן א ברכה פאר 'ישמעאל', כל שכן את בריתי אקים את יצחק, אז פאר ישמעאל וואס איז געווען א בן השפחה, געבט אים דער אויבערשטער א ברכה, כל שכן פאר'ן בן הגבירה יצחק אבינו אוודאי וועט דער אויבערשטער געבן א ברכה, אזוי זאגט דער מדרש.

פרעגט דער אגרא דכלה, 'יצחק אבינו דארף צוקומען צו א ברכה פון א קל וחומר פון ישמעאל, 'יצחק אבינו אליינס איז נישט ווערד, פארוואס דארף ער צוקומען צו א קל וחומר פון ישמעאל? זאגט דער אגרא דכלה, דער אויבערשטער האט געוואוסט, ער האט דאס געזעהן עד סוף כל הדורות אז ס'וועט קומען צייטן וואס יצחק אבינו'ס קינדער וועלן נישט זיין אזוי דאס בעסטע, און זיי וועלן נישט זיין מצד עצמם ראוי פאר א ברכה, זאלן זיי כאטשיג זוכה זיין צו א ברכה דורך א קל וחומר פון ישמעאל, אז ישמעאל האט א ברכה, האט יצחק אוודאי א ברכה, אזוי זאגט דער אגרא דכלה.

דער פעטער ז"ל אין די תורות פון הושענא רבא, זאגט ער 'כל שיח תדשא ותושיע הושענא, מזאגט עס אין די הושענות. די ערשטע קל וחומר האבן געמאכט די דשאים אין די טאג וואס מ'האט זיי באשאפן, דער אויבערשטער האט געזאגט פאר די ביימער אז זיי זאלן וואקסן למינה, און פאר די דשאים האט ער נישט געזאגט למינה, האבן די דשאים געמאכט א קל וחומר, מה דאך די ביימער וואס יעדער בוים איז עקסטער, איז די רצון הבורא ס'זאל זיין למינה, יעדע זאך עקסטער, כל שכן די דשאים דארפן אוודאי זיין עקסטער, האבן די דשאים געמאכט א

קל וחומר, די ערשטע קל וחומר וואס מ'האט געמאכט איז געווען די דשאים. איז פון די דשאים ווי אזוי זיי זענען געוואקסן זעהט מען אז מ'קען דרש'ענען א קל וחומר, אויב מ'דרש'נט א קל וחומר, איז אפילו אויב כלל ישראל איז נישט אזוי אין בעסטן, קומט זיי א קל וחומר פון ישמעאל, כל שיח 'תדשא', אז די דשאים האבן געמאכט א קל וחומר, במילא איז 'ותושיע' איז אוודאי כלל ישראל ראוי צו א ישועה א קל וחומר פון ישמעאל, אזוי זאגט ער אין דברי יואל אין די הושענא רבא תורות.

כ'האב פריער נאכגעזאגט אין זוהר הקדוש שטייט אז די ברכות פון יצחק אבינו איז געווען ראש השנה, דעמאלטס האט יצחק אבינו געבענטשט יעקב אבינו. וירח את ריח בגדיו, אל תיקרי בגדיו אלא בוגדיו, מ'זעהט די וואס האבן חוטא געווען זיי האבן געזינדיגט, ס'איז נישט אזוי אין בעסטן, ס'איז נישט אזוי דעם שענסטן חלק פון כלל ישראל ווי אזוי עס דארף צו זיין, אליינס זוכה זיין צו א ברכה זענען זיי נישט זוכה, האט יצחק אבינו געזאגט, ראה ריח בני כריח שדה, זעהסט דאך אויך די ריח 'שדה', די פעלדער ווי אזוי זיי זענען געוואקסן, שדה תפוחים, זיי האבן אראפ געלערנט א קל וחומר, די שדה האט גע'דרש'נט א קל וחומר פון די שדה תפוחים צו וואקסן למיניהם, במילא קומט אויס זעהט מען אז מ'דרש'נט א קל וחומר, דארף דער אויבערשטער אויך דרש'ענען א קל וחומר, דער בן הגבירה פון די בן השפחה, וועגן דעם ויתן לך האלקים מטל השמים ומשמני הארץ כפשוטו, דער אויבערשטער וועט משפיע זיין פאר אידישע קינדער פרנסה בהרחבה גדולה.

*

שטייט אין בני יששכר מערערע מאל, ער ברענגט דאס אראפ פונעם גרויסן מגיד, דער מעזריטשער מגיד ז"ל, ער זאגט אז די "ג מידות שהתורה נדרשת בהן, ווייסט מען קל וחומר, גזירה שוה, בנין אב וכו', ס'איז דא "ג מידות שהתורה נדרשת בהן. און ס'איז דא "ג מידות של רחמים, ה' קל רחום וחנון וכו', און פון אר"י הקדוש שטייט אז פון קל רחום הייבט זיך אהן די "ג מידות. האט דער רבי ר' בער געזאגט, אז די "ג מידות שהתורה נדרשת בהן שטייט אקעגן די "ג מידות של רחמים. די ערשטע

מידה, די מידה פון 'קל וחומר' איז אקעגן די מידה פון 'קל'.
די מידה פון 'גזירה שוה' איז אקעגן 'רחום', אזוי זאגט ער.

דער בני יששכר ברענגט דאס ארויס, אז מ'לערנט א
'גזירה שוה', אדער מיאזי מקיים א מצוה וואס די מצוה
לערנט מען ארויס פון א 'גזירה שוה', איז מען מעורר די
'מידת רחום', און די מידת רחום איז 'והוא רחום יכפר עון
ולא ישחית', אזוי ברענגט דער בני יששכר, ער ברענגט
דאס אראפ מערערע מאל פונעם מעזריטשער מגיד.

חמשה עשר בשבט איז מען מרבה בפירות, און
אויף די פירות מאכט מען א ברכה, ווען מ'גייט עסן די
פירות מאכט מען א ברכה לפניו, א בורא פרי העץ, פון
וואו לערנט מען ארויס אז מ'דארף מאכן א ברכה?, אין די
גמרא אין ברכות דף ל"ב לערנט מען ארויס אז מ'דארף
מאכן א ברכה לפניו פון א 'קל וחומר', מה דאך כשהוא
שבע מברך כשהוא רעב לא כל שכן, אין פסוק שטייט נאר
ואכלת ושבעת וברכת, אז מ'דארף מאכן א ברכה נאכ'ן
עסן, פאר'ן עסן שטייט נישט אין פסוק, מ'לערנט עס
ארויס מיט א קל וחומר.

אחת דיבר אלקים שתים זו שמעתי, אין פסוק
שטייט נאר 'אחת', אין פסוק שטייט נאר מ'זאל מאכן א
ברכה לאחריו, 'שתים' זו שמעתי, איך פארשטיי שוין
צוויי, אז מ'דארף מאכן א ברכה לאחריו, און מ'דארף
מאכן א ברכה לפניו אויך. די ברכה לפניו לערנט מען
ארויס פון א קל וחומר, קומט אויס, לויט דעם בני יששכר,
ווען א איד חמשה עשר בשבט איז מרבה בפירות, און ער
פירט זיך ווי אן ערליכער איד, ער מאכט א ברכה אויף די
פירות, וואו שטייט דאס אז מ'דארף מאכן א ברכה?
אוודאי דארף מען מאכן א ברכה, ווייל מ'לערנט דאס
ארויס פון א קל וחומר, כשהוא שבע מברך כשהוא שבע
לא כל שכן. קומט אויס א איד ווען ער מאכט א ברכה טוט
ער א מצוה, ס'איז טאקע א מצוה מדרבנן, אבער מ'לערנט
דאס ארויס פון א קל וחומר, איז ער מעורר מידת קל,
יעדעס מאל ווען מ'מאכט א ברכה איז מען מעורר די מידת
קל, די מידת קל דאס איז חסד, חסד קל כל היום.

כ'האב געזעהן אין צבי לצדיק פונעם בלאזשבער
רב אויף חמשה עשר בשבט, זאגט ער 'יום ט'ו בשבט' איז
בגימטריא 'קל וחומר', אהן דער ו' השימוש, אזוי זאגט ער,

אזוי שטייט אין צבי לצדיק, וואס איז די בגימטריא? ווייל
חמשה עשר איז מען מרבה בפירות, און אז מ'איז מרבה
בפירות מאכט מען א ברכה, פון וואו לערנט מען ארויס אז
מ'מאכט א ברכה? פון א קל וחומר, קומט אויס ווען
מ'מאכט א ברכה איז מען מקיים א מצוה מיט א קל וחומר,
איז מען מעורר מידת קל, מידת חסד. במילא אז מ'דרש'נט
און מ'מאכט א קל וחומר, דארף מען אין הימל אויך
דרש'ענען א קל וחומר, צי מ'איז יא ראוי פאר א ברכה צי
מ'איז נישט ראוי פאר א ברכה, איז דא א קל וחומר בן
הגבירה פון בן השפחה.

קומט אויס, חמשה עשר בשבט ווען מ'זעצט זיך
אראפ עסן פירות און מ'מאכט א ברכה, איז מען מעורר
מידת קל וחומר, מידת קל, אז אין הימל זאל ווערן מידת
חסד ורחמים צו דרש'ענען א קל וחומר פאר כלל ישראל,
און אפילו מ'איז נישט ראוי דרש'נט מען א קל וחומר. איז
וירח את ריח בגדיו, אל תקרי בגדיו אלא בוגדיו, ויברכהו
ויאמר, האט ער געזאגט, ראה ריח בני כריח שדה, שדה
תפוחים, מ'מאכט א ברכה, ויתן לך האלקים מטל השמים
ומשמני הארץ, מטל השמים זה מקרא, ואכלת ושבעת,
ומשמני הארץ זה משנה, כיצד מברכין, ורוב דגן זה תלמוד,
די גמרא לערנט ארויס א קל וחומר. במילא קומט אויס אז
ויתן לך האלקים מטל השמים ומשמני הארץ ורוב דגן
ותירוש, איז מען טאקע זוכה צו די ברכות.

*

כ'האב געקלערט אזוי, ס'איז דא א אינטערסאנטע
תוס' יו"ט, ער זאגט א אינטערסאנטע זאך, מ'זעהט ווען א
איד איז עולה לתורה הייבט ער אהן 'ברכו את ה' המבורך',
ברכו את ה', דאס איז חסד ורחמים, זאגט ער ברכו את
ה' המבורך, הייבט ער אהן מידת הוי"ה וואס דאס איז
רחמים, ווען מ'בענטשט ברכת הזימון זאגט מען נברך
לאלוקינו שאכלנו משלו, אלוקינו איז שוין מידת הדין,
פארוואס ווען מ'איז עולה לתורה הייבט מען אהן ברכו את
הוי"ה, און ביים בענטשן זאגט מען נברך לאלקינו.

זאגט דער תוס' יו"ט אזוי, דער אויבערשטער האט
באשאפן א מענטש, און אומגעגעסן קען ער נישט לעבן,
איז מאן דיהיב חיי יחיב מזוני, האסט באשאפן א מענטש
מוזסטו אים געבן צו עסן, איז דער שורת הדין אז דער

האב איך געזאגט, דער בני יששכר זאגט, חמשה עשר בשבט דארף מען מתפלל זיין אויף אן אתרוג, פארוואס אויף אן אתרוג? נאר 'אתרוג' מיטן סלל איז בגימטריא 'תורה', חמשה עשר בשבט אז מ'מאכט א ברכה איז מען מעורר מידת קל, און אז מ'איז מעורר מידת קל, איז מען מעורר מידת חסד, איז ברכו את ה' המבורך, וואס דורך מידת חסד איז מען זוכה לתורה.

*

אתרוג איז טעם עזו ופריו שוה, חמשה עשר בשבט איז מען מתפלל אויף א אתרוג, ס'זאל זיין טעם עזו ופריו שוה, ע"ץ מיינט מען דאך א טאטע, ופרי'ו מיינט מען די קינדער, ס'זאל זיין עז'ו ופרי'ו שוה, ערליכע אידישע דורות, דער אויבערשטער זאל העלפן אידן זאלן זוכה זיין צו ויתן לך האלקים מטל השמים ומשמני הארץ ורוב דגן ותירוש כמדרשו וכפשוטו, לויט אלע פשטים, געוואלדיגע השפעות טובות.

חמשה עשר בשבט, מנהג ישראל תורה, א מנהג ישראל ברענגט אראפ השפעות פון תורה, השפעות טובות, דער מגן אברהם זאגט ס'איז נישט קיין הלכה, ס'איז נישט ווי עסן א כוית מצה, ס'איז אפילו נישט קיין מצוה דרבנן, ס'איז א מנהג ישראל, אזוי זאגט דער מגן אברהם, נוהגין באשכננו, מ'פירט זיך אזוי אין אשכנז אז מ'איז מרבה מיט פירות חמשה עשר בשבט, אידישע קינדער זאלן קענען מאכן ברכות, במילא כשם שמברכין למטה כך מברכין למעלה, דער אויבערשטער וועט בענטשן די אידישע קינדער מיט שפע ברכה והצלחה און סייעתא דשמיא.

דער אויבערשטער זאל העלפן ויתן לך האלקים מטל השמים ומשמני הארץ ורוב דגן ותירוש, האבן מיד פריער געזאגט אז ס'גייט ארויף אויף קינדער, ערליכע אידישע קינדער, בנים ובני בנים עוסקים בתורה ובמצוות, דער אויבערשטער זאל העלפן פאר יעדן איינציגן איד זיסע פירות, ערליכע זיסע פירות, מ'זאל זעהן פירות ופירי פירות, דער אויבערשטער זאל העלפן מ'זאל זוכה זיין מגדל זיין אלע קינדער לתורה לחופה ולמעשים טובים ביז דער אויבערשטער וועט העלפן מיר וועלן זוכה זיין צו ביאת גואל צדק במהרה בימינו אמן.

אויבערשטער האט באשאפן א מענטש, דארף ער זעהן ער זאל האבן פרנסה, ער זאל קענען לעבן. אבער תורה דאס איז לא עשה כן לכל גוי, מ'האט עס נישט געגעבן פאר אלע ברואים, איז ער מכין מזון לכל בריותיו, דער אויבערשטער איז נותן לכל בשר, דער אויבערשטער געבט צו עסן פאר יעדן איינעם, די תורה הקדושה געבט מען נישט פאר יעדן איינעם, דאס איז נאר פאר כלל ישראל, ווייל דאס איז א חסד, מ'קען לעבן אויף די וועלט אן א תורה, אבער ס'איז א חסד פון הקב"ה, וועגן דעם זאגט מען ווען מ'איז עולה לתורה, ברכו את ה' המבורך, די תורה דאס איז א חסד, אבער פרנסה, עסן דאס איז משורת הדין.

האב איך געקלערט אזוי, אז א איד דרש'נט א קל וחומר, ער מאכט א ברכה, א ברכה לערנט מען דאך ארויס פון א קל וחומר, איז ער מעורר מידת קל, דאס איז מידת החסד, און אז מ'איז זוכה צו חסד איז מען זוכה צו תורה. וועגן דעם האט ער געזאגט, ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו ה', האט ער געזאגט ויתן לך האלקים מטל השמים זה מקרא ומשמני הארץ זה משנה ורוב דגן ותירוש, אז ס'איז ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו ה', אז א איד זעצט זיך אראפ צו א טאץ פון פירות און ער מאכט א ברכה איז ער מעורר מידת קל, דאס איז חסד, און מיט חסד איז ער זוכה צו ויתן לך האלקים מטל השמים, מקרא משנה וגמרא, וועט דיר דער אויבערשטער געבן תורה, זאלסט זוכה זיין צו קענען עוסק זיין בתורה.

קומט אויס אזוי, אז מ'זיצט חמשה עשר בשבט און מ'איז מרבה בפירות, און מ'מאכט א ברכה, די ברכה איז א געוואלדיגע זאך, אז מ'מאכט א ברכה וואס מ'לערנט דאס ארויס פון א קל וחומר, איז מען מעורר אין הימל מידת קל, מידת חסד, עס זאל זיין חסד פאר כלל ישראל, אין הימל וועט מען דרש'ענען א קל וחומר, מה דאך דער בן השפחה האט געלט און פרנסה, איז דאך אוודאי דער בן הגבירה, וועגן דעם ויתן לך האלקים מטל השמים ומשמני הארץ כפשוטו, דער אויבערשטער וועט געבן פרנסה פאר אידישע קינדער. דאס איז אלעס ווייל חמשה עשר בשבט זיצן אידישע קינדער און מ'מאכט ברכות, די ברכות איז משפיע א שפע רב פאר אידישע קינדער, השפעות טובות בגשמיות, און השפעות טובות ברוחניות.

האגב א חלק אין די איד

100,000

בי"ה מען איז אונגקומען אום
אסטארונומישען סכום אין
זכות פון מיין חרומה

אלו שעמד לא
זכו לקבל את פני
רעסקנים
**יגעו אלהם
בע"ה בזמם
הקדושים**
וגא לקבלם
בסבר פנים יפות

